

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI HESABLAMA PALATASININ
2024-CÜ İLDƏ FƏALİYYƏTİ HAQQINDA**

H E S A B A T

Bakı 2025

INTOSAI-P 1

Lima Bəyannaməsi -
Auditin təməl prinsipləri
Maddə 16

ALİ AUDİT ORQANLARININ HESABATLILIĞI İLƏ BAĞLI TƏLƏBLƏR

INTOSAI-P 10

Mexiko Bəyannaməsi -
AAO-ların müstəqilliyi
Maddə 3

QANUN

Hesablama Palatası
haqqında
Maddə 7, 14, 37

**DAXİLİ
NİZAMNAMƏ**

Azərbaycan
Respublikasının Milli
Məclisi
Maddə 21-1

INTOSAI-P 12

AAO-ların dəyər və
üstünlükləri
Maddə 1 və 8

INTOSAI-P 20

Şəffaflıq və hesabatlılıq
prinsipləri
Maddə 6

ABREVIATUR VƏ AKRONİMLƏR

AAO	Ali Audit Orqanı
AFİS	Audit Fəaliyyətinin İdarəolunması Sistemi
ASC	Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
ASOSAI	Ali Audit Orqanlarının Asiya Təşkilatı (<i>Asian Organization of Supreme Audit Institutions</i>)
BMT	Birləşmiş Millətlər Təşkilatı
BVF	Beynəlxalq Valyuta Fondu
DB	Dünya Bankı
DİM	Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri
DVX	Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidməti
DNF	Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu
DSMF	Dövlət Sosial Müdafiə Fondu
QSC	Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti
ECOSAI	Ali Audit Orqanlarının İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (<i>Economic Cooperation Organization Supreme Audit Institutions</i>)
EUROSAI	Ali Audit Orqanlarının Avropa Təşkilatı (<i>European Organization of Supreme Audit Institutions</i>)
GSAI	AAO-ların Hesabatlılığına dair Qlobal Təşəbbüs (<i>Global SAI Accountability Initiative</i>)
IDI	INTOSAI-ın İnkişaf Təşəbbüsü (<i>INTOSAI Development Initiative</i>)
INTOSAI	Ali Audit Orqanlarının Beynəlxalq Təşkilatı (<i>The International Organization of Supreme Audit Institutions</i>)
INTOSAI-P	INTOSAI-ın prinsipləri (<i>INTOSAI Principles</i>)
ISSAI	Ali Audit Orqanlarının Beynəlxalq Standartları (<i>International Standards of Supreme Audit Institutions</i>)
İqlim Skaneri	hökumətin iqlimlə bağlı tədbirlərinin sürətli qiymətləndirilməsini nəzərdə tutan innovativ alət (<i>Climate Scanner</i>)
İƏİT	İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı
İSF	İşsizlikdən Sığorta Fondu
KDMN	kənar dövlət maliyyə nəzarəti
KPI	əsas fəaliyyət göstəriciləri (<i>key performance indicators</i>)
MDB	Müstəqil Dövlətlər Birliyi
OMXÇ	Ortamüddətli Xərclər Çərçivəsi
PHŞ	publik hüquqi şəxs
SAI PMF	Ali Audit Orqanlarının Fəaliyyətinin Ölçülməsi Çərçivəsi (<i>Supreme Audit Institutions Performance Measurement Framework</i>)
SP	2021-2025-ci illər üzrə Strateji Plan
Təminat Fondu	Dövlət borcu və zəmanəti üzrə öhdəliklərin Təminat Fondu
VBT	vahid büdcə təsnifatı

MÜNDƏRİCAT

Ön söz	5
Fəaliyyətimizdə ilkələr	6
Fəaliyyətimiz xronikada və rəqəmlərdə	8
Elan olunmuş il çərçivəsində fəaliyyətimiz	10
Ümumi müddəalar	12
Ümumi məlumatlar	13
1.1. Hesablama Palatasının vəzifələri və onların hesabat ilində icra vəziyyəti	16
1.2. Hesablama Palatasının "2021-2025-ci illər üzrə Strateji Plan"ının 2024-cü il üzrə icra vəziyyəti	20
Kənar dövlət maliyyə nəzarəti fəaliyyəti	23
2.1. Audit fəaliyyəti üzrə nəticələr	27
2.2. Analitik fəaliyyət üzrə nəticələr	48
2.3. Monitorinq fəaliyyəti üzrə nəticələr	49
2.4. Hesablama Palatasının Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə İdarəsinin kənar dövlət maliyyə nəzarəti fəaliyyəti üzrə nəticələr	50
2.5. Kənar dövlət maliyyə nəzarəti fəaliyyətinin nəticələri üzrə icmal-statistik məlumatlar	52
Büdcə proseslərində iştirak	53
3.1. Büdcə prosesinə rəylər üzrə icmal-statistik məlumatlar	54
3.2. Dövlət büdcəsinin layihəsinə və icrasına rəylər üzrə əsas nəticələr və tövsiyələr	56
3.3. Büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin layihələrinə və icrasına rəylər üzrə əsas nəticələr və tövsiyələr	58
3.4. Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin layihəsinin və icrasının təhlili üzrə əsas nəticələr və tövsiyələr	59
Hesablama Palatasının fəaliyyətinin təsiri (əlavə dəyər)	60
4.1. Hesablama Palatasının 2024-cü ilin iş planına uyğun keçirilmiş KDMN tədbirləri üzrə fəaliyyətinin təsiri	61
4.2. Hesablama Palatasının əvvəlki illərin iş planlarına uyğun keçirilmiş KDMN tədbirləri üzrə fəaliyyətinin təsiri (hesabat dövründə)	66
4.3. Hesablama Palatasının KDMN tədbirləri üzrə digər qurumlara təqdim etdiyi məlumatlar	67
4.4. Hesablama Palatasının büdcə prosesində iştirakına dair fəaliyyətin təsiri	74
Hesabatlılıq və şəffaflıq	76
5.1. Hesablama Palatası və Milli Məclis arasında əlaqələr	77
5.2. İcra hakimiyyəti orqanları ilə əlaqələr	80
5.3. Korrupsiyaya qarşı mübarizə və hüquq-mühafizə orqanları ilə əlaqələr	81
5.4. Digər maraqlı tərəflərlə əlaqələr	82
5.5. Media ilə əlaqələr	83
5.6. Vətəndaşların müraciətlərinə baxılması və iştirakçılığın təmin edilməsi	87
Beynəlxalq əməkdaşlıq	89
6.1. Memorandumlar və digər sənədlər	90
6.2. İkitərəfli və çoxtərəfli görüşlər	91
6.3. Hesablama Palatasının ev sahibliyi ilə keçirilmiş toplantılar	95
6.4. Beynəlxalq nailiyyətlər	96
Fəaliyyətin təşkili	97
7.1. Kadr potensialı	99
7.2. Hesablama Palatasının əməkdaşlarının təlimlərdə iştirakı	102
7.3. Keyfiyyətin və risklərin idarəedilməsi üzrə fəaliyyət	104
7.4. Beynəlxalq standartlarla iş və metodoloji təminat	106
7.5. Hüquqi təminat	107
7.6. Fəaliyyətin rəqəmsallaşdırılması	108
7.7. Maliyyə təminatı	109

ÖN SÖZ

Hörmətli millət vəkili! Dəyərli dostlar!

Azərbaycan Respublikasının Hesablama Palatası, qanunvericiliyə və beynəlxalq standartlara uyğun olaraq, 2024-cü il üzrə fəaliyyətinə dair illik hesabatı sizə təqdim edir.

Məlum olduğu kimi, son illər Hesablama Palatası öz fəaliyyətini təsdiq etdiyi strateji sənədlər əsasında qurmaqla, fəaliyyəti üzrə hesabatlılığı nəticəəsaslı büdcə aspektindən təqdim edir. Bu Hesabatda da il ərzində planlaşdırdığımız tədbirlər və onların icra vəziyyəti, əsas fəaliyyət göstəriciləri, eləcə də müvafiq fəaliyyətlər üçün sərf olunmuş maliyyə resursları barədə məlumatlarla tanış ola bilərsiniz.

Audit fəaliyyətimiz fəaliyyət istiqamətləri arasında əhəmiyyətli çəkiyə malikdir. Audit ediləcək sahəni (obyekti) müəyyənləşdirən zaman müxtəlif meyarlar üzrə risk qiymətləndirməsi, ölkə üçün əsas prioritetlər, strateji sənədlərlə təsdiqlənmiş hədəflər, iqtisadiyyatın əsas çağırışları diqqət mərkəzində olmuş, ölkə başçısı tərəfindən elan olunmuş “Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili”ndə fəaliyyətə dəstək olmaq məqsədilə ekoloji audit mövzuları iş planına daxil edilmişdir.

Hesabat ilində auditlərin əhatəsi genişlənmiş, kəmiyyət və keyfiyyətin yüksəldilməsinə nail olunmuşdur. İşğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası və yenidən qurulmasına dəstək məqsədilə bu ərazilərdə aparılan quruculuq-abadlıq işlərinə kənar dövlət maliyyə nəzarətini davam etdirmişik. Audit portfelimizdə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi də yer almış, auditlərin nəticələri ictimaiyyətə təqdim edilmişdir.

Dövlət maliyyəsi üzrə hesabatlılığa və fiskal məsuliyyətin gücləndirilməsinə töhfə verən növbəti fəaliyyətimiz büdcə prosesinin layihə və icra mərhələlərinə rəylərin verilməsidir. Dövlət büdcəsi və büdcədən kənar dövlət fondlarının layihəsi və icrasına rəylərdə əsas büdcə parametrləri təhlil edilmiş, uyğunsuzluqların aradan qaldırılması məqsədilə tövsiyələr verilmişdir.

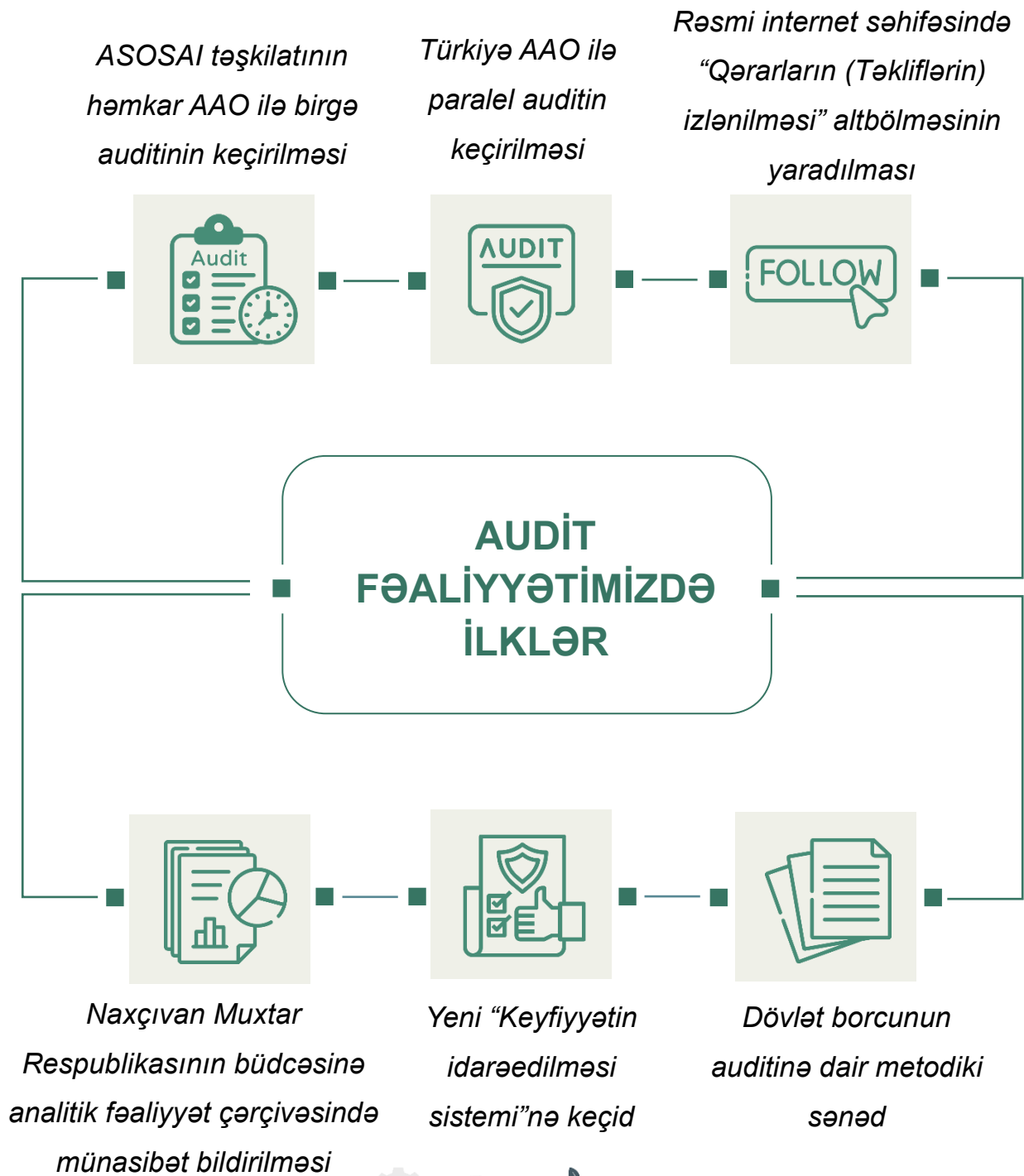
Fəaliyyətimizdə maraqlı tərəflərlə əməkdaşlıq mühüm yer tutur. Hesabat ilində ölkəmizin ev sahibliyi etdiyi nüfuzlu beynəlxalq tədbirə ali audit orqanı olaraq biz də qoşulmuş, “Hökumətlər iqlim sahəsində fəaliyyətlərində hansı mərhələdədirlər? – İqlim Skaneri qiymətləndirməsinin nəticələri” adlı tədbirdə beynəlxalq həmkarlarımızla müzakirələr aparmışıq. İlk dəfə olaraq, ASOSAI təşkilatının İdarə Heyətinə üzv seçilmişik. Bundan əlavə, həmkar ali audit orqanı ilə paralel audit aparılmış, audit İğdır-Naxçıvan qaz kəmərinin tikintisi layihəsini əhatə etmişdir.

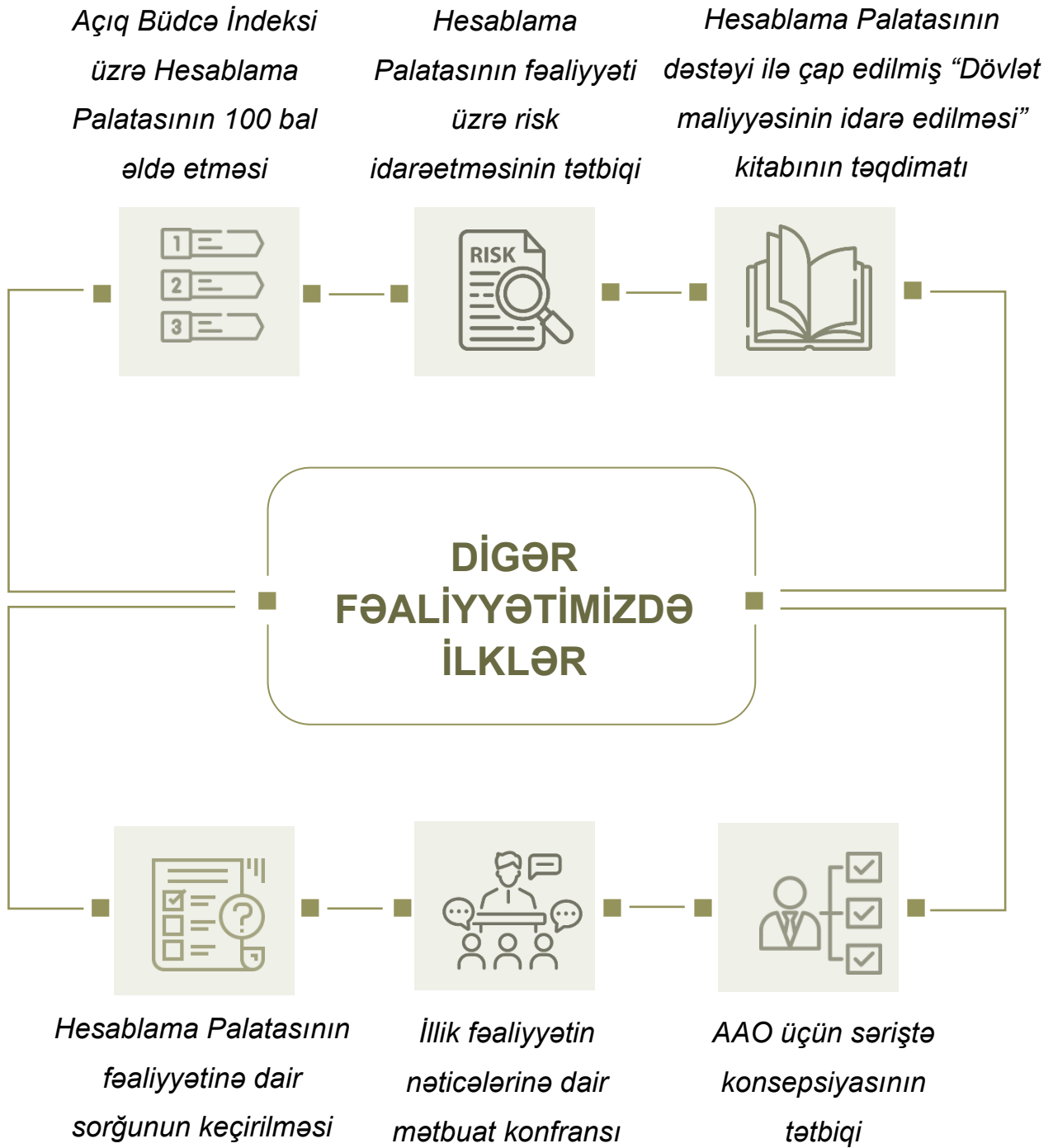
Hörmətlə,

Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının sədri

Vüqar Gülməmmədov

FƏALİYYƏTİMİZ XRONİKADA

YANVAR

- 2 auditin başa çatdırılması (2023-cü ilin İş Planı)
- Qazaxıstan Ali Auditor Palatası ilə onlayn görüşdə Tədbirlər Planının imzalanması

FEVRAL

- 7 audit və 2 monitorinqin başa çatdırılması (2023-cü ilin İş Planı)
- İƏİT, DB və BVF-nin nümayəndə heyəti ilə görüşlər

MART

- "Milli iqlim fəaliyyətinin qiymətləndirilməsinə AAO-ların cəlb edilməsi" tədbirində iştirak (ABŞ)
- 1 audit və 2 monitorinqin (2023-cü ilin İş Planı), 1 monitorinqin başa çatdırılması

APREL

- İllik fəaliyyətə dair Hesabatın Milli Məclisə təqdim olunması və mətbuat konfransı
- Baş Prokurorluqla memorandum

MAY

- Dövlət büdcəsinin icrası və layihəsinə, büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin layihələrinə Rəyin təsdiqi
- 6 auditin başa çatdırılması
- Açıq Büdcə İndeksi üzrə 100 bal

İYUN

- 4 audit və 1 analitik fəaliyyətin başa çatdırılması
- Çin Milli Audit Ofisi ilə memorandum
- INTOSAI-ın Dövlət Borcu üzrə İşçi Qrupunun illik toplantısına ev sahibliyi

İYUL

- Fəaliyyətə dair məlumat (2024, 6 ay)
- 9 auditin başa çatdırılması
- Rəsmi internet sahifəsində yeni «Qərarların (Təkliflərin) izlənilməsi» alt bölməsi

AVQUST

- 2024-cü ilin 6 ayında dövlət büdcəsinin icrasının təhlilinə dair yarımillik məlumat
- 2 auditin başa çatdırılması

SENTYABR

- 2 auditin başa çatdırılması
- "Yaşıl iqtisadiyyat zəminində hesabatlılıq və şəffaflıq" beynəlxalq konfransında iştirak

OKTYABR

- 4 auditin başa çatdırılması
- EUROSAl-ın Ətraf Mühitin Auditi üzrə İşçi Qrupunun illik toplantısına ev sahibliyi

NOYABR

- COP29-da AAO-larla bağlı tədbirin təşkili
- Dövlət büdcəsi, büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin layihəsinə Rəyin təsdiqi
- 3 audit, 1 analitik fəaliyyət və 1 monitorinqin başa çatdırılması

DEKABR

- Hesablama Palatasının 2025-ci il üzrə İş Planının təsdiq edilməsi
- 6 audit və 2 analitik fəaliyyətin başa çatdırılması

FƏALİYYƏTİMİZ RƏQƏMLƏRDƏ

44

Audit və analitik
fəaliyyət sayı

443

Kollegiya qərarlarında
müəyyən edilmiş tədbir sayı

70,4%

Tədbirlərin icra
faizi

9,3 mln.
manat

Hesablama Palatasının
büdcəsinin icrası

83,4 mln.
manat

KDMN nəticəsində
bərpa edilməli məbləğ

58,4 mln.
manat

KDMN nəticəsində
bərpa edilmiş məbləğ

159

Əməkdaş sayı

98

Audit heyəti

400 saatdan
çox

Təlim saatları

348

Əməliyyat Planında
mərhələ sayı

98

Əməliyyat Planında
KPI sayı

91,8%

Əməliyyat Planının
icra faizi

3

Ev sahibliyi etdiyi
beynəlxalq tədbirlər

30

Xarici ezamiyyə
sayı

3

Həmkar AAO-larla
memorandum sayı

89

Keçirilmiş kollegiya
iclasları

158

Qəbul edilmiş
kollegiya qərarları

136

KDMN tədbirləri ilə bağlı
kollegiya qərarları

ELAN OLUNMUŞ İL ÇƏRÇİVƏSİNDƏ FƏALİYYƏTİMİZ

Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin birgə təşkilatçılığı ilə "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində Bakının Müşfiqabad qəsəbəsində 1 hektar ərazidə ağacəkmə aksiyası keçirilmişdir.

"Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində Energetika Nazirliyi yanında Bərpa Olunan Enerji Mənbələri Dövlət Agentliyinin təşkilatçılığı ilə Hesablama Palatasının nümayəndə heyəti 230 MVt gücündə "Qaradağ" Günəş Elektrik Stansiyası ilə tanış olmuşlar.

"Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində Hesablama Palatası tərəfindən Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin "Maliyyə və mühasibat" fakültəsində tələbələr üçün "Ətraf mühitin auditı" mövzusunda seminar keçirilmişdir.

Hesablama Palatasının keçirdiyi 2 ekoloji auditin nəticələrinin müzakirə olunduğu kollegiya iclaslarında Milli Məclisin komitə sədrləri və deputatları, eləcə də audit obyektlərinin məsul şəxsləri iştirak etmişlər.

"Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində Hesablama Palatasının əməkdaşları tərəfindən hazırlanmış "Azərbaycan Respublikasında yaşıl dövlət satınalmalarına keçidin əhəmiyyəti", "Yaşıl büdcə prosesinə keçid və tətbiqlə bağlı beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi", "Beynəlxalq təcrübədə AAO-ların yaşıl büdcə prosesinə töhfəsi" adlı məqalələr "Dövlət auditı" jurnalında dərc edilmişdir.

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Hesablama Palatası və INTOSAI-ın təşkilatçılığı ilə “Hökumətlər iqlim sahəsində fəaliyyətlərində hansı mərhələdədirlər? – İqlim Skaneri qiymətləndirməsinin nəticələri” adlı tədbir keçirilmişdir.

COP29
Baku
Azerbaijan

Tədbirdə Braziliya, Finlandiya, Kanada və s. ölkələrin AAO-larının və Avropa Auditorlar Məhkəməsinin nümayəndələri ilə yanaşı, bir sıra nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların, o cümlədən BMT-nin İnkişaf Proqramı, BMT-nin Əhali Fondu, Dünya Bankı, Asiya İnkişaf Bankı və s. qurumların təmsilçiləri, habelə dövlət orqanlarının rəhbər şəxsləri iştirak etmişdir.

Tədbir zamanı Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədov qeyd etmişdir ki, iqlim dəyişikliklərinin təsirlərinin azaldılması və bu təsirlərə uyğunlaşma üçün fəaliyyətlərin icrası əhəmiyyətli maliyyə, o cümlədən dövlət vəsaitlərinin ayrılmasını tələb edir. Bu işə həmin vəsaitlərin məqsədyönlü istifadəsinin, şəffaflıq və hesabatlılığının təmin edilməsində AAO-ların iştirakını vacib edir.

İqlim Skanerinin ilkin nəticələrinə həsr olunan tədbirdə COP29-un Prezidenti, INTOSAI-ın hazırkı prezidenti, Avropa Auditorlar Məhkəməsinin üzvü çıxış etmişdir. Braziliya Federal Hesablama Məhkəməsinin nümayəndəsi tərəfindən İqlim Skaneri alətinin ilkin qlobal nəticələri açıqlanmışdır.

ÜMUMİ MÜDDƏALAR

Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının 2024-cü ildə fəaliyyəti haqqında Hesabat (bundan sonra – Hesabat) “Hesablama Palatası haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 7.0.11-ci, 14.0.12-ci və 37-ci maddələrindən, “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Daxili Nizamnaməsi”nin 21-1-ci maddəsindən irəli gələrək hazırlanmış, Hesablama Palatası Kollegiyasının müvafiq Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Hesablama Palatasının illik fəaliyyəti haqqında hesabatın hazırlanması, baxılması və təsdiq olunması Qaydaları”nın, eyni zamanda AAO-ların Beynəlxalq Təşkilatı olan INTOSAI tərəfindən qəbul edilmiş prinsiplərin (P 1, P 10, P 12, P 20) tələbləri nəzərə alınmışdır.

Hesabatda Hesablama Palatasının “2021-2025-ci illər üzrə Strateji Plan”ına uyğun olaraq 2024-cü il üzrə planlaşdırılmış və icra edilmiş fəaliyyətlər müvafiq büdcə və nəticə göstəriciləri (indikatorları) qeyd olunmaqla əks etdirilmişdir.

Kənar dövlət maliyyə nəzarəti orqanı olan Hesablama Palatası tərəfindən 2024-cü ilin İş Planına əsasən keçirilmiş nəzarət tədbirləri barədə icmal-statistik məlumatlar Hesabatda təqdim edilmişdir.

Hesablama Palatasının büdcə prosesində iştirakı, o cümlədən dövlət büdcəsi və büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin layihələri və icrası üzrə hazırlanan rəylər, əldə edilmiş əsas nəticələr və müvafiq tövsiyələr barədə məlumatlar Hesabatda göstərilmişdir.

Hesabatda Hesablama Palatasının fəaliyyətinin, o cümlədən audit təsirinin (*audit impact*) ölçülməsi üzrə əvvəlki illərdə tətbiq edilən yanaşma davam etdirilmiş, fəaliyyətin kəmiyyət və keyfiyyət göstəriciləri, o cümlədən kollegiya qərarlarında müəyyən edilmiş tədbirlərin icra vəziyyəti barədə məlumat verilmişdir.

Fəaliyyətin digər istiqamətləri, o cümlədən beynəlxalq fəaliyyət, maraqlı tərəflərlə əməkdaşlıq, rəqəmsallaşdırma, korrupsiyaya qarşı mübarizə və şəffaflığın təmin edilməsi, kadr potensialı, təlim fəaliyyəti, maliyyə təminatı, hüquqi və metodiki təminat, keyfiyyətin və risklərin idarə edilməsi ilə bağlı məlumatlar, habelə Hesablama Palatasının digər strateji sənədlərinin icra vəziyyəti və maliyyə hesabatlarının auditinin nəticələri Hesabatda əks olunmuşdur.

Hesabat “Dövlət sirri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələbləri nəzərə alınmaqla hazırlanmışdır. Nəticələrin infoqraf və cədvəl şəklində təsvirinə üstünlük verilmiş, fəaliyyət barədə icmal-statistik məlumatlar bir səhifəlik infoqraflar şəklində Hesabata daxil edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının 2024-cü ildə fəaliyyəti haqqında Hesabat Hesablama Palatası Kollegiyasının 2025-ci il 02 aprel tarixli iclasında müzakirə olunaraq təsdiq edilmişdir.

I BÖLMƏ

ÜMUMİ MƏLUMATLAR

ALİ AUDİT ORQANLARI

“AAO kənar audit xidmətidir. Daxili audit xidmətləri hökumətin ayrı-ayrı qurumları və təşkilatlarının tərkibində yaradılır, kənar audit xidmətləri isə audit olunan qurumların təşkilati strukturunun bir hissəsi deyil.”

Lima Bəyannaməsi

Lima Bəyannaməsi

“AAO onun üzərinə qoyulmuş məsələləri həll etmək üçün tələb olunan funksional və təşkilati müstəqilliyə malik olmalıdır.”

“AAO konstitusiya, nizamnamə və ya qanunvericilikdə tələb olunduğu kimi, qanunvericilik və digər dövlət orqanlarına illik hesabatlarını təqdim etməli və həmin hesabatları ictimaiyyətə açıqlamaladırlar.”

Mexiko Bəyannaməsi

*Şəffaflıq və hesabatlılıq
prinsipləri*

“AAO-lar öz əməliyyatlarını qənaətli, səmərəli, nəticəli, qanun və qaydalara uyğun idarə edir və bu məsələlərlə bağlı ictimaiyyətə hesabat verirlər.”

Mexiko Bəyannaməsi

“AAO INTOSAI-ın, Beynəlxalq Mühasiblər Federasiyasının və ya standartlar yaratma sahəsində digər tanınmış qurumların rəsmi sənədlərinə əsaslanan müvafiq iş, audit standartları və etika məcəlləsindən istifadə etməlidir.”

*Şəffaflıq və hesabatlılıq
prinsipləri*

“AAO-lar öz fəaliyyətləri və audit nəticələri barədə media, internet saytları və digər vasitələrlə vaxtında və geniş məlumat verirlər.”

HESABLAMA PALATASI

“Hesablama Palatası Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 92-ci maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən yaradılan, Milli Məclisə hesabat verən, daimi fəaliyyət göstərən kənar dövlət maliyyə nəzarətini həyata keçirən ali audit orqanıdır.”

“Hesablama Palatası haqqında” Qanun

“Hesablama Palatasının fəaliyyətinin hüquqi əsaslarını Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələr, bu Qanun və Azərbaycan Respublikasının digər normativ hüquqi aktları təşkil edir.”

“Hesablama Palatası haqqında” Qanun

“Hesablama Palatasının fəaliyyəti qanunçuluq, müstəqillik, kollegiallıq, şəffaflıq, obyektivlik, ədalətlik və peşəkarlıq prinsiplərinə əsaslanır.”

“Hesablama Palatası haqqında” Qanun

“Hesablama Palatası təşkilati və funksional müstəqilliyə malikdir və o, kənar dövlət maliyyə nəzarəti fəaliyyətini bu Qanuna və INTOSAI standartları əsasında hazırladığı metodiki sənədlərə uyğun həyata keçirir.”

“Hesablama Palatası haqqında” Qanun

Hesablama Palatasının fəaliyyət istiqamətləri

1. KDMN tədbirləri həyata keçirmək

2. Bütçə layihəsi və icrasına rəy vermək

3. Dövlət maliyyəsinin idarə edilməsi üzrə tövsiyələr vermək

4. Beynəlxalq əməkdaşlıq etmək

1.1. Hesablama Palatasının vəzifələri və onların hesabat ilində icra vəziyyəti

“Hesablama Palatası haqqında” Qanunun 7-ci maddəsi ilə müəyyən olunmuş vəzifələr 2024-cü ilin İş Planı vasitəsilə tamamilə əhatə edilmiş, bu vəzifələrin icra vəziyyəti başa çatdırılmış fəaliyyətlər nəzərə alınmaqla Cədvəl 1-də qısaca şərh edilmişdir.

Cədvəl 1. Hesablama Palatasının vəzifələrinin icrası

Maddə	Maddənin tələbi	Müvafiq vəzifə üzrə INTOSAI-in prinsip, standart və təlimatları	İcra vəziyyəti	Vəzifənin icrası ilə bağlı məlumat
7.0.1	icmal büdcə xərclərinin yuxarı həddi və AR Vergi Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş güzəşt və azadolmalar da daxil olmaqla, icmal büdcənin, o cümlədən dövlət büdcəsinin və “Büdcə sistemi haqqında” AR Qanununun 1.1.31-1-ci maddəsində nəzərdə tutulan büdcədənkenar dövlət fondlarının (təsisatlarının) büdcələrinin layihələrinə və müvafiq qanun layihələrinə rəy verir	INTOSAI-P 1, Maddə 2 (pre-audit)	✓	2025-ci il üçün dövlət büdcəsinin, DSMF, İSF və DNF büdcələrinin layihələrinə, eləcə də 2024-cü il üçün dövlət büdcəsinin, DSMF və İSF büdcələrinin yenidən baxılan layihələrinə rəylər verilmişdir.
7.0.2	icmal büdcənin, o cümlədən dövlət büdcəsinin və “Büdcə sistemi haqqında” AR Qanununun 1.1.31-1-ci maddəsində nəzərdə tutulan büdcədənkenar dövlət fondlarının (təsisatlarının) icrası barədə illik hesabatlara və müvafiq qanun layihələrinə rəy verir	INTOSAI-P 1, Maddə 2 (post-audit)	✓	2023-cü il dövlət büdcəsinin icrasına dair illik Hesabata və Qanun layihəsinə rəy verilmiş, DNF-in 2023-cü il büdcəsinin icrası barədə illik hesabatə rəy maliyyə auditə əsasında təqdim edilmişdir.
7.0.3.1	icmal büdcənin, o cümlədən dövlət büdcəsinin və büdcədənkenar dövlət fondlarının (təsisatlarının) gəlirlərinin və KDMN obyektləri tərəfindən gəlirlərinin proqnozlaşdırılması, hesablanması, ödənilməsi və digər öhdəliklərin yerinə yetirilməsi sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	INTOSAI-P 1, Maddə 20	✓	1 auditdə gəlirlər üzrə inzibatçılığın təşkili, 1 auditdə dövlət rüsumlarının tutulması, 7 auditdə büdcədənkenar gəlirlərin, 25 auditdə KDMN obyekt tərəfindən gəlirlərin proqnozlaşdırılması və hesablanması, 22 auditdə vergilərin dövlət büdcəsinə hesablanması və ödənilməsi araşdırılmışdır.
7.0.3.2	icmal büdcənin, o cümlədən dövlət büdcəsinin və büdcədənkenar dövlət fondlarının (təsisatlarının) xərclərinin və KDMN obyektləri tərəfindən xərclərinin proqnozlaşdırılması, hesablanması, icrası və digər öhdəliklərin yerinə yetirilməsi sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	INTOSAI-P 1, ISSAI 100	✓	41 audit çərçivəsində xərclərin proqnozlaşdırılması, eləcə də vəsaitin qanunauyğun, məqsədyönlü, səmərəli və təyinatı üzrə istifadəsi vəziyyəti araşdırılmışdır.
7.0.3.3	icmal büdcədən, o cümlədən dövlət büdcəsindən və büdcədənkenar dövlət fondlarının (təsisatlarının) büdcələrindən ayrılan vəsaitlərin qanunauyğun, məqsədyönlü, səmərəli və təyinatı üzrə istifadəsi sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	ISSAI 200, ISSAI 300, ISSAI 400	✓	

7.0.3.4	dövlət əmlakının idarə edilməsi sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	ISSAI 100, GUID 5260	✓	14 auditdə dövlət əmlakının idarə edilməsi predmet kimi müəyyənləşdirilmişdir.
7.0.3.5	dövlət satınalmaları sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	INTOSAI-P 1, Maddə 21 GUID 5280	✓	39 auditdə nəzarət obyektlərinin dövlət satınalmaları üzrə fəaliyyəti əhatə edilmişdir.
7.0.3.6	dövlət investisiyaları sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	INTOSAI-P 1, Maddə 2	✓	16 auditdə dövlət investisiyaları əhatə olunmuşdur.
7.0.3.7	dövlət proqramlarına və layihələrinə ayrılmış vəsaitlərin istifadəsi sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	ISSAI 300	✓	Səmərəlilik auditlərində müvafiq dövlət proqramları əhatə edilmiş, digər auditlərdə 47 layihəyə baxılmışdır.
7.0.3.8	qrantların və maliyyə (texniki) yardımlarının təyinatı üzrə və səmərəli istifadəsi sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	INTOSAI-P 1, Maddə 18	✓	2 auditdə qrantların təyinatı üzrə istifadəsi vəziyyəti qiymətləndirilmişdir.
7.0.3.9	ətraf mühitin mühafizəsi, təbii fəlakətlərin qarşısının alınması və nəticələrinin aradan qaldırılmasına ayrılmış vəsaitlərin istifadəsi sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	GUID 5200, GUID 5201, GUID 5330	✓	Ətraf mühitin mühafizəsi mövzusunda 2 audit keçirilmişdir.
7.0.3.10	daxili və xarici dövlət borcunun idarə olunması, dövlət zəmanəti ilə cəlb edilmiş borc öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi, bağlanmış müqavilələrin şərtlərinə əməl olunması, xarici ölkələrə və şəxslərə verilən vəsaitlər üzrə öhdəliklərin icrası sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	GUID 5250	✓	1 auditdə daxili və xarici dövlət borcunun idarə olunması, dövlət borcuna xidmət xərclərinin proqnozlaşdırılması və icrası, eləcə də dövlət zəmanəti ilə təmin edilmiş kreditlərin qeydiyyatı və hesabatlılığı əhatə olunmuşdur.
7.0.3.11	dövlət sifarişləri sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	INTOSAI-P 1, Maddə 21	✓	12 auditdə dövlət sifarişlərinin formalaşdırılması və icrasına diqqət yetirilmişdir.
7.0.3.12	büdcədən kənar vəsaitlərin formalaşdırılması, yığılması və istifadəsi sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	INTOSAI-P 1, Maddə 18	✓	7 auditdə büdcədən kənar vəsaitlərin formalaşdırılması, yığılması və istifadəsinin vəziyyəti araşdırılmışdır.
7.0.3.13	büdcə ili ərzində vahid xəzinə hesabının sərbəst qalığının idarə olunması və ya idarəetməyə verilməsi sahəsində KDMN tədbirlərini həyata keçirir	INTOSAI-P 1, Maddə 2	✓	Rəylərdə, eləcə də yarımillik və illik məlumatlarda vahid xəzinə hesabında olan vəsaitin qalığının idarə olunması və ya idarəetməyə verilməsinin təhlili aparılmışdır.
7.0.4	KDMN tədbirlərinin nəticələri barədə AR Milli Məclisinə və bu qanunda nəzərdə tutulmuş hallarda müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqana (quruma) məlumat verir	INTOSAI-P 1, INTOSAI-P 10	✓	Başa çatmış auditlər və analitik fəaliyyətlərin nəticələri AR Milli Məclisinə təqdim olunmuşdur.

7.0.5	KDMN tədbirlərinin nəticələri üzrə Hesablama Palatasının kollegiyası tərəfindən qəbul edilmiş qərarlar əsasında qanunla müəyyən edilmiş müvafiq tədbirləri həyata keçirir	INTOSAI-P 1, Maddə 11	✓	Audit və analitik fəaliyyət formasında keçirilmiş 44 tədbirin nəticələrinə dair qəbul edilmiş qərarlarda KDMN tədbirləri ilə aşkarlanmış nöqsanların aradan qaldırılması istiqamətində maliyyə və prosedur xarakterli tədbirlər müəyyən edilmişdir.
7.0.6	müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqandan (qurumdan) və AR Milli Məclisindən daxil olan dövlət maliyyəsi sahəsini tənzimləyən normativ hüquqi aktların, o cümlədən AR-ın tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrin layihələrinə rəy verir	INTOSAI-P 1, Maddə 12	✓	AR Milli Məclisindən daxil olmuş Vergi Məcəlləsi, "Gömrük tarifi haqqında", "Nağdsız hesablaşmalar haqqında" qanunlar və s. hüquqi aktlara dəyişikliklərə dair layihələrə rəy bildirilmişdir.
7.0.7	dövlət büdcəsinin icrasının təhlili ilə bağlı müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqana (quruma) yarımillik və illik məlumat verir	INTOSAI-P 1, Maddə 2	✓	2023-cü ilin dövlət büdcəsinin icrasının təhlili və 2024-cü ilin yanvar-iyun ayları üzrə dövlət büdcəsinin icrasının təhlili ilə bağlı məlumat Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim olunmuşdur.
7.0.8	öz fəaliyyətində dövlət, kommersiya, vergi, bank sirri, habelə məxfilik rejiminə riayət edir	ISSAI 130, Maddə 70	✓	1 audit və 1 analitik fəaliyyət məxfilik rejimində keçirilmiş, bütün auditlərdə məxfilik rejiminə, habelə Qanunun digər tələblərinə əməl olunmuşdur.
7.0.9	korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində qanunamüvafiq tədbirlər həyata keçirir	GUID 5270, INTOSAI-P 1, Maddə 11	✓	Hüquqpozmalarda cinayət tərkibinin əlamətlərinin ehtimal edilməsi səbəbindən müvafiq materiallar 3 audit üzrə AR Baş Prokurorluğuna, 1 audit üzrə isə AR Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinə göndərilmişdir.
7.0.10	hüquq pozuntularına qarşı mübarizə sahəsində dövlət orqanları ilə qarşılıqlı fəaliyyət göstərir		✓	
7.0.11	fəaliyyəti barədə AR Milli Məclisinə illik hesabat təqdim edir	INTOSAI-P 1, Maddə 16, INTOSAI-P 10	✓	2023-cü ilin fəaliyyəti haqqında Hesabat AR Milli Məclisinə təqdim edilmişdir.

Hesablama Palatasının "2021-2025-ci illər üzrə Strateji Plan"ı

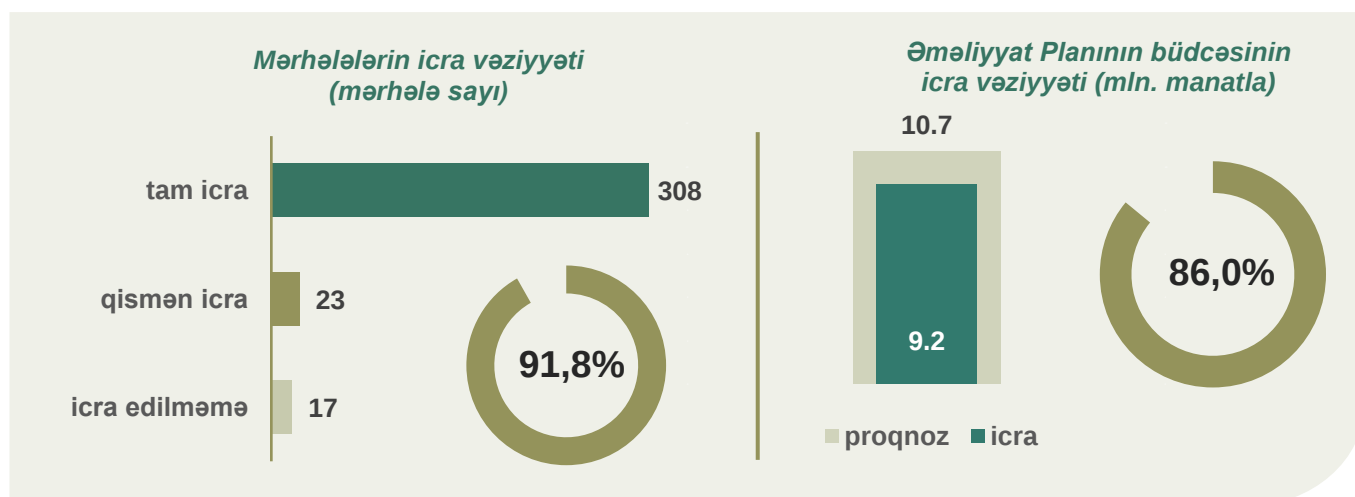
Baxış 	Maraqlı tərəflərə keyfiyyətli və dürüst xidmət etmək
Missiya 	KDMN vasitəsilə dövlət vəsaitlərinə nəzarət sahəsində ölkə vətəndaşlarının mənafeyini təmin etmək və dövlət vəsaitlərinin istifadəsində şəffaflığı, qanunauyğunluğu, effektivliyi və hesabatlılığı artırmaq
Əsas dəyərlər 	 Qanunçuluq Müstəqillik Şəffaflıq Hesabatlılıq Obyektivlik Peşəkarlıq
Yekun nəticə 1 	<i>Dövlət maliyyəsinin hesabatlılığının və fiskal məsuliyyətin gücləndirilməsi, OMXÇ və nəticəyə əsaslanan büdcə islahatlarının daha yaxşı həyata keçirilməsinə töhfə</i> <i>Dövlət büdcəsi və büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələri ilə bağlı yüksək keyfiyyətli rəylər</i> Aralıq nəticə 1 <i>Milli Məclisə və Hökumətə fiskal məsələlərə dair tövsiyələr</i> Aralıq nəticə 2 <i>Səmərəlilik (performans) auditinin əhatə dairəsinin artırılması</i> Aralıq nəticə 3 <i>Maliyyə və uyğunluq auditinin seçimi, auditin əhatə dairəsi və auditin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması</i> Aralıq nəticə 4
Yekun nəticə 2 	<i>Hesablama Palatasının işinə daha güclü etimad</i> <i>Maraqlı tərəflərlə qarşılıqlı əməkdaşlığın genişləndirilməsi</i> Aralıq nəticə 5 <i>Hesablama Palatasının fəaliyyətində şəffaflığın artırılması və hesabatlılıq</i> Aralıq nəticə 6 <i>Beynəlxalq AAO cəmiyyətində peşəkar tərəfdaş imicinin gücləndirilməsi</i> Aralıq nəticə 7 <i>İS auditı təcrübəsinin artırılması</i> Aralıq nəticə 8 <i>Rəqəmsal transformasiyaya keçidə hazırlıq</i> Aralıq nəticə 9

1.2. Hesablama Palatasının “2021-2025-ci illər üzrə Strateji Plan”ının 2024-cü il üzrə icra vəziyyəti

Hesablama Palatasının “2021-2025-ci illər üzrə Strateji Plan”ın icrası məqsədilə 2024-cü ilin Əməliyyat Planı tərtib olunmuş, burada fəaliyyətin institusional, təşkilati və peşəkar istiqamətlərdə təkmilləşdirilməsi məqsədilə müxtəlif tədbirlər yer almışdır. Nəzərdə tutulmuş fəaliyyətlərin ölçülməsi məqsədilə Monitoring Çərçivəsi tərtib edilmiş, burada əsas performans göstəricilərinin (KPI) sayı 98-ə bərabər olmuşdur.

Strateji Planın 2024-cü il üçün Əməliyyat Planında 348 mərhələdən ibarət olmaqla 153 tədbir nəzərdə tutulmuş, il sonunda mərhələlər üzrə yekun icra vəziyyəti 91,8%, Əməliyyat Planının büdcəsinin icrası isə 86,0% təşkil etmişdir (Şəkil 1).

Şəkil 1. SP-nin Əməliyyat Planı üzrə tədbirlərin mərhələlərinin və büdcənin icra vəziyyəti

Qeyd edək ki, Hesablama Palatasının büdcəsinin 0,1 mln. manatı Strateji Planın icrası və aralıq nəticələrlə birbaşa əlaqəli olmayan fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi üçün istifadə olunmuşdur.

Strateji Planın hər bir aralıq nəticəsi üzrə nəzərdə tutulmuş tədbirlərin və maliyyə resurslarının icra vəziyyətinə dair məlumatlar aşağıda əks etdirilmişdir (Cədvəl 2 və Cədvəl 3).

Cədvəl 2. 2024-cü ilin Əməliyyat Planında mərhələlərin və büdcənin aralıq nəticələr üzrə icra vəziyyəti

S/s	Aralıq nəticənin adı	Mərhələlər üzrə	Büdcə üzrə
AN 1	Dövlət büdcəsi və büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələri ilə bağlı yüksək keyfiyyətli rəylər	90,3%	85,3%
AN 2	Milli Məclisə və Hökumətə fiskal məsələlərə dair tövsiyələr	97,0%	88,2%
AN 3	Səmərəlilik (performans) auditinin əhatə dairəsinin artırılması	100,0%	89,0%
AN 4	Maliyyə və uyğunluq auditinin seçimi, auditin əhatə dairəsi və auditin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması	85,8%	85,7%

AN 5	Maraqlı tərəflərlə qarşılıqlı əməkdaşlığın genişləndirilməsi	95,2%	85,3%
AN 6	Hesablama Palatasının fəaliyyətində şəffaflığın artırılması və hesabatlılıq	93,2%	88,9%
AN 7	Beynəlxalq AAO cəmiyyətində peşəkar tərəfdaş imicinin gücləndirilməsi	96,9%	85,7%
AN 8	İS auditi təcrübəsinin artırılması	81,3%	78,3%
AN 9	Rəqəmsal transformasiyaya keçidə hazırlıq	79,5%	78,0%

➤ DNF büdcəsinin icrasına, eləcə də Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin layihəsi və icrasına KDMN tədbirləri çərçivəsində münasibət bildirilmişdir.

➤ Dövlət büdcəsi və büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin layihələri və icrası ilə bağlı rəylərin hazırlanması prosesində müvafiq dövlət orqanları ilə intensiv əməkdaşlıq edilmiş, Hesablama Palatasının bəzi tövsiyələri müvafiq layihələr təsdiq edilənədək nəzərə alınmışdır.

➤ Büdcənin icrasına dair təqdim edilmiş hesabatların rəqəmsallaşdırılması məqsədilə daxili potensial hesabına qurulmuş Resursların İdarə olunmasının Daxili Elektron Sistemində (RİDES) yeni hesabat formaları əlavə edilmiş, eləcə də qurumlar tərəfindən təqdim edilmiş məlumatların bəziləri elektronlaşdırılaraq müvafiq modula daxil edilmişdir.

➤ Hesablama Palatasının rəylərində 111 tövsiyə verilmiş, dövlət büdcəsinin icrası və layihəsinə dair hesabat və izahatda tövsiyələrin icrasına dair məlumat əks etdirilmişdir.

➤ Səmərəlilik auditlərinin nəticələrinin müzakirə olunduğu 3 kollegiya iclasına Milli Məclisin deputatları dəvət edilmişdir.

➤ Rəsmi internet sahifəsində "Qərarların (təkliflərin) izlənilməsi" alt bölməsi yaradılmış, KDMN obyektləri üzrə kollegiya qərarlarının icra vəziyyəti dərc edilmişdir.

➤ Hesabat ilində 6 səmərəlilik auditi (1-i uyğunluq auditi ilə birgə) keçirilmiş, auditlərdə nəticəlilik və səmərəlilik meyarları, 3 auditdə isə qənaətililik meyarı da əhatə olunmuşdur. Bu auditin ümumi audit portfelinə payı əvvəlki illə müqayisədə artaraq 14,3% təşkil etsə də, ortamüddətli dövr üçün müəyyənləşdirilən hədəfdən (15,0%) hələ də aşağıdır.

➤ Hesabat ilində Kommunikasiya Strategiyasında müəyyən edilmiş 5 smart məqsədin hər biri üzrə illik hədəflərə nail olunmuşdur.

➤ ASOSAI, ECOSAI və INTOSAI-in, eləcə də digər AAO-ların jurnallarında Hesablama Palatasının rəhbərliyinin və əməkdaşlarının məqalələri dərc edilmişdir (ətraflı səh. 83).

➤ Hesablama Palatasının 3 struktur bölməsində daxili audit keçirilmişdir.

➤ Hesablama Palatası INTOSAI-in Dövlət Borcu üzrə İşçi Qrupunun və EUROSAI-in Ətraf Mühitin Auditi üzrə İşçi Qrupunun illik toplantılarına, eləcə də COP29 çərçivəsində "Hökumətlər iqlim sahəsində fəaliyyətlərində hansı mərhələdədirlər? – İqlim Skaneri qiymətləndirməsinin nəticələri" adlı tədbirə ev sahibliyi etmişdir (ətraflı səh. 11).

➤ 3 beynəlxalq layihə (GSAI, SoAQM və "İqlim Skaneri" təşəbbüsü) çərçivəsində işlər görülmüş, 3 AAO ilə əməkdaşlıq memorandumu imzalanmış, 2 həmkar AAO ilə paralel və birgə auditlər aparılmışdır.

➤ Daxili potensial hesabına Hesablama Palatasının audit fəaliyyəti SAI PMF metodikası vasitəsilə qiymətləndirilmiş, eləcə də miniİNTOSAİNT qiymətləndirilməsi aparılmışdır.

➤ 7 halda informasiya sistemlərinin audit elementlərindən də istifadə edilmiş və bu auditlərin audit portfelində payı 12,2%-dən 16,7%-ə yüksəlmişdir.

➤ Müxtəlif dövlət qurumlarının elektron məlumat bazalarına çıxışın təmin edilməsi məqsədilə təkliflər hazırlanaraq aidiyyəti üzrə təqdim edilmiş, lakin Hesablama Palatasının müvafiq qurumların məlumat bazalarına çıxış imkanı təmin edilməmişdir.

Cədvəl 3. 2024-cü ilin Monitoring Çərçivəsindən çıxarış

Əsas fəaliyyət göstəricisinin (KPI-in) adı	Plan	Fakt	İcra statusu
Rəydə təhlil olunan gəlirlərin dövlət büdcəsinin ümumi gəlirlərinə nisbəti	96,0%	97,8%	✓
Rəydə təhlil olunan xərclərin dövlət büdcəsinin ümumi xərclərinə nisbəti	75,0%	85,5%	✓
Nazirlər Kabinetinin illik fəaliyyət hesabatında, dövlət büdcəsinin icrasına dair hesabatda və layihəsinə dair izahatda Hesablama Palatasının tövsiyələrinin əks etdirilməsi	Bəli	Bəli	✓
Kollegiya qərarlarında göstərilmiş tövsiyələrə KDMN obyektlərinin münasibəti (PEFA PI-30 Kənar audit (30.3))	65,0%	70,4%	✓
Başa çatdırılmış səmərəlilik auditlərinin dərc edilmə faizi	100,0%	100,0%	✓
DİM, investisiya layihələri, dövlət proqramları üzrə səmərəlilik auditlərinin ümumi səmərəlilik auditlərinə nisbəti	60,0%	66,7%	✓
Keyfiyyət nəzarətdən keçirilmiş KDMN tədbiri və digər çıxış sənədlərinin sayının ümumi KDMN tədbirlərinə və sənədlərə nisbəti	100,0%	98,0%	⚠
Başa çatdırılmış uyğunluq və maliyyə auditlərinin dərc edilmə faizi	60,0%	61,1%	✓
AAO barədə müsbət media dəyərləndirməsi	93,0%	93,0%-dən çox	✓
Özəl sektor auditorları ilə görüşlər və həyata keçirilən layihələrin sayı	2	3	✓
Dövlət maliyyəsinə problem və çatışmazlıqlara dair dərc edilmiş məqalə sayı	28	29	✓
Təlim Strategiyasının Əməliyyat Planının icrası	100,0%	96,0%	⚠
Kadr axını	10,0%	12,4%	⚠
İS audit üzrə beynəlxalq sertifikatlara yiyələnmiş kadr sayı	2	2	✓
İS audit elementlərinin tətbiq olunduğu auditlər nəzərdə tutulmuş müddət ərzində başa çatdırılmışdır	100,0%	100,0%	✓
RİDES-də il ərzində tətbiq edilmiş və yenilənmiş modulların sayı	6	5	⚠

II BÖLMƏ

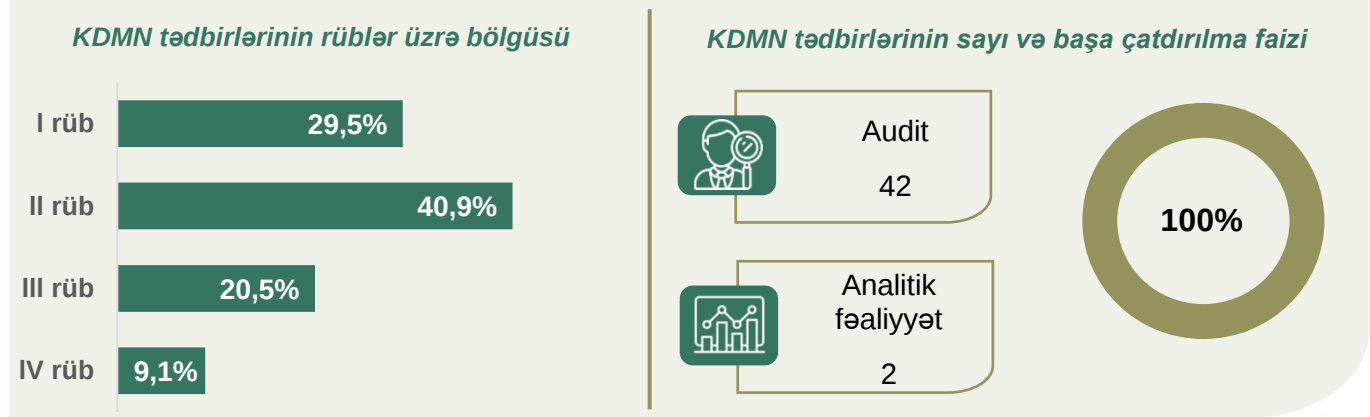
KƏNAR DÖVLƏT MALİYYƏ NƏZARƏTİ

Hesabat dövründə Hesablama Palatası kənar dövlət maliyyə nəzarəti fəaliyyətini illik iş planı əsasında həyata keçirmişdir. “Hesablama Palatası haqqında” Qanunun 18.7.1-ci maddəsinə uyğun olaraq, 2024-cü ilin iş planına il ərzində müvafiq icra hakimiyyəti orqanının təklifləri, Milli Məclisin deputatları tərəfindən səsəndirilən fikirlər, eləcə də BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) Bakıda keçirilməsi nəzərə alınmaqla bəzi əlavə və dəyişikliklər həyata keçirilmişdir. Hesablama Palatasının Kollegiyası tərəfindən audit və analitik fəaliyyət formasında 44 nəzarət tədbirinin keçirilməsi ilə bağlı qərarlar qəbul olunmuş, 2024-cü ilin iş planının bu tədbirlər üzrə icra vəziyyəti 100,0% təşkil etmişdir.

2023-cü ilin iş planı üzrə başa çatdırılmamış 1 analitik fəaliyyətin (Azərbaycan Respublikasının büdcə xərclərinin inzibati təsnifatı ilə müəyyən edilmiş baş kredit sərəncamçılarının debitor və kreditor borcları) nəticələri hesabat dövründə rəsmiləşdirilmişdir.

2024-cü il üzrə nəzarət tədbirlərinin əsas hissəsi ilin I yarısında, xüsusilə də II rübdə başlamışdır (Şəkil 2).

Şəkil 2. 2024-cü ilin iş planına əsasən keçirilmiş KDMN tədbirləri (audit və analitik fəaliyyət)

Audit və analitik fəaliyyəti əhatə edən 44 KDMN tədbirindən 45,5%-i ilk dəfə keçirilmişdir (Cədvəl 4). Qeyd edək ki, 1 audit və 1 analitik fəaliyyət “Dövlət sirri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən məxfilik rejimində keçirilmişdir.

Cədvəl 4. 2024-cü ilin İş Planı üzrə keçirilmiş nəzarət tədbirlərinin Hesablama Palatasının fəaliyyətə başladığı tarixdən təkrarlanma sayı

Tədbirin adı	Təkrarlanma sayı		
	1	2	daha çox
Uyğunluq auditi			
İdخال-ixrac əməliyyatları üzərində vergi və gömrük orqanlarının birgə nəzarətinin təşkili vəziyyətinin auditi	✓		
“Kliniki Tibbi Mərkəz” publik hüquqi şəxsə ayrılmış dövlət vəsaitinin və digər dövlət əmlakının idarə olunmasının auditi	✓		
“Azərişiq” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə layihələr üzrə ayrılan dövlət investisiyalarının auditi			✓

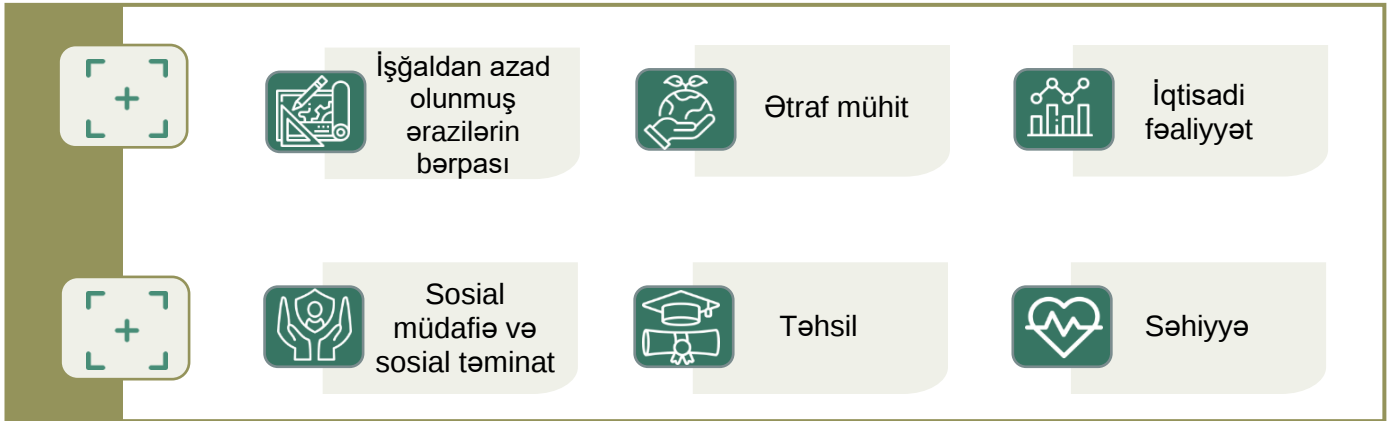
Dənizkənarı Bulvar İdarəsi və tabeliyində olan qurumlar üzrə dövlət vəsaitlərinin və əmlakının idarə olunmasının auditi			✓
Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyi tərəfindən dövlət vəsaitinin və digər dövlət əmlakının istifadəsinin auditi			✓
Məxfilik rejimində keçirilmiş audit (M1)	✓		
“İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsi publik hüquqi şəxs və tabeliyindəki təşkilatlar tərəfindən dövlət vəsaitinin və əmlakının istifadəsinin və idarə olunmasının auditi			✓
Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyinin Bakı şəhər Mədəniyyət Baş İdarəsi tərəfindən dövlət vəsaitinin və digər dövlət əmlakının idarə olunmasının auditi			✓
“Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonlarında Bərpa, Tikinti və İdarəetmə Xidməti” Publik Hüquqi Şəxsə dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitlərin və dövlət əmlakının istifadəsi və idarə edilməsinin auditi	✓		
“Azərbaycan Respublikasının Kosmik Agentliyi” publik hüquqi şəxs tərəfindən dövlət vəsaitinin və əmlakının istifadəsi və idarə edilməsinin hüquqi aktlara uyğunluğunun auditi			✓
Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası tərəfindən dövlət vəsaitinin və digər dövlət əmlakının idarə olunmasının auditi			✓
Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinə ayrılan dövlət investisiyalarının (Qəbələ Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının tikintisi üzrə) auditi	✓		
“Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi” publik hüquqi şəxsə ayrılan dövlət investisiyalarının auditi	✓		
“Bakı Metropoliteni” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətində dövlət vəsaitlərinin və əmlakının istifadə və idarə olunmasının auditi			✓
Azərbaycan Respublikası Dövlət Ehtiyatları Agentliyi üzrə dövlət vəsaitlərinin və əmlakının idarə olunmasının auditi	✓		
Dövlət sosial müdafiə fondunun büdcəsinin gəlirlərinin və xərclərinin icrasının, eləcə də sərbəst vəsaitlərin idarə edilməsinin auditi			✓
Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən dövlət vəsaitinin və əmlakının istifadəsinin hüquqi aktlara uyğunluğunun auditi		✓	
Azərbaycan İnvestisiya Holdingi üzrə dövlət vəsaitlərinin və əmlakının idarə olunmasının auditi	✓		
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən dövlət vəsaitlərinin və digər dövlət əmlakının idarə olunmasının auditi			✓
Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi və tabeliyində olan təsərrüfathesablı Əsaslı Tikinti və Təchizat İdarəsinə dövlət büdcəsindən əsaslı vəsait qoyuluşu üzrə ayrılan dövlət investisiyalarının auditi			✓
Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti və tabeliyindəki qurumlar tərəfindən dövlət vəsaitinin və balansında olan dövlət əmlakının idarə edilməsinin hüquqi aktlara uyğunluğunun auditi		✓	
İşsizlikdən sığorta fondunun büdcəsinin gəlirlərinin və xərclərinin (işsizlikdən sığorta ödənişləri və özünüməşğulluq tədbirlərinin təşkili üzrə xərclər istisna olmaqla) auditi	✓		
Naxçıvan Muxtar Respublikası Səhiyyə Nazirliyi və strukturuna daxil olmayan tabeliyindəki qurumlar tərəfindən (seçmə qaydada) dövlət vəsaitinin və digər dövlət əmlakının istifadəsinin və idarə edilməsinin auditi		✓	
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının İşlər İdarəsi tərəfindən dövlət vəsaitlərinin və digər dövlət əmlakının idarə olunmasının auditi			✓
Azərbaycan Respublikasının Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi vasitəsi ilə Azərbaycan Respublikasının Məcburi Köçkünlərin Sosial İnkişaf Fonduna “Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Laçın rayonunun işğaldan azad olunmuş Sus kəndinin layihələndirilməsi və tikintisi”nə ayrılan dövlət investisiyalarının auditi	✓*		
Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi üzrə dövlət vəsaitlərinin və əmlakının idarə olunmasının auditi			✓

Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi üzrə dövlət vəsaitlərinin və əmlakının idarə olunmasının auditi			✓
Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Mənəvi Dəyərlərin Təbliği Fondu tərəfindən dövlət vəsaitinin və əmlakının istifadə edilməsinin hüquqi aktlara uyğunluğunun auditi		✓	
Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondunun vəsaitlərinin formalaşdırılması və idarə edilməsinin auditi			✓
“Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinə ayrılan dövlət investisiyalarının auditi	✓		
“Formula 1” Azərbaycan Qran-Prisi və müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsində dövlət vəsaitlərinin və əmlakın idarə olunmasının auditi			✓
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinə “İğdır-Naxçıvan qaz kəmərinin tikintisi” layihəsi üzrə ayrılan dövlət investisiyalarının auditi	✓		
Maliyyə auditi			
Dövlət borcunun uçotuna dair məlumatların və aparılan əməliyyatların düzgünlüyünün və tamlığının hesabatlılıqda əks olunma vəziyyətinin auditi			✓
Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinin 2023-cü il üzrə konsolidə olunmuş maliyyə hesabatlarının auditi	✓		
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun vəsaitlərinin formalaşdırılmasının və əsas istiqamətlər üzrə istifadəsinin auditi			✓
Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin 2023-cü il üzrə konsolidə olunmuş maliyyə hesabatlarının auditi	✓		
Səmərəlilik auditi			
Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin və onun tabeli qurumlarının fəaliyyətlərinin qənaətliliyinin, səmərəliliyinin və nəticəliliyinin qiymətləndirilməsi	✓		
Damazlıq heyvandarlıq sahəsinə dövlət dəstəyinin səmərəliliyinin və nəticəliliyinin qiymətləndirilməsinin auditi	✓		
Təhsil Tələbə Krediti Fondunun fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi	✓		
Kür-Araz ovalığında kollektor-drenaj sistemləri və suvarılan torpaqların deqradasiyasına qarşı mübarizə üzrə fəaliyyətin auditi	✓		
Təhlükəsiz tullantıların idarə olunmasının səmərəliliyinin və nəticəliliyinin qiymətləndirilməsinin auditi	✓		
Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən dövlət vəsaitinin və digər dövlət əmlakının idarə olunmasının və istifadəsinin, həmçinin fəaliyyətinin auditi**			✓
Analitik fəaliyyət			
Azərbaycan Respublikasının büdcə xərclərinin inzibati təsnifatı ilə müəyyən edilmiş baş kredit sərəncamçılarının debitor və kreditor borcları		✓	
Məxfilik rejimində keçirilmiş analitik fəaliyyət (M2)	✓		

*Seçilmiş obyektlər (layihələr) üzrə

**Səmərəlilik auditi ilə birgə keçirilmiş uyğunluq auditi

Hesablama Palatası KDMN tədbirləri keçirərkən əsasən Şəkil 3-də göstərilən sahələrə (istiqamətlərə) fokuslanmışdır.

Şəkil 3. Hesabat ilinin KDMN tədbirlərində Hesablama Palatasının diqqətdə saxladığı sahələr (istiqamətlər)

İl ərzində əksər KDMN tədbirlərinin nəticələrinin Hesablama Palatasının “Dövlət audit” rəsmi rüblük məlumat bülletenində (<https://sai.gov.az/jurnallar>) və rəsmi internet sahifəsində (<https://sai.gov.az/filter?type=audit>) dərc edildiyi nəzərə alınaraq, Hesabatın bu bölməsində tədbirlər üzrə icmal statistik məlumatlara üstünlük verilmişdir.

2.1. Audit fəaliyyəti üzrə nəticələr

Hesabat dövründə Hesablama Palatası tərəfindən 42 audit başa çatdırılmış və səmərəlilik, maliyyə, uyğunluq audit şəklində olmaqla rəsmiləşdirilmişdir. Bir neçə auditdə informasiya sistemlərinin (İS) auditinin bəzi elementlərindən istifadə olunmuşdur.

“Audit özlüyündə məqsəd deyil, tənzimləmə sisteminin əvəzsiz hissəsidir, onun məqsədi qəbul edilmiş standartlardan kənarlaşmaları və maliyyə idarəetməsinin qanuniliyi, səmərəliliyi və qənaətliliyi prinsiplərinin pozulması hallarını düzəldici tədbirlər görmək üçün kifayət qədər erkən aşkar etməkdir.”

2024-cü ilin iş planı üzrə keçirilmiş 42 auditlə 400-dən çox tabelikdə olan qurum və müəssisələr, layihələr əhatə edilmişdir. Auditlərin 31-i Bakı şəhərində, 4-ü Qəbələ, Naxçıvan, Şərur və Laçında fəaliyyət göstərən qurumlarda və ya obyektlərdə (layihələrdə) keçirilmiş, digər hallarda isə Bakı şəhəri ilə yanaşı, audit olunan qurumların tabeliyində olan və regionlarda yerləşən müəssisə və təşkilatlar tərəfindən görülmə işlər seçmə qaydada auditlərlə əhatə edilmişdir.

Audit mövzuları müəyyənləşdirilərkən müxtəlif meyarlar üzrə risk qiymətləndirməsinin nəticələri, eləcə də SAI PMF metodikasının müxtəlif audit növləri üzrə mövzu seçimi ilə bağlı tələbləri nəzərə alınmış, audit prosesində Hesablama Palatasının daxili metodiki sənədləri olan “Uyğunluq auditinə dair Təlimat”, “Maliyyə auditinə dair Təlimat” və “Səmərəlilik (performans) auditinin keçirilməsinə dair Təlimat”ın və digər metodiki sənədlərin tələbləri rəhbər tutulmuşdur.

2024-cü ildə həyata keçirilmiş auditlərin bölgüsü

6

Səmərəlilik
auditı

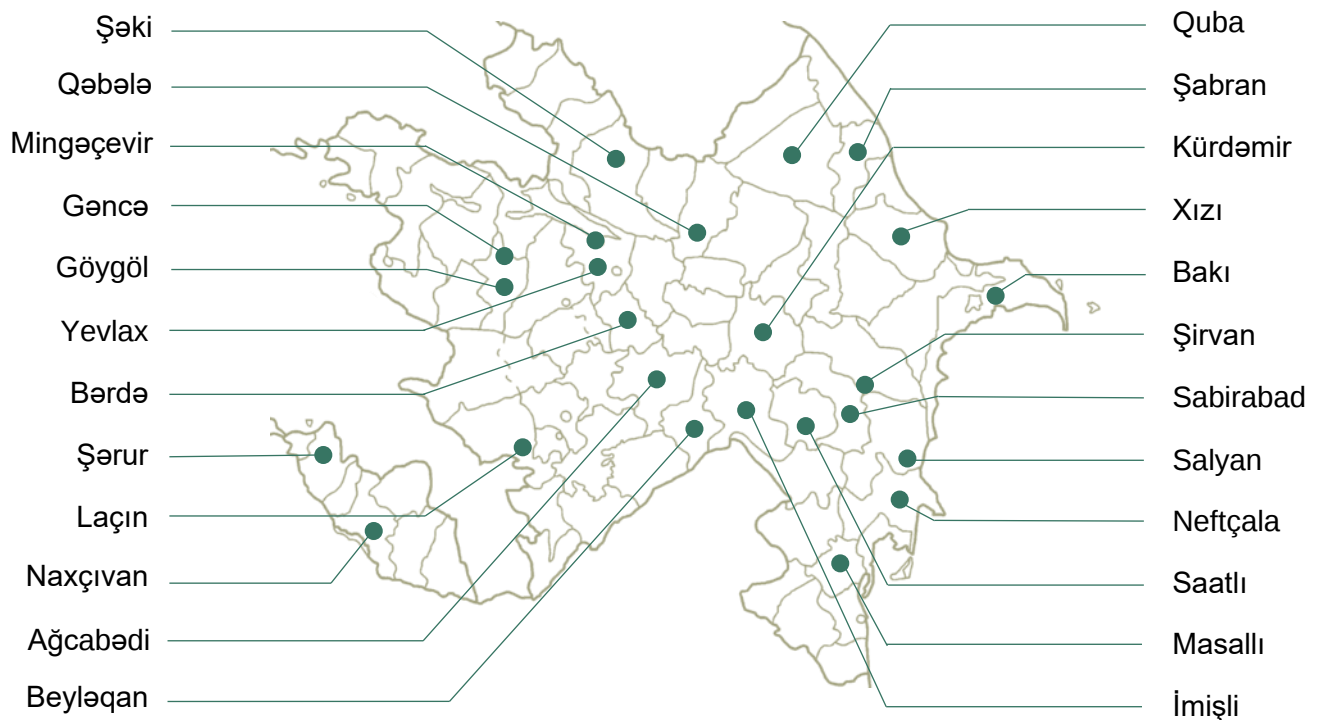
4

Maliyyə
auditı

32

Uyğunluq
auditı

Auditlərin keçirildiyi və seçmə qaydada əhatə olunduğu şəhər və rayonlar

KDMN obyektlərinin təşkilati-hüquqi formaları*

1 Ali kateqoriya dövlət orqanı

10 Mərkəzi icra hakimiyyəti orqanı

16 Publik hüquqi şəxs

3 Büdcədən kənar dövlət fondu

5 Dövlət müəssisəsi

6 Digər formalara malik təşkilatlar

8 Mərkəzi icra hakimiyyəti
orqanı tabeliyində olan
təşkilat

*Bəzi hallarda 1 auditlə bir neçə təşkilat əhatə edilmişdir.

Hesabat ilində keçirilmiş auditlərlə icmal büdcənin müxtəlif elementləri, o cümlədən dövlət büdcəsinin, büdcədənəkar dövlət fondlarının və Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin gəlir və xərcləri əhatə olunmuşdur. Əvvəlki illərlə müqayisədə əhatə məbləğinin artımına büdcədənəkar dövlət fondlarının və konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının auditləri əhəmiyyətli təsir göstərmişdir (Şəkil 4).

Şəkil 4. Hesabat dövründə auditlərlə əhatə olunmuş büdcədənəkar dövlət fondlarının və qeyri-büdcə vəsaitlərinin icra edildiyi illər

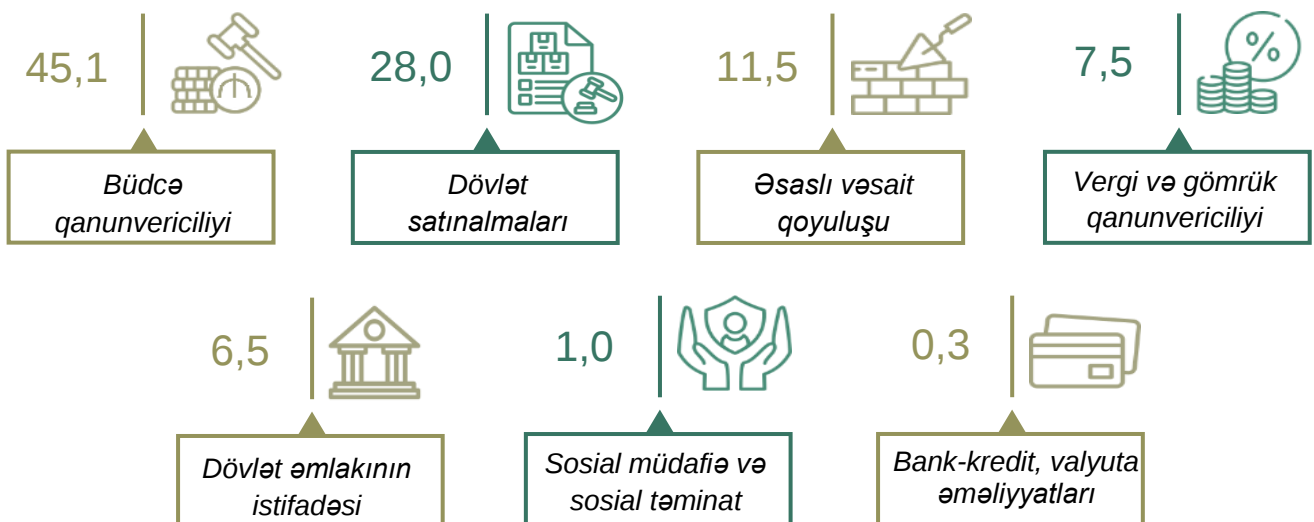
Dövlət büdcəsi üzrə əhatə edilmiş məbləğ müxtəlif illərin vəsaitlərini özündə birləşdirmiş, əksəriyyəti ilin birinci yarısında başlamaqla auditlərdə dövlət büdcəsi üzrə daha çox 2023-cü ilin vəsaitləri əhatə edilmişdir (Şəkil 5).

Şəkil 5. Hesabat dövründə auditlərlə əhatə olunmuş dövlət büdcəsinin vəsaiti və onun icra edildiyi illər üzrə xüsusi çəkisi

Auditlərin nəticələri göstərir ki, say ifadəsində büdcə qanunvericiliyi və dövlət satınalmaları üzrə aşkar edilmiş nöqsanların payı çox olmuşdur (Şəkil 6).

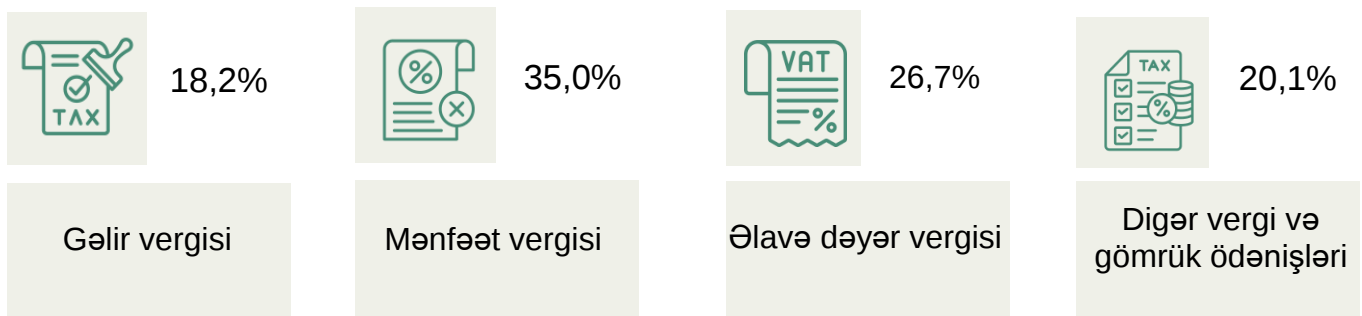
Şəkil 6. Auditlər üzrə aşkar edilmiş pozuntuların say ifadəsində bölgüsü, %-lə

Hesabat dövründə aparılmış auditlərin nəticələri 21 auditdə gəlirlərlə bağlı nöqsanların aşkarlandığını göstərir. Toplanmış audit sübutları bu nöqsanların əsasən qurumlar tərəfindən vergi və gömrük qanunvericiliyinin tələblərinə riayət etməmə, uçotun düzgün aparılmaması və ya uçotun olmaması, gəlir inzibətçiliyinin yetərli olmaması, büdcədən kənar fəaliyyətin təşkilinin qüvvədə olan hüquqi aktlara uyğun olmaması və s. bu qəbildən olan fəaliyyətlərdən qaynaqlandığını göstərmişdir.

Gəlirlərlə bağlı qanunvericilik aktlarının tələblərinə riayət edilməməsi ilə bağlı aşkarlanmış nöqsanlar arasında Vergi Məcəlləsinin müvafiq maddəsinin tələbləri pozularaq təqdim etmənin elektron qaimə-fakturalarla rəsmiləşdirilməməsi, “Nağdsız hesablaşmalar haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələbləri pozularaq nağd əməliyyatların aparılması, bir sıra hallarda vergi ödəyicilərinin filiallarının və nümayəndəliklərinin vergi uçotuna alınmaması və s. kimi hallar yer almışdır. Bundan əlavə, auditlərlə ayrı-ayrı vergi növləri və gömrük qanunvericiliyi üzrə də nöqsanlar aşkarlanmışdır (Şəkil 7).

Şəkil 7. Auditlərdə vergi və gömrük qanunvericiliyi üzrə pozuntuların bölgüsü (məbləğ baxımından)

Toplanmış audit sübutları ilə **fiziki şəxslərin gəlir vergisi üzrə** aşağıdakı hallar aşkarlanmışdır:

- gəlir vergisinin işçilərin aylıq cəmi gəlirlərinə deyil, ay ərzində əldə etdiyi gəlirlərə ayrı-ayrılıqda tətbiqi şəraitində 200 manat həddində güzəştin iki dəfə və daha çox tətbiq edilməsi nəticəsində vergitutma bazasının azaldılması;
- rezidentlər tərəfindən xidmət müqavilələri üzrə qeyri-rezident şəxslərə məxsus elektron pul kisəsində yaradılan hesaba pul köçürülərkən ödəmə mənbəyində verginin tutulmaması;
- qeyri-rezidentlərin Azərbaycan Respublikası daxilində əldə etdiyi gəlirdən tutulmalı verginin dövlət büdcəsinə ödənilməsi qeyri-rezidentin öhdəliyi olduğu halda, rezident tərəfindən öhdəliyə götürülməsi, hesablanması və ödənilməsi və s.

Keçirilmiş auditlərlə **mənfəət vergisi üzrə** aşağıdakı hallar aşkarlanmışdır:

- PHŞ-lərin dövlət büdcəsindən ayrımlar hesabına formalaşan gəlirlərinə dövlət sifarişi ilə bağlı müqavilənin mövcud olmaması fonunda güzəşt və azadolmaların tətbiq olunması;

- normadan artıq ezamiyyə xərclərinin, gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı olmayan xərclərin gəlirlərdən çıxılması, istismara verilməmiş əsas vəsaitlərin amortizasiya edilərək xərcə silinməsi;
- dövlət büdcəsindən alınmış vəsaitlərin idarə edilməsindən gəlirlərin mənfəət vergisi hesablanarkən nəzərə alınmaması;
- xarici valyutada aparılmış hesablaşmalar üzrə məzənnə fərqlərinin mənfəət vergisi üzrə bəyannamədə nəzərə alınmaması və s.

Əlavə dəyər vergisi üzrə aşağıdakı hallar aşkarlanmışdır:

- qeyri-rezidentlər üzrə rezidentlərə göstərilən müvafiq xidmətlərə görə ƏDV-nin hesablanaraq dövlət büdcəsinə ödənilməməsi;
- dövlət büdcəsindən ayrılmış vəsaitlə alınmış mallar üzrə ödənilmiş ƏDV-nin əvəzləşdirilməsi şəklində büdcəyə ödənilməli olan vergi məbləğinin azaldılması;
- ƏDV ilə (xüsusilə dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi ilə) bağlı Vergi Məcəlləsinə yanlış istinadlar fonunda müvafiq verginin dövlət büdcəsinə hesablanmaması;
- bəzi PHŞ-lərin dövlət büdcəsindən ayrılmış vəsait hesabına işlərin və xidmətlərin göstərilməsinə görə ƏDV-dən azad olunan PHŞ-lər siyahısında nəzərdə tutulmamasına baxmayaraq, ƏDV öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi və s.

Auditlərlə **əmlak və torpaq vergilərinin** kənar hüquqi şəxslərin istifadəsinə verilmiş əmlaklar üzrə dövlət büdcəsinə hesablanmaması kimi hallara da rast gəlinmişdir.

Hesabat dövründə aparılmış KDMN tədbirləri bəzi hallarda məcburi dövlət sosial sığorta haqqının sığortaolunanların fərdi şəxsi hesablarında əks olunmadığını, yığılmış nağd vəsaitin müvafiq büdcədən kənar xəzinə hesabına vaxtında və ya ümumiyyətlə köçürülmədiyini, büdcədən kənar gəlirlərin artırılması istiqamətində potensialdan tam istifadə olunmadığını, vəsaitlərin digər hesablarda saxlanması ilə dövlət büdcəsinin gəlirlərinə aid edilmədiyini, o cümlədən kommersiya prinsipləri əsasında fəaliyyət göstərən müəssisə və təşkilatlar üzrə dövlət əmlakının icarəyə verilməsindən daxilolmaların 50%-nin dövlət büdcəsinə köçürülmədiyini, KDMN obyektləri tərəfindən potensiala uyğun yığımın təmin olunmadığını göstərmişdir (Şəkil 8).

Şəkil 8. Gəlirlər üzrə digər pozuntuların bölgüsü (məbləğ baxımından)

Yuxarıda qeyd olunan nöqsanlardan əlavə, vergi və gömrük orqanlarının birgə nəzarəti üzrə gəlir inzibatçılığı sahəsində aşağıdakı nöqsanlar aşkarlanmışdır:

- faktiki olaraq üçüncü şəxslər üçün malları idxal və ya ixrac edən xarici ticarət iştirakçılarının gömrük bəyannamələrinə dair birgə nəzarətin predmetinə aid adlı siyahıların gəlir inzibatçıları üzrə fərqlənməsi;
- malların gömrük dəyərinin invoys dəyərindən kəskin fərqlənməsi (gömrük dəyərinin artırılması);
- dəyəri yüksək olan malları sərbəst dövriyyə üçün buraxılış gömrük proseduru altında yerləşdirilmiş 273 vergi ödəyicisinin il ərzində dövlət büdcəsinə hər hansı hesablama və ödəmələrinin olmaması;
- sərbəst dövriyyə üçün buraxılış gömrük proseduru altında yerləşdirilmiş malların prosedur sahibləri olan 113 hüquqi və fiziki şəxsin həmin və əvvəlki ildəki idxal əməliyyatları üzrə ƏDV qeydiyyatından yayınma riskləri dəyərləndirilməklə icbari qeydiyyat məsələlərinin araşdırılmaması;
- malları sərbəst dövriyyə üçün buraxılış gömrük proseduru altında yerləşdirilmiş 1668 vergi ödəyicisi tərəfindən həmin mallara dair məlumat formasının vergi orqanına təqdim edilməməsinə baxmayaraq, maliyyə sanksiyalarının tətbiqi istiqamətində zəruri inzibati hərəkətlərin həyata keçirilməməsi və s.

2024-cü ilin iş planına əsasən keçirilmiş auditlərdə xərclərin proqnozlaşdırılması, hesablanması, icrası və digər öhdəliklərin yerinə yetirilməsi uyğunluq, maliyyə və səmərəlilik elementləri aspektindən qiymətləndirilmişdir. Təqdim olunan bu Hesabatda audit nəticələri müvafiq elementlər üzərindən qruplaşdırılmışdır.

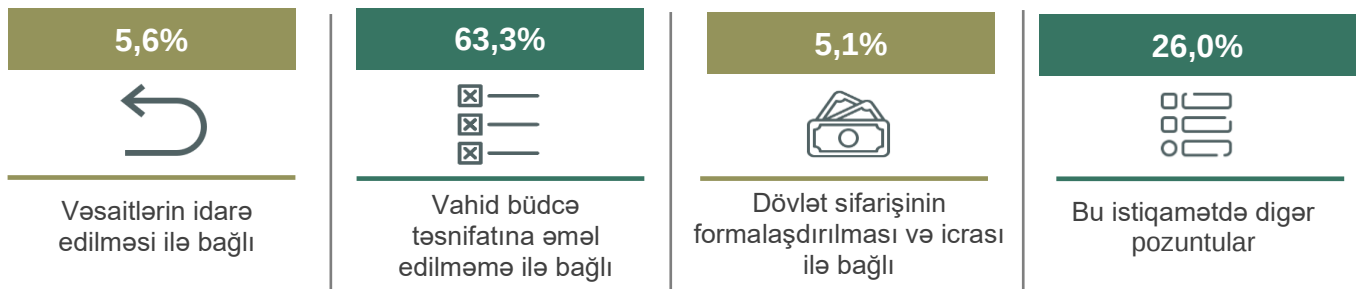
Uyğunluq elementləri ilə dövlət vəsaitinə tələbatın proqnozlaşdırılmasının əsaslılığı, maliyyə əməliyyatlarının, dövlət vəsaitinin və digər dövlət əmlakının istifadəsi və idarə olunmasının, dövlət satınalmalarının, layihələr üzrə hesabatlılığın və s. hüquqi aktlara uyğunluğu araşdırılmışdır.

1. Hesabat ilində 39 auditdə büdcə qanunvericiliyinin pozulması hallarına rast gəlinmişdir. Bu sahə üzrə daha çox rast gəlinən nöqsanlar kimi “Büdcə sistemi haqqında”, “Dövlət borcu haqqında” qanunların, bundan əlavə dövlət qulluğu məsələlərini tənzimləyən hüquqi aktların, Əmək Məcəlləsinin, “Dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslərə dövlət büdcəsi hesabına məqsədli vəsaitlərin ödənilməsi Qaydası”nın, vahid büdcə təsnifatının, ipoteka haqqında hüquqi aktların tələblərinin pozulmasını, xərc normativlərinə və prosedurlara əməl olunmamasını göstərmək olar.

■ 2024-cü ilin iş planına uyğun keçirilmiş **34** auditdə **büdcə vəsaitlərinin idarəedilməsi** üzrə nöqsanlar aşkar edilmişdir. Audit nəticələri qurumlar tərəfindən proqnozlaşdırma işinə lazımı diqqətin ayrılmadığını, o cümlədən dövlət vəsaitinə tələbatın düzgün müəyyənləşdirilmədiyini və nəticədə tələbatın il ərzində dəfələrlə dəyişdirildiyini, vahid büdcə təsnifatının (büdcə uçotunun) tələblərinə əməl olunmadığını, büdcə vəsaitinin bank hesablarında istifadəsiz qalaraq təyinatı bəlli olan qalıq vəsaitlərin dövlət büdcəsinə ümumiyyətlə və ya vaxtında qaytarılmadığını göstərmişdir.

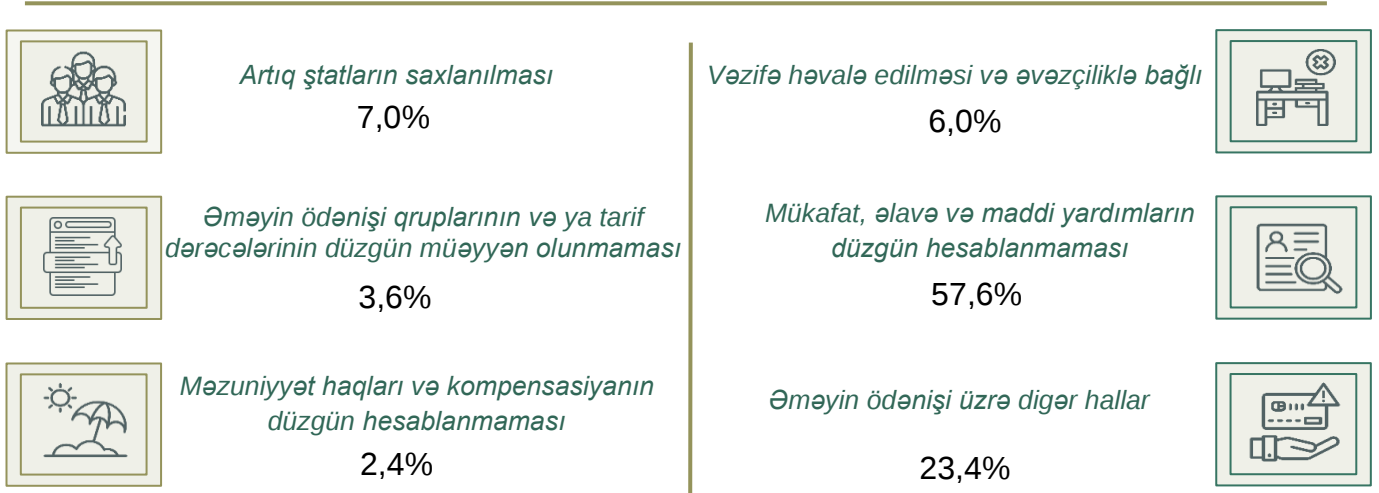
Auditlərlə müəyyən olunmuşdur ki, bəzi publik hüquqi şəxslərdə dövlət sifarişinin mahiyyətini müəyyənləşdirən tələblər doğru müəyyən edilməmiş, illik tələbatın düzgün müəyyənləşdirilməməsi nəticəsində büdcə vəsaiti müxtəlif şərtlərlə banklara depozitə yerləşdirilmişdir. Qeyri-büdcə gəlirlərinin dövlət sifarişi üzrə dövlət büdcəsindən maliyyələşən gəlirlərə nisbətinin artması fonunda dövlət büdcəsinin vəsaitlərindən asılılıq azalmamış, o cümlədən əməyin ödənişi və ya mükafatlandırılma xərclərinin qeyri-büdcə mənbələrindən yaranan həmin sərbəst vəsaitlər hesabına maliyyələşdirilməsi diqqətdə saxlanmamışdır (Şəkil 9).

Şəkil 9. Auditlərdə büdcə vəsaitlərinin idarəedilməsi ilə bağlı pozuntuların bölgüsü (məbləğ baxımından)

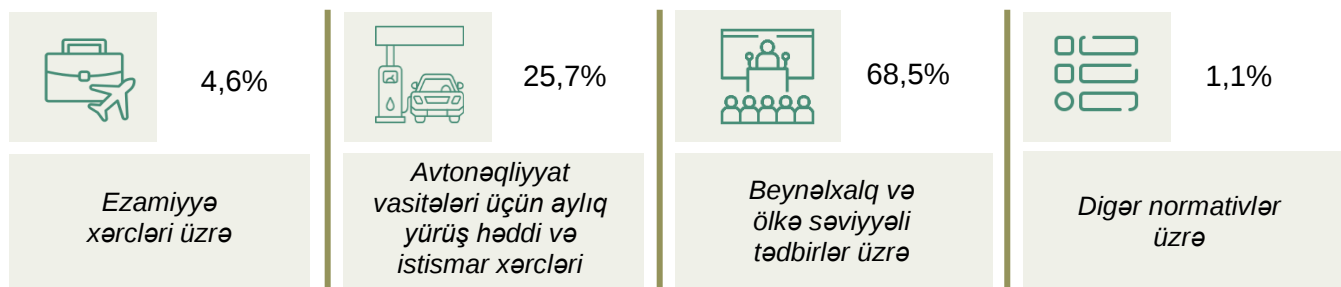

■ **Əməyin ödənişi sahəsində** nöqsanlara **22** auditdə rast gəlinmişdir. Xarakterik nöqsanlara əmək müqaviləsinin qüvvəyə minmədiyi dövrdə və ya işdən azad olunduğu tarixdən sonra, eləcə də işdə olmadığı hallarda əməkhaqqı ödənişlərini, "Vahid Tarif-İxtisas Sorğu Kitabçası"nın tələblərinə əməl olunmamasını, məzuniyyət haqqı, mükafat və əlavələrin düzgün hesablanmamasını, artıq ştatların saxlanmasını, əməkhaqqı cədvəli ilə müqayisədə karta artıq vəsait köçürülməsini, əsas olmadığı halda artıq iş saatına görə əlavələrin verilməsini və s. aid etmək olar (Şəkil 10).

Bəzi hallarda KDMN obyektləri, o cümlədən publik hüquqi şəxslər tərəfindən eyni statuslu vəzifələrə müxtəlif vəzifə maaşlarının təyin edilməsi, vakant vəzifənin ardıcıl olaraq 3 aydan bir təkrarən həvalə kimi sənədləşdirilməsi, əvəzçilik zamanı iş vaxtının müddəti ilə bağlı tələblərə əməl edilməmə hallarına yol verildiyi müəyyən edilmişdir.

Şəkil 10. Auditlərdə əməyin ödənişi ilə bağlı pozuntuların bölgüsü (məbləğ baxımından)

■ Ayrı-ayrı istiqamətlərdə müəyyən edilmiş **xərc normativlərinə və prosedurlara əməl olunmaması** hallarına **17** auditdə rast gəlinmişdir. Audit nəticələri bəzi hallarda qurumlar tərəfindən müxtəlif sahələrdə beynəlxalq və ölkə səviyyəli tədbirlərin keçirilməsi zamanı qüvvədə olan normativlərə əməl olunmadığını, tədbirlər üzrə təsdiqedici və əsaslandırıcı sənədlərin ümumiyyətlə və ya düzgün tərtib edilmədiyini, beynəlxalq və yerli tədbirlərdə gün və iştirakçı sayının artırıldığını göstərir. Bundan əlavə, hesabat ilində də avtonəqliyyat vasitələri üçün aylıq yürüş həddi və istismar xərcləri normasının düzgün tətbiq edilməməsi, qida normalarına riayət olunmaması, ezamiyyə üzrə və s. normalara əməl edilməməsi hallarına rast gəlinmişdir (Şəkil 11).

Şəkil 11. Auditlərdə normativlərə əməl olunmama ilə bağlı pozuntuların bölgüsü (məbləğ baxımından)

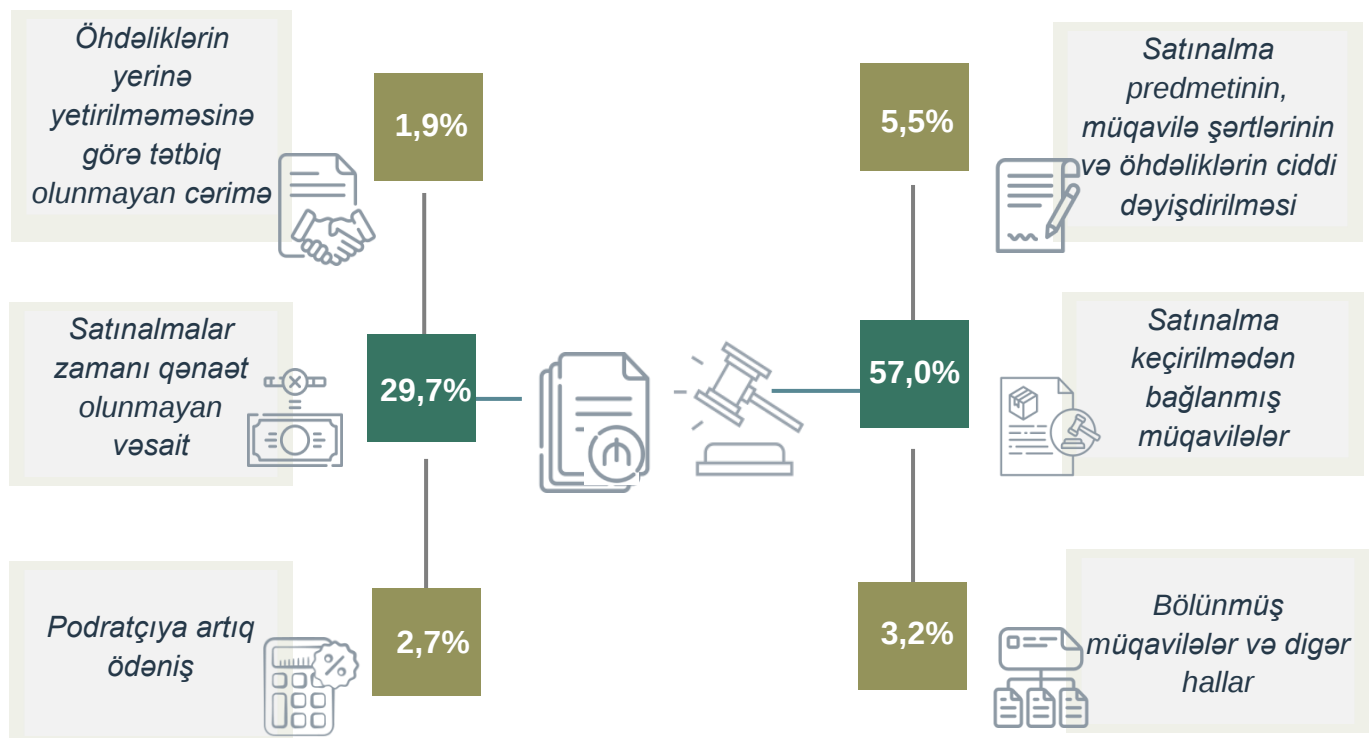
■ **2.** 2024-cü ilin İş Planına əsasən keçirilmiş auditlərdə **dövlət satınalmaları araşdırılmış** və **34** auditdə bu sahəni tənzimləyən hüquqi aktların pozulması hallarına rast gəlinmişdir. Məlum olduğu kimi, 2024-cü il yanvarın 1-dən yeni “Dövlət satınalmaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu qüvvəyə minmişdir. Bu səbəbdən audit zamanı əhatə olunan dövrə uyğun olaraq audit meyarı kimi həm ötən dövrə aid, həm də 2024-cü il yanvarın 1-dən qüvvəyə minən qanunvericilik aktlarından istifadə olunmuşdur.

Bir mənbədən satınalma metodunun tətbiqi zamanı ehtimal olunan qiymət ümumiyyətlə və ya düzgün hesablanmamış, ehtimal olunan qiymətlərin müəyyənləşdirilməsi prosesində qeyri-

ixtisaslı fiziki və ya hüquqi şəxslərdən qiymət təkliflərinin formal olaraq cəlb edilməsi, eləcə də şərtlər toplusunda satınalma predmetinin iki və ya daha çox iddiaçı arasında bölünməsi şərtinin müəyyən edilməməsi dövlət vəsaitinə qənaət imkanlarını məhdudlaşdıran amillərdən olmuşdur.

Auditlərlə aşkarlanmış pozuntular arasında satınalma proseduru keçirilmədən dövlət vəsaitinin xərclənməsi, müvafiq nəzarət orqanının bir mənbədən satınalma metoduna razılığının alındığı tarixdən əvvəl və ya razılıq məbləğindən çox olmaqla satınalma müqaviləsinin bağlanması, qanunvericilikdəki məhdudiyyətlər nəzərə alınmadan satınalma müqaviləsinin həcmnin və ya predmetinin ciddi dəyişdirilməsi, subpodrat müqavilə üzrə tələblərin pozulması, malların (işlərin və xidmətlərin) satın alınmasının ayrı-ayrı müqavilələrə (yeni qisimlərə) bölünməsi və s. hallar üstünlük təşkil etmişdir (Şəkil 12).

Şəkil 12. Dövlət satınalmaları üzrə pozuntuların bölgüsü (məbləğ baxımından)

Əvvəlki illərdə olduğu kimi, hesabat ilində də dövlət satınalmalarının bütün mərhələləri (planlaşdırma, keçirilmə və müqavilələrin bağlanması, icra) üzrə nöqsanlara yol verilmişdir:

- **Planlaşdırma mərhələsi üzrə** - dövlət satınalmalarına dair tələbatın illik dövrilikdə düzgün müəyyənəndirilməməsi, satınalma planının tələb olunan qaydada hazırlanmaması, təsdiq edilməməsi və dövlət satınalmalarının vahid internet portalında yerləşdirilməməsi, müvafiq xərc istiqamətləri üzrə mal, xidmət və işlərin satınalmalarının ehtimal olunan qiymətinin büdcənin ilkin layihələndirilməsindən sonra müəyyən edilməsinin icra prosesində fərqlərin yaranmasına səbəb olması, eyni zamanda xərclərin əsaslılığı üçün yetərli zəmini formalaşdırmaması və s.;

- **Satınalmanın keçirilməsi və müqavilələrin bağlanması mərhələsi üzrə** - satınalmaların illik satınalma planında müəyyən edilmiş ardıcılığına və vaxt bölgüsünə riayət edilməməsi və bu

səbəbdən tələbatın təcili olmasına gətirib çıxarılaqla (satınalan təşkilatların bilərəkdən gözləməsi nəticəsində) bir mənbədən satınalma metoduna üstünlük verilərək rəqabət mühitinin pozulması, tender təkliflərinin qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq qiymətləndirilməməsi, tender təklifinin və satınalma müqaviləsinin yerinə yetirilməsi təminatının təqdim olunmaması, iddiaçıların ixtisas uyğunluğu araşdırılmadan birbaşa qiymətləndirməyə buraxılması, əsassız olaraq təchizatçıların uyğunluq göstəricilərinə və malın texniki parametrlərinə dair əlavə şərtlər irəli sürülərək digər iddiaçıların kənarlaşdırılmasına yol verilməsi, təkliflərə baxılması zamanı satınalma müqaviləsinə yerinə yetirmək üçün hər hansı malgöndərənin (podratçının) təqdim etdiyi qiymətin ehtimal olunan qiymət ilə müqayisədə 20% və daha aşağı olmasının müəyyən edildiyi hallarda qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş prosedurların həyata keçirilməməsi və s.;

- *İcra mərhələsi üzrə* - avans ödənişinin yuxarı həddi ilə bağlı limitin gözlənilməməsi, müqavilə öhdəliklərinin və şərtlərinin ciddi dəyişdirilməsi və ya yerinə yetirilməməsi, müqavilələrin icrasında gecikmələrə yol verilməsinə görə icraçılara cərimənin tətbiq olunmaması, müqavilələrə əlavə və dəyişikliklər edilməklə icra müddətlərinin uzadılması və s.

Hesabat dövründə auditlərlə 2024-cü ildə açıq tender və kotirovka sorğusu zamanı orta bazar qiymətləri vasitəsilə optimal qiymətin müəyyən edilməsi hallarının artdığı müşahidə olunmuşdur.

Keçirilmiş auditlərlə **bir mənbədən satınalma metodu** üzrə aşkarlanmış nöqsanları nəzərə alaraq, Hesablama Palatası bu metodun tətbiqi ilə bağlı aşağıdakı məqamları qeyd edir:

- *bir mənbədən satınalma metodu üçün alınmış icazələr üzrə vaxt məhdudiyyətinin bu metodun tətbiqi zamanı təsdiqini tapmaması;*

- *bir mənbədən satınalma metodu zamanı ehtimal olunan qiymətin hesablanmamasının müqavilə məbləğinin düzgün hesablanmamasına, sonda isə vəsaitin artıq icra edilməsinə gətirib çıxarması;*

- *bir mənbədən satınalma metodunun vaxta qənaətə imkan verməsi fonunda, əksər hallarda vəsaitə qənaətlə nəticələnməməsi;*

- *“Dövlət satınalmaları haqqında” Qanunun tələblərində nəzərdə tutulmasına baxmayaraq, bəzi hallarda bir mənbədən satınalma üzrə şərtlər toplusunun müvafiq qaydada hazırlanmaması və təkliflərin alınmaması.*

Hesablama Palatasının apardığı təhlillər dövlət satınalmaları sahəsində yeni qanunvericiliyin tətbiqinin bir sıra müsbət dəyişikliklərə töhfə verdiyini deməyə imkan yaradır. Məsələn, dövlət satınalmalarının elektron portal vasitəsilə həyata keçirilməsinin genişləndirilməsi, nəzarət orqanının səlahiyyətlərinin artırılması və bu sahədə cari nəzarətin gücləndirilməsi, satınalan təşkilatın cari ilin satınalma planında nəzərdə tutulmayan və bir büdcə ili ərzində cəmi dəyəri hüquqi aktla müəyyən edilmiş müvafiq məbləğədək olan alışlarının keçirilməsinə sərbəstliyin verilməsi, çərçivə sazişinin tətbiqinə başlanılması və s. dövlət satınalmalarını həyata keçirən qurumların maliyyə vəsaitinin icrasında şəffaflığın artımına müsbət təsirlərini ötürür.

Qeyd olunan müsbət məqamlarla yanaşı, tətbiq edilən yeni qanunvericilik aktının aşağıdakı digər təsirləri də müşahidə olunmuşdur:

- dövlət satınalmaları ilə bağlı yeni qanunvericilikdən irəli gələrək informasiya sistemlərinin integrasiyasının ilin əvvəlində tamamlanmaması, yeni qanunvericiliyin satınalan təşkilatlar tərəfindən tam mənimsənilməməsi, habelə satınalmaların keçirilməsi zamanı müvafiq razılıqların verilməsi üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müddətlərin kifayət qədər çox olması, həmçinin satınalmalarla bağlı təsdiqləmələrin hüquqi aktla müəyyən edilmiş son gündə verilməsi satınalma prosedurlarının keçirilməsi və müqavilələrin bağlanılmasında yubanmalara səbəb olmaqla dövlət büdcəsinin vəsaitinin aidliyyəti istiqamətdə reallaşdırılmasına mənfi təsir etmiş;

- qiymətləri ölkə bazarında konkret olan malların (məsələn, Aİ-95 markalı benzin) qanunvericiliklə dövlət satınalmalarının əhatə dairəsindən istisna edilməməsi, habelə yuxarıda qeyd edilən bəzi amillər satınalan təşkilatlar tərəfindən bir mənbədən satınalma metoduna müraciətlərin artmasına səbəb olmuş;

- qanunvericilikdə dövlət satınalmalarının keçirilməsi üçün minimum məbləğlərin müəyyən edilməməsi ehtimal olunan qiyməti cüzi məbləğlə ifadə edilən predmetlər üzrə dövlət satınalmalarının bəzi hallarda baş tutmaması ilə nəticələnmiş;

- dövlət satınalmaları ilə bağlı müvafiq portalın funksionallığının yeni qanunvericiliyə tam uyğunlaşdırılmaması satınalan təşkilat tərəfindən müvafiq prosedurların (məsələn, çərçivə sazişi) həyata keçirilməsində çətinliklərin yaranmasına səbəb olmuşdur.

3. 2024-cü ilin iş planına uyğun olaraq keçirilmiş 16 auditdə əsaslı xərclər üzrə hüquqi aktların tələblərinin pozulduğu müəyyən edilmişdir (Şəkil 13).

Bu istiqamət üzrə pozuntulara vəsaitlərin ayrılması və layihə-smeta sənədlərinin hazırlanıb sifarişçiyə təhvil verilməsi, ekspertizası, tikinti fəaliyyətinin həyata keçirilməsi (tikinti obyektlərinin tikintisi, inşası, əsaslı təmiri, yenidən qurulması, bərpası, söküntüsü və s.), obyektin istismara qəbulu və uçota alınması zamanı yol verilmişdir:

- *Vəsaitlərin ayrılması və layihə-smeta sənədlərinin hazırlanması üzrə* - dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərindən ayrılması tələb olunan vəsaitin əsaslandırılmasının yetərli olmaması

səbəbindən vəsaitin müvafiq illərdə az ayrılması, obyektlərin layihə-smeta sənədlərinin ekspertizadan keçirilməməsi, dövlət ekspertizasının rəyi ilə təsdiqlənmiş layihə üzrə müəyyənləşdirilmiş həcmdən artıq iş həcmnin smeta sənədlərinə və müqavilənin qiymət cədvəlinə daxil edilməsi, obyektlərin texniki-iqtisadi əsaslandırılmalarının və onların qiymətləndirilmələrinin təmin edilməməsi, layihə-smeta sənədlərinin hazırlanması zamanı çoxsaylı təhriflərə yol verilməsi, layihə tapşırıqlarının müfəssəl olmaması və s.

- *Tikinti fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üzrə* - layihə-smeta sənədləri ilə yerinə yetirilmiş iş həcmələrinin uyğun gəlməməsi, yerinə yetirilməyən işlərə görə vəsaitin ödənilməsi, smeta sənədlərinə və müqaviləyə iş həcmələrinin artıq, digər işlərdə isə tikinti materialının dəyərinin bəzi işlərin qiymətində nəzərə alınmasına baxmayaraq təkrarən, eləcə də eyni işin fərqli qiymətlərlə daxil edilməsi, yerinə yetirilmiş işlərin qəbulu aktlarına artıq iş həcmnin daxil edilməsi, üstəlik xərclərin, smeta gəlirinin, texniki nəzarətin saxlanması, müəllif nəzarəti, küləyin təsiri, müvəqqəti bina və qurğuların tikintisi üzrə xərclərin normalara uyğun hesablanılmaması və aparılmaması, müəllif nəzarətinin olmaması və s.

- *Obyektin istismara qəbulu və uçota alınması üzrə* - tikinti layihəsinin başa çatdırılmış obyekt kimi müvafiq qaydada balansla qəbul edilməməsi və idarə edilməsi üçün aidiyyəti üzrə təhvil verilməməsinin mühasibat uçotunun şəffaflığına mənfi təsir göstərməsi və s.

Bununla yanaşı qeyd etmək lazımdır ki, əsaslı xərclərdən qənaətlə istifadə prinsipi gözlənilmədiyindən kommersiya (xüsusilə özəl sektor) qurumlarının vəsaiti hesabına layihələndirilməli market və ticarət binası obyektlərinin xərcləri də sosial xarakterli xərclər kimi dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına həyata keçirilmişdir.

Şəkil 13. Auditlərdə əsaslı xərclər üzrə pozuntuların bölgüsü (məbləğ baxımından)

21,6%

*Ehtimal olunan qiymətin artıq
hesablandığı məbləğ*

50,8%

*Ekspertizadan keçirilməyən və
ya gec keçirilən layihələr*

14,5%

Yerinə yetirilməyən işlər

7,1%

*Layihə ilə nəzərdə tutulmuş və
yerinə yetirilmiş iş həcmi
arasında uyğunsuzluqlar*

2,3%

*Layihədə nəzərdə tutulmayan işlər
(artıq iş həcmi)*

3,7%

Digər pozuntular

Bu nöqsanlar dövlət vəsaitinin səmərəli istifadə edilməməsinə, tikinti vaxtının uzanmasına, obyektlərin başa çatmayan tikililər formasında qalmaqla layihənin nəticəliliyinin və prioritetliyinin azalmasına, keçid layihələrin sayının, habelə obyektlərin yekun dəyərinin artmasına səbəb olur.

Hesabat dövründə auditlərlə uyğunluq elementləri üzrə aşkarlanmış nöqsanları nəzərə alaraq, Hesablama Palatası bəzi **diqqətdə saxlanmalı məqamları** qeyd edir:

▪ *bəzi sahələr üzrə xərc normativlərinin olmaması və ya yenilənməməsinin dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitlərin səmərəsiz istifadəsinə və ya təyinatının dəyişdirilməsinə şərait yaratması, audit prosedurlarının keçirilməsinə və meyarların tətbiqinə mənfi təsir etməsi;*

▪ *dövlət sektorunda əməyin ödənişi üzrə qurumlararası disproporsiyaların olması;*

▪ *tikinti sahəsində görülməli işlərin dəyərinin hesablanması metodologiyasında boşluqların olması;*

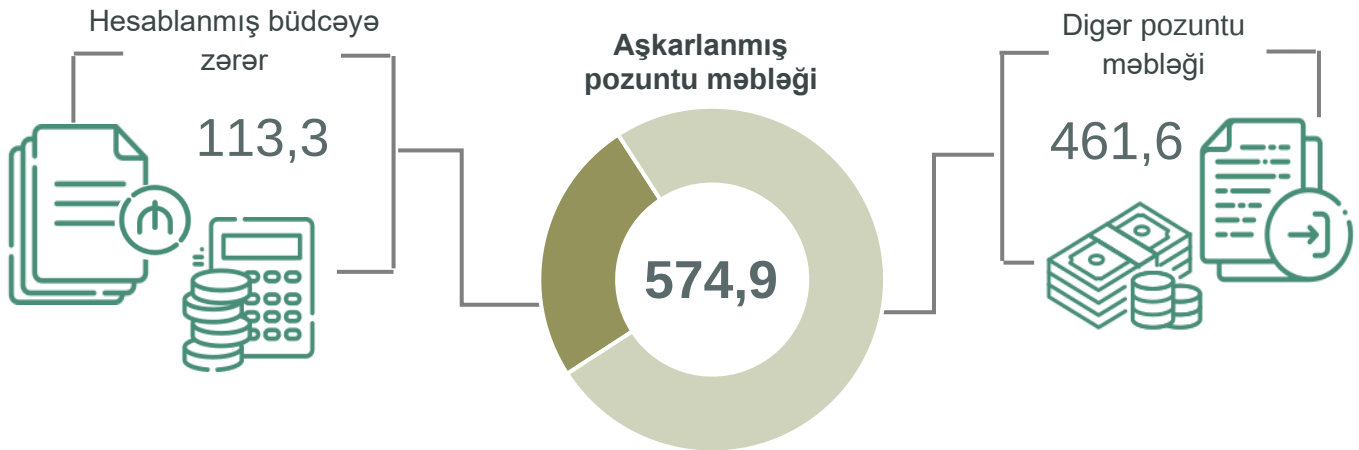
▪ *qurumlar tərəfindən daxili nəzarət mühitinə diqqət yetirilməməsi və ya nəzarət mexanizminin işlək olmaması, bəzi hallarda isə müvafiq sistemin müxtəlif elementlərinin təkmil fəaliyyət göstərməməsi;*

▪ *bəzi KDMN obyektlərində dövlət vəsaitlərinin proqnozlaşdırılması prosesinin formal xarakter daşması, proqnozlaşdırma zamanı funksional fəaliyyətin və hədəflərin diqqətdə saxlanılmaması;*

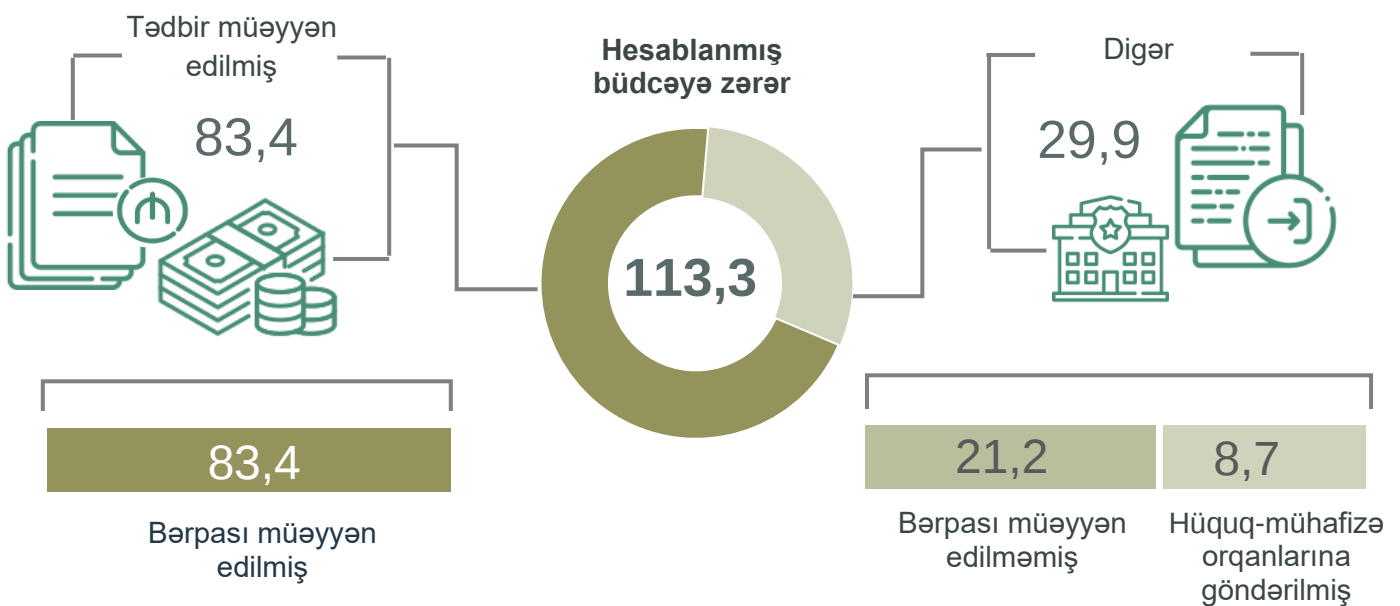
▪ *bəzi qurumlar tərəfindən büdcənin icrası prosesində xərclərin düzgün rəsmiləşdirilməməsi, o cümlədən təsdiqedicə sənədlər tərtib edilmədən malların birbaşa xərcə silinməsi, elektron qaimə-fakturalar tərtib və təqdim edilmədən malların təhvil-təslim aktları əsasında qəbul olunması və s. kimi halların uyğunluqla bağlı meyarların pozulması ilə yanaşı, hesabatlılıqda təhriflər üçün də riskləri formalaşdırması;*

▪ *dövlət orqanlarının tabeliyində hüquqi şəxslərin yaradılması və həmin orqana ayrılan dövlət vəsaitinin həmin hüquqi şəxslər vasitəsilə icra edilməsinin və ya vəsaitin onlara birbaşa ötürülməsinin bir sıra hüquqi aktların tələblərinin pozulması ilə bağlı təhdidləri formalaşdırması.*

2024-cü ilin iş planı üzrə başa çatdırılmış auditlərlə uyğunluq elementləri üzrə cəmi 574,9 mln. manat maliyyə pozuntusu aşkarlanmışdır (Şəkil 14).

Şəkil 14. Başa çatdırılmış auditlərdə uyğunluq elementləri üzrə aşkarlanmış pozuntu məbləği, mln. manatla

Hesabat dövründə başa çatdırılmış auditlərlə uyğunluq elementləri üzrə **büdcəyə zərərin 113,3 mln. manat** olduğu hesablanmışdır (Şəkil 15).

Şəkil 15. Auditlərdə uyğunluq elementləri üzrə hesablanmış büdcəyə zərərin məbləği, mln. manatla

83,4 mln. manat hesablanmış büdcəyə zərərin müvafiq qaydada pul və ya natura şəklində bərpası, eləcə də əvəzləşdirilməsi istiqamətində Hesablama Palatasının kollegiyası tərəfindən qərar qəbul olunmuşdur.

21,2 mln. manat hesablanmış büdcəyə zərərin əhaliyə sosial xarakterli ödənişlərdən ibarət olması fonunda Hesablama Palatası tərəfindən bu məbləğin bərpası istiqamətində birbaşa tədbir müəyyənəndirilməmiş, bu ödənişlərin müvafiq qaydada dayandırılması barədə qərar verilmişdir.

8,7 mln. manat hesablanmış büdcəyə zərər üzrə cinayət tərkibinin əlamətlərinin ehtimal olunması ilə əlaqədar müvafiq materiallar hüquq-mühafizə orqanlarına göndərilmişdir.

KDMN tədbirləri ilə hesablanmış büdcəyə zərərdən əlavə, digər maliyyə pozuntuları da qeydə alınmışdır ki, bu pozuntuların məbləği **461,6 mln. manata** bərabər olmuşdur. Bu məbləğə

VBT-yə əməl olunmaması, potensiala uyğun büdcə və büdcədən kənar gəlirlərin təmin olunmaması, satınalma prosedurlarının tətbiq edilməməsi, məbləğ məhdudiyyətinin aradan qaldırılması üçün müqavilə məbləğinin bölünməsi, satınalma müqaviləsi qüvvəyə mindikdən sonra heç bir əsas olmadan satınalma müqaviləsinin şərtlərinin dəyişdirilməsi, ilin sonunda qalığın büdcəyə silinməyərək növbəti ildə istifadə edilməsi, nəzərdə tutulmadığı halda müqavilədəki işlərin digər işlərlə əvəzləşdirilməsi və s. pozuntular aid edilmişdir. Bu pozuntuların **53,2 mln. manatı** üzrə Hesablama Palatasının Kollegiyası tərəfindən birbaşa tədbirlər müəyyən edilmiş, digər nöqsan və çatışmazlıqların da aradan qaldırılması məqsədilə Hesablama Palatasının kollegiya qərarları KDMN obyektlərinə və nəzarət tədbirinin predmeti ilə əlaqədar aidiyyəti tərəflərə göndərilmişdir. Kollegiya tərəfindən müəyyənləşdirilmiş tədbirlər əvvəlki dövrdən qalan debitor və kreditor borcların bağlanması, fiziki və hüquqi şəxslər üzrə artıq ödənişlərin gələcək hesablaşmalarda nəzərə alınması, artıq və bərpası mümkün olmayan xərclərin dayandırılması və bunun növbəti ödənişlərdə nəzərə alınması, nəzərdə tutulandan artıq yerinə yetirilmiş işlərin ekspertizadan keçirilməsi və s. ilə bağlı olmuşdur.

2024-cü ilin İş Planına uyğun olaraq keçirilmiş auditlərdə xərclər **maliyyə elementləri** aspektindən də araşdırılmış, əsas məqsəd maliyyə hesabatlarının əhəmiyyətli təhriflərdən azad olub-olmadığı barədə ağlabatan əminlik əldə etmək və maliyyə hesabatlarının bütün əhəmiyyətli aspektlərdə müvafiq qaydada tərtib edilib-edilmədiyini müəyyənləşdirmək olmuşdur. Keçirilmiş əksər auditlərdə mühasibat uçotunun aparılmasının və maliyyə hesabatlarının tərtibinin hüquqi aktlara uyğunluğu əsas audit predmetlərindən biri kimi müəyyən edilmiş, aktivlərin, öhdəliklərin, kapitalın, gəlir və xərclərin, eləcə də maliyyə hesabatlarının konsolidasiyası üzrə əməliyyatların tanınması və dəyərləndirilməsinə baxılmışdır.

1. Maliyyə əməliyyatlarının uçotunun hüquqi aktlara uyğunluğu qiymətləndirilərkən aktivlərin dəyərinin uçota alınmaması və ya birbaşa xərcə silinməsi, kreditor borcun uçota alınmaması, göstərilmiş xidmətlərə görə əldə edilmiş gəlirlərin uçotdan yayındırılaraq gəlirlərə aid edilməməsi, əsaslı təmir xərclərinin, eləcə də layihələndirmə işlərinə sərf edilən xərclərin kapitallaşdırılmaması, əvəzsiz verilmiş əmlakın yenidən qiymətləndirilməsinin aparılmaması, avans ödənişlərinin düzgün tanınmaması kimi xarakterik nöqsanlar aşkar edilmişdir.

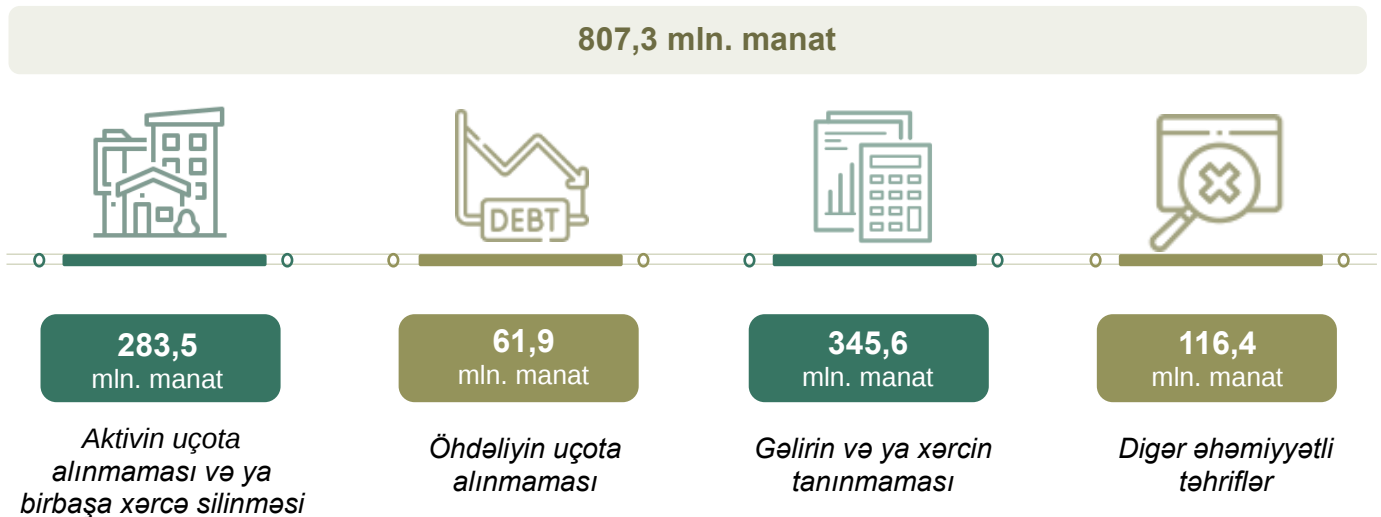
Toplanmış audit sübutları digər müəssisələrin balansına verilmiş əmlakın balansdan silinmədiyini, istismar müddətini başa vurmadan aktivlərin uçotdan silindiyini, istismara verilməmiş və yaxud istismardan çıxarılmış əsas vəsaitlərə köhnəlmənin hesablandığını, bəzi hallarda köhnəlmənin hesablanması zamanı ixtiyari normaların tətbiq edildiyini və ya köhnəlmənin hesablanmadığını, amortizasiya ayırmalarının əsas vəsaitlərin bir qismi üzrə düz xətt norması, digər qismi üzrə isə qalıq dəyərində əsasən hesablandığını göstərmişdir.

Auditlərlə anbarlarda artıqgəlmə və ya əskikgəlmələr aşkarlanmış, aktivlərin, öhdəliklərin, gəlir və xərclərin düzgün təsnifləşdirilmədiyi, maliyyə hesabatlarının həm dövrlər, həm digər hesabatlar, həm də ilkin uçot sənədləri ilə müqayisəsinə əsasən hesabatlılıqda təhriflərə yol verildiyi, bəzi hallarda maliyyə əməliyyatlarının mühasibat uçotunun hesablama metodu (*accrual method*) ilə aparılması üçün müəyyən edilmiş şərtlərlə uyğunsuzluqlar yaratdığı və s. hallar müəyyən edilmişdir.

2. Maliyyə hesabatlarının konsolidasiyasının aparılmasının audit zamanı bəzi hallarda qurumların tabeliyində olan bəzi müəssisələr üzrə hesabat göstəricilərinin birləşdirilmiş hesabata daxil edilmədiyini və ya qarşılıqlı əməliyyatların çıxılmadığını, konsolidasiya zamanı uçot siyasətinin eyniləşdirilmədiyini və ya bu istiqamətdə müvafiq düzəlişlərin aparılmadığını göstərmişdir. Toplanmış sübutlarla konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının formalaşdırılmasında əhəmiyyətli rol oynayan proqram paketinə hesabat dövrü üzrə məlumatların manual şəkildə daxil edildiyi və düzəliş imkanlarının olduğu, bu prosesin rəqlamentləşdirilmədiyi, həmin proqram təminatının istifadəsinə dair təlimatın mövcud olmadığı müəyyən edilmişdir.

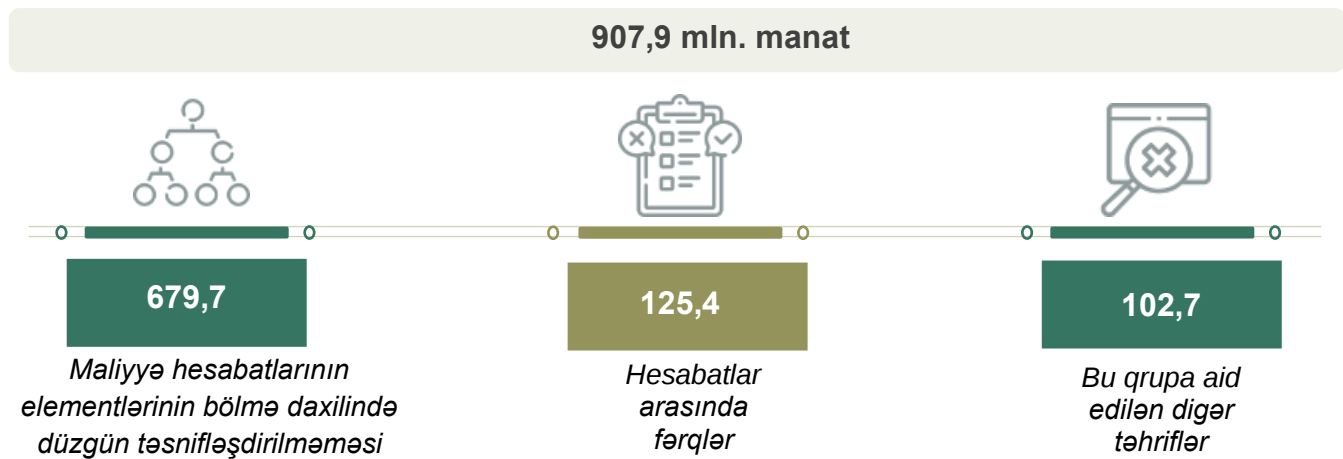
Keçirilmiş auditlərlə maliyyə elementləri üzrə aşkarlanmış nöqsanlar ümumiləşdirilməklə iki istiqamətdə qruplaşdırılmış, əhəmiyyətli təhriflər qrupuna maliyyə hesabatlarında məlumatların əks etdirilməməsi kimi təhriflər aid edilmişdir (Şəkil 16).

Şəkil 16. Maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhriflərin bölgüsü

Digər qrupa isə mühasibat yazılışlarının doğru verilməməsi nəticəsində məbləğlərin düzgün və müvafiq istiqamətdə əks olunmaması halları aid edilmişdir (Şəkil 17).

Şəkil 17. Maliyyə hesabatlarında digər qrupa aid edilən təhriflərin bölgüsü

Hesabat dövründə maliyyə elementləri üzrə aşkarlanmış təhrifləri nəzərə alaraq Hesablama Palatası bəzi **dİqqətdə saxlanmalı məqamları** qeyd edir:

▪ **Dövlət sektoru üzrə konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının olmaması.** Konsolidə edilmiş hesabatların tərtibinə mühasibat uçotunun subyektləri tərəfindən fərqli beynəlxalq standartların tətbiqi, bəzi qurumlar tərəfindən yeni mühasibat uçotu standartlarına tam keçid edilməməsi, eyni zamanda, xüsusilə büdcə sektoruna aid subyektlərdə mühasibat uçotunun vahid məlumat bazası olan və ya funksional integrasiyanı mümkün edən oxşar informasiya sistemlərinin olmaması da təsir göstərir.

▪ **Qurumlarda daxili auditin olmaması və ya daxili nəzarət mühitinin zəif təşkili.** Qurumlarda daxili auditin təkmil formalaşması, normativ hüquqi bazanın yaradılması (dövlət orqanlarına münasibətdə) və müvafiq dövlət orqanı tərəfindən bu istiqamətdə siyasətin koordinasiya edilməsi maliyyə-büdcə intizamının yüksəldilməsinə xidmət edə bilər.

▪ **Maliyyə hesabatlılığının qurumun təşkilati-hüquqi formasında aparılmış dəyişikliyə uyğunlaşdırılmaması.** Əvvəlki illərdə büdcə təşkilatı olan qurumların publik hüquqi şəxsə çevrilməsindən sonra maliyyə uçotu və hesabatlılığı yeni çərçivəyə tam uyğun aparılmır ki, bu da maliyyə hesabatlarında təhriflərlə nəticələnir.

▪ **Tikintisi başa çatmış və istismara hazır olan obyektlərin istismara qəbulunun ləngiməsi.** Keçirilmiş auditlər, bəzi hallarda tikinti-quraşdırma işlərinin başa çatdırılmasına və obyektin faktiki olaraq istismar olunmasına baxmayaraq, həmin obyektlərin maliyyə (mühasibat) uçotunda əsas vəsaitlərə deyil, tam həcmdə başa çatdırılmamış tikililərə aid edildiyini göstərir ki, bu da əsas vəsaitlərin dəyərinin maliyyə (mühasibat) uçotu sənədlərində və hesabatlarında təhrif olunması ilə nəticələnir.

▪ **Maliyyə hesabatları və büdcə hesabatlarının təqdim edilməsində zamanın uzlaşmaması.** Qanunvericilikdə maliyyə hesabatlarının tərtibi ilə bağlı son müddətin dövlət büdcəsinin icrası barədə hesabatın müzakirəsindən sonrakı tarixdə nəzərdə tutulması maliyyə auditinin əhəmiyyətinə təsir etməklə, dövlət büdcəsi və büdcədən kənar dövlət fondları üzrə rəylərin audit edilməmiş hesabatlar əsasında verilməsinə səbəb olur.

▪ **Maliyyə və mühasibat uçotu sahəsində yüksək ixtisaslı kadr ehtiyatının (potensialının) məhdudluğu.** Hesablama metodu ilə uçotun və hesabatlılığın tətbiqi üçün kadr potensialının yaradılması, başqa sözlə maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesində iştirak edən əməkdaşların bilik və bacarıqlarının artırılması maliyyə hesabatlılığında keyfiyyət göstəricilərinin yüksəldilməsinə xidmət edə bilər.

▪ **Aktivlərin inventarizasiyasının vaxtında aparılmaması.** Auditlər bəzi hallarda aktivlərin inventarizasiyasının müəyyən edilmiş müddətdə aparılmadığını, bəzi hallarda isə formal keçirildiyini göstərir ki, bu da maliyyə (mühasibat) uçotu sənədlərində və hesabatlarında aktivlərin dəyərinin tam və düzgün əks olunmaması ilə nəticələnir.

▪ **Maliyyə (mühasibat) uçotunun müvafiq elektron proqram təminatı vasitəsi ilə avtomatlaşdırılmaması.** Keçirilmiş auditlər bəzi hallarda maliyyə (mühasibat) uçotunun müvafiq elektron proqram təminatı vasitəsi ilə avtomatlaşdırılmadığını göstərmişdir ki, bu da uçot registrlərindəki və hesabatlardakı məlumatlara əminlik səviyyəsini azaltmaqla daxili maliyyə nəzarəti sisteminin səmərəli təşkil edilməməsini deməyə əsas vermişdir.

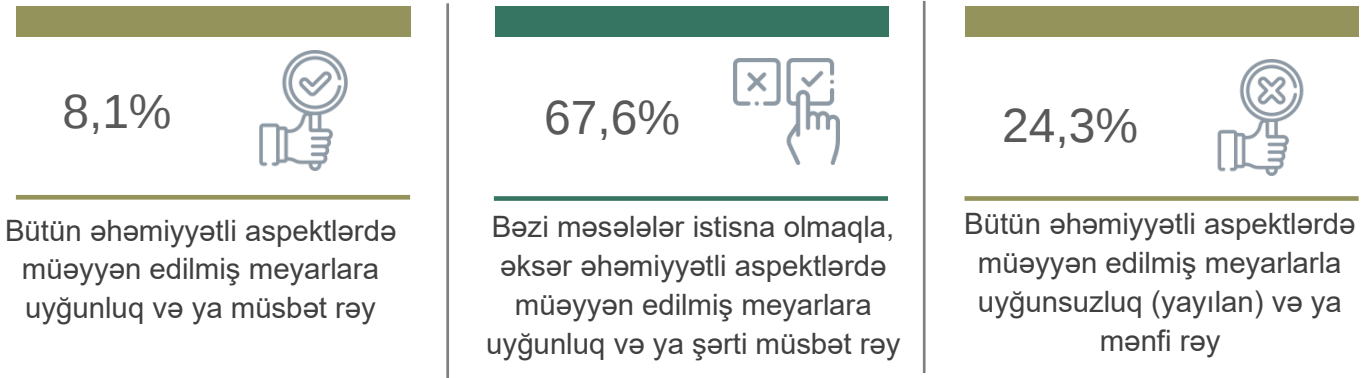
Başa çatdırılmış maliyyə və uyğunluq auditlərinin 89,2%-də toplanmış audit sübutları, həmçinin təqdim edilmiş məlumatlar yetərli və müvafiq olmaqla, nəticə, rəy, təklif və tövsiyələrin verilməsi üçün kafi əminliyi formalaşdırmışdır.

2024-cü ilin iş planına uyğun başa çatdırılmış auditlər üzrə nəticə formalaşdırmaq məqsədilə audit sübutları audit meyarları ilə müqayisə olunmuş, toplanmış sübutlar təhlil edilərkən peşəkar mühakimə tətbiq edilmiş, yetərli və müvafiq sübutların olub-olmadığı araşdırılmış, obyektiv

təsəvvür yaratmaq üçün qiymətləndirmə prosesində bütün sübutlar, həmçinin audit obyektlərinin münasibəti nəzərdən keçirilmişdir.

Başa çatdırılmış maliyyə və uyğunluq auditləri üzrə aşkarlanmış nöqsanlar və onların yayılma dərəcəsi asılı olaraq, **verilmiş rəylər** üç növdə olmuşdur (Şəkil 18).

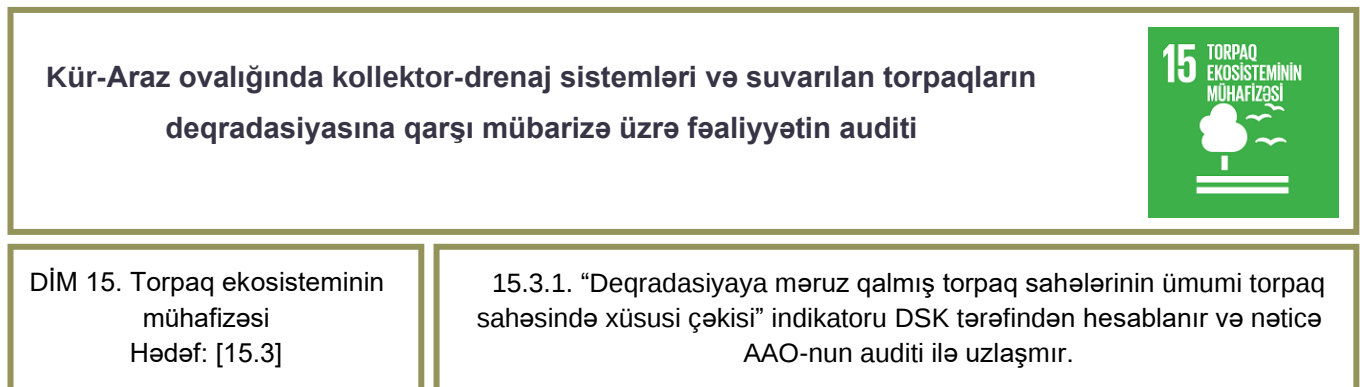
Şəkil 18. Maliyyə və uyğunluq auditləri üzrə verilmiş rəylər

2024-cü ilin iş planına uyğun olaraq keçirilmiş auditlərdə xərclər **səmərəlilik elementləri** aspektindən də araşdırılmış, əsas məqsəd dövlət vəsaitinin və digər dövlət əmlakının istifadəsi zamanı səmərəlilik, qənaətlilik və nəticəlilik prinsiplərinin diqqətdə saxlanıb-saxlanmadığını müəyyənləşdirmək olmuşdur. Auditlər bəzi hallarda müəyyənləşdirilmiş strateji hədəflərə nail olunmadığını, funksional fəaliyyət üzrə Strateji İnkişaf Planı və illik Əməliyyat Planları məzmunlu sənədlərin və funksional fəaliyyət indikatorlarına nail olunma üzrə monitoring sisteminin tətbiq edilmədiyini, strateji və əməliyyat planlaşdırılmasının əhəmiyyətli indikatorlar üzrə institusional quruluşdakı strukturları tam əhatə etmədiyini və s. halların mövcudluğunu göstərmişdir.

Səmərəlilik elementlərinin predmet kimi müəyyən edildiyi auditlərdə Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinin global göstəricilər sistemində daxil olan indikatorlar üzrə Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi tərəfindən hesablamaların audit nəticələri ilə uzlaşır-uzlaşmadığı təhlil olunmuşdur. (Şəkil 19).

Şəkil 19. Auditlərdə DİM indikatorlarının diqqətdə saxlanması

Təhlükəsiz tullantıların idarə olunmasının səmərəliliyinin və nəticəliliyinin qiymətləndirilməsinin auditi

DİM 3. Yaxşı səhiyyə və rifah
Hədəf: [3.9]

DİM 11. Dayanıqlı şəhərlər və icmalar
Hədəf: [11.6]

DİM 12. Məsuliyyətli istehlak və istehsal
Hədəf: [12.3]

3.9.1. "Yaşayış binalarında havanın və atmosfer havasının çirklənməsi səbəbindən ölüm səviyyəsi" indikatoru DSK tərəfindən hesablanır.

11.6.1. "Müntəzəm olaraq toplanılan və tələb olunan qaydada ləğv edilən bərk məişət tullantılarının şəhər tullantılarının ümumi kütləsində payı" (şəhərlər üzrə bölgədə) indikatoru DSK tərəfindən hesablanır.

12.3.1.a "Qida itkiləri indeksi" indikatoru DSK tərəfindən hesablanır.

12.3.1.b "Qida tullantıları indeksi" indikatoru DSK tərəfindən hesablanır.

Qida təhlükəsizliyi sahəsində fəaliyyətin qənaətliliyinin, səmərəliliyinin və nəticəliliyinin qiymətləndirilməsinin auditi

DİM 2. Aclığa son
Hədəf: [2.1, 2.2, 2.3 və 2.c]

DİM 3. Yaxşı səhiyyə və rifah
Hədəf: [3.9]

2.1.1. "Yeterincə qidalanmamanın yayılma səviyyəsi" indikatoru DSK tərəfindən hesablanır və nəticə AAO-nun auditi ilə uzlaşır.

2.1.2. "Əhalinin ərzaq təhlükəsizliyinin olmamasının kəskin və ya mülayim səviyyəsi" (ərzaq təhlükəsizliyinin təminatı şkalası üzrə) indikatoru DSK tərəfindən hesablanır.

2.2.2. "Beş yaşadək uşaqlar arasında düzgün qidalanmamanın yayılma səviyyəsi" (arıqlama və piylənmə üzrə bölgədə) indikatoru DSK tərəfindən hesablanır.

2.3.2. "Ərzaq məhsulları istehsal edən kiçik istehsalçıların orta gəliri" (cins və yerli xalqlara mənsubluq statusu üzrə bölgədə) indikatoru DSK tərəfindən hesablanır.

2.c.1. "Ərzaq qiymətlərinin anomaliyaları göstəricisi" indikatoru DSK tərəfindən hesablanır və nəticə AAO-nun auditi ilə uzlaşır.

3.9.2. "Təhlükəsiz su, təhlükəsiz sanitariya və gigiyenanın olmaması səbəbindən ölüm səviyyəsi" (su təchizatı, sanitariya və gigiyena (STSG) sahəsində hamı üçün təhlükəsiz xidmətlərin olmaması səbəbindən) indikatoru DSK tərəfindən hesablanır.

Auditlərlə bəzi hallarda dövlət vəsaiti və digər dövlət əmlakının səmərəsiz istifadəsinə yol verildiyi müəyyənəşdirilmişdir. Belə ki, alınmış mal, avadanlıq və proqram təminatı uzun müddət istifadəsiz saxlanmış və ya digər tərəfin istifadəsinə verilmiş, fəaliyyət göstərməyən və ya fəaliyyətinə ehtiyac olmayan struktur bölmə saxlanmış, qarşı tərəfin öhdəliyi olduğu halda, qurum tərəfindən ödəniş həyata keçirilmiş, hüquqi aktlarla qurumun fəaliyyət istiqamətlərinə aid edildiyi və özü tərəfindən həyata keçirilməli olduğu halda müvafiq fəaliyyətin icra edilməsi üçün satınalma keçirilmişdir və s. (Şəkil 20).

Şəkil 20. Səmərəlilik elementləri üzrə aşkarlanmış nöqsanlar

Hesabat dövründə səmərəlilik elementləri üzrə aşkarlanmış nöqsanları nəzərə alaraq Hesablama Palatası bəzi **diqqətə alınmalı məqamları** qeyd edir:

- müəyyən hüquqi tənzimləmənin qüvvədə olması şəraitində fəaliyyətin qiymətləndirilməsi metodologiyasının (xərc-gəlir, xərc-nəticəlilik və s.) praktiki olaraq tətbiq edilməməsi;

- ənənəvi proqramlar üzrə hüquqi əsasların 2021-ci ildə yaradılması fonunda həmin dövrdə qəbul edilmiş çox sayda dövlət proqramlarının fəaliyyət göstəriciləri, monitoring və qiymətləndirilmə sisteminin mövcud olmaması, müvafiq qaydaların özündə də boşluqların olması, maliyyələşmə ilə əlaqələndirmənin təmin edilməməsi, baza göstəricilərin olmaması və s.;

- DİM-lərin bəzi indikatorları üzrə məlumatların istər DSK-nın, istərsə də DİM indikatorlarının beynəlxalq izləmə veb-saytında dərc edilməməsinin statistik göstəricilərin formalaşdırılması sahəsində hesabatlılığın makrosəviyyədə qiymətləndirilməsini məhdudlaşdırması;

- bəzi qurumlar tərəfindən müvafiq sahələrdə plan və strateji sənədlər hazırlansa da, bu sənədlər üzrə tədbirlər planının mövcud olmamasının bu istiqamətdə məqsədlərə nail olunma səviyyəsinin qiymətləndirilməsinə imkan verməməsi;

- dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitlərin uçotunun düzgün aparılmamasının hədəf-xərc-icra uyğunluğunun düzgün qiymətləndirilməsinə şərait yaratmaması.

- ölkədə səmərəlilik auditinin əsas hədəfi olan performans büdcənin alternativini – nəticəəsaslı büdcəyə keçidin ilkin mərhələdə olması;
- bəzi qurumlar arasında koordinasiyanın zəif təşkili, məlumat bazalarının təkmil olmaması;
- bəzi sahələr üzrə strateji sənədlərin qəbul edilməməsi və sahə üzrə əsas performans göstəricilərinin çatışmazlığının icra edilmiş vəsaitlə nəticə arasında əlaqənin ölçülməsini məhdudlaşdırması;
- qurumlar tərəfindən natamam rəqəmsallaşmanın müvafiq sahələrdə fəaliyyətin səmərəliliyinin məsafədən (avtomatlaşdırılmış qaydada) qiymətləndirilməsinə şərait yaratmaması.

2.2. Analitik fəaliyyət üzrə nəticələr

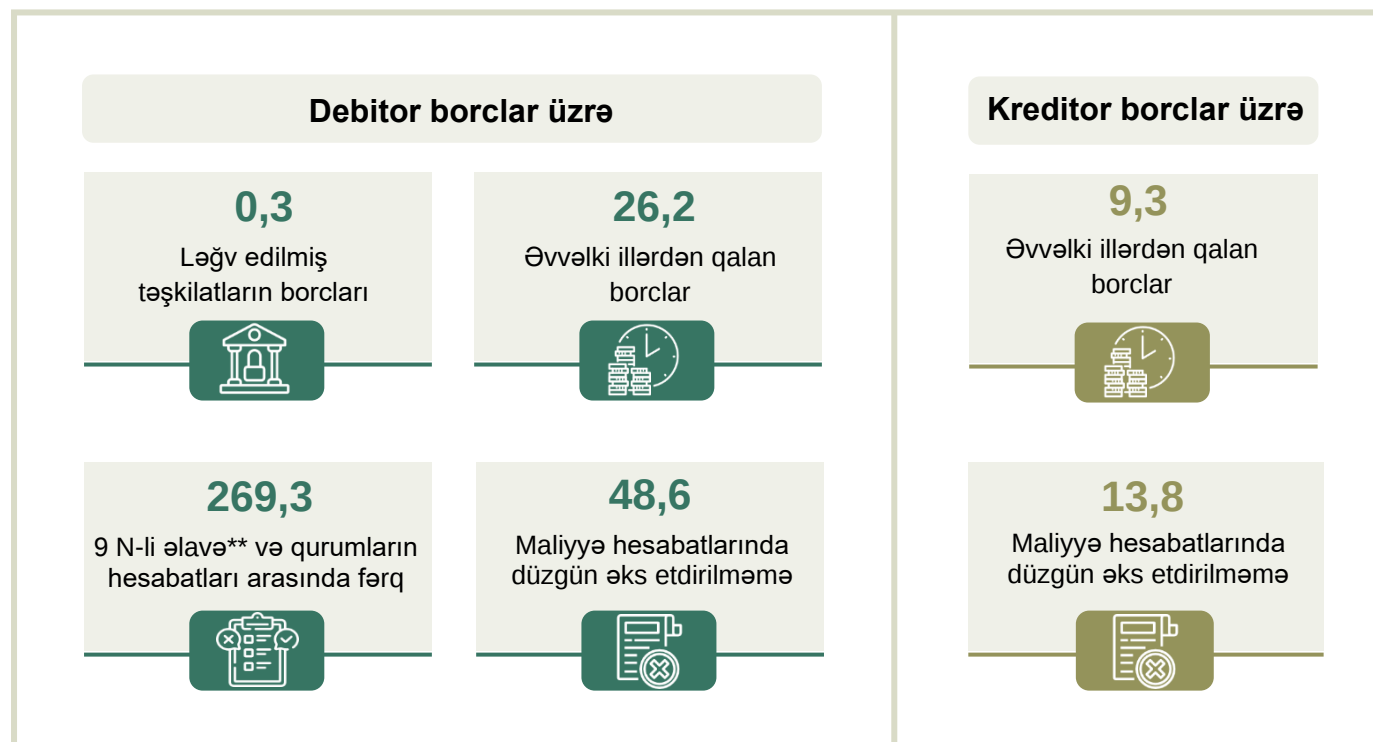
2024-cü ilin iş planına əsasən Hesablama Palatası tərəfindən, 1-i məxfilik rejimində olmaqla, 2 analitik fəaliyyət keçirilmiş və başa çatdırılmış, analitik fəaliyyətlər ilə büdcə təşkilatları və dövlət büdcəsindən maliyyə yardımı alan təşkilatların debitor və kreditor borcları araşdırılmış, bu borcların büdcə təsnifatları üzrə strukturu, kontragentlər və müddətlər üzrə tərkibinin təhlili, uçotu və hesabatlılığının qiymətləndirilməsi predmet kimi müəyyən edilmişdir. Ümumilikdə debitor borclar üzrə 01.01.2023-cü il tarixinə 3054,1 mln. manat, 01.01.2024-cü il tarixinə 4437,6 mln. manat, kreditor borclar üzrə isə 01.01.2023-cü il tarixinə 83,9 mln. manat, 01.01.2024-cü il tarixinə 100,7 mln. manat vəsait əhatə edilmişdir.

Bu KDMN növü ilə mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları, dövlətin və (və ya) bələdiyyələrin səhmi (payı) olan hüquqi şəxslər, publik hüquqi şəxslər, məhkəmələr və hüquq-mühafizə orqanları və digər baş kredit sərəncamçıları KDMN obyektinə kimi müəyyən olunmuşdur.

Analitik fəaliyyətlə bəzi hallarda debitor borcların tərkibində ləğv edilmiş və ya təşkilati-hüquqi forması dəyişdirilmiş bəzi qurumların əvvəlki illər üzrə borclarının mövcud olması, vaxtı keçmiş kreditor borcların olması, qurumlar tərəfindən eyni xərc maddələrində olan qalıq vəsaitlərin kreditor borcların bağlanmasıyla yönləndirilməyərək büdcəyə qaytarılması və s. kimi hallar aşkarlanmışdır.

Toplanmış sübutlar bəzi hallarda debitor borclar üzrə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının təqdim etdiyi məlumatlarla qurumların təqdim etdikləri məlumatlar arasında, eləcə də debitor və kreditor borclarla bağlı büdcə və maliyyə hesabatları arasında uyğunsuzluğun olduğunu, qabaqcadan ödənişlərin, kreditor borcların maliyyə hesabatlarında düzgün əks etdirilmədiyini, büdcə hesabatında əks etdirilən debitor borcun mahiyyət etibarilə qabaqcadan ödəniş olmadığını və s. nöqsanların olduğunu göstərmişdir (Şəkil 21).

Şəkil 21. Analitik fəaliyyətlə aşkarlanmış nöqsanlar, mln. manatla*

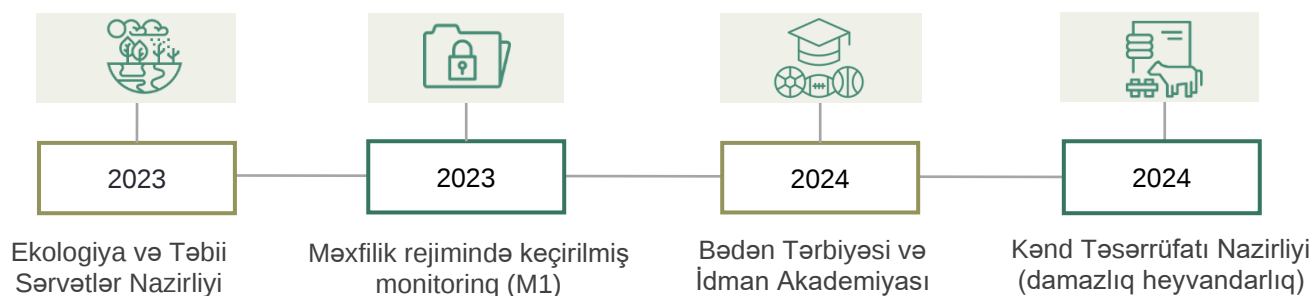
*Məlumatlar 01.01.2024-cü il tarixinədir.

**"Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin dövlət qurumlarına təqdim etdiyi hesabatların formaları və onların təqdim edilməsi Qaydası"na 9 nömrəli Əlavə - Debitor borcları barədə məlumat (funksional, inzibati və iqtisadi təsnifatlar üzrə)

2.3. Monitoring fəaliyyəti üzrə nəticələr

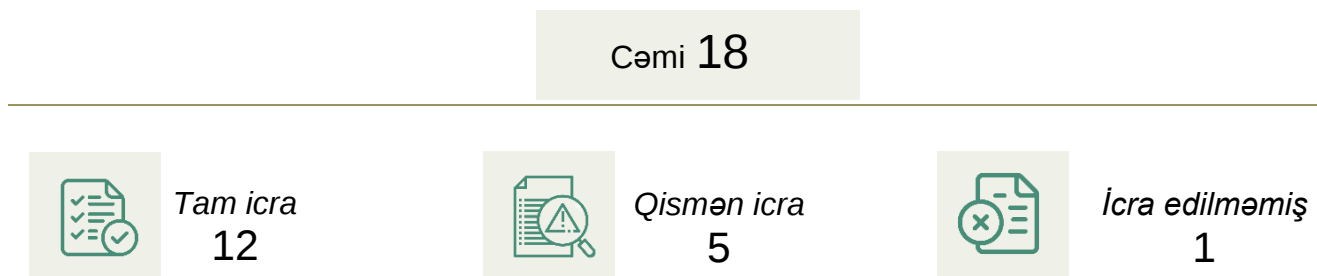
Kollegiya qərarlarının icra vəziyyətinin yerində araşdırılması məqsədilə 2024-cü ilin iş planında 1 monitoring nəzərdə tutulmuş, il ərzində isə Hesablama Palatasının üzvlərinin təklifləri əsasında İş Planına daha 3 monitoring əlavə edilmişdir. Keçirilmiş bütün monitorinqlərin nəticələri hesabat dövründə rəsmiləşdirilmişdir. Monitorinqlərin əhatə etdiyi auditlər həm 2023-cü il, həm də 2024-cü ilin audit portfelinə aid olmuş, 1 monitoring "Dövlət sirri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən, məxfilik rejimində keçirilmişdir (Şəkil 22).

Şəkil 22. Hesabat dövründə keçirilmiş monitorinqlər

Keçirilmiş monitorinqlərlə Kollegiya qərarlarında əks etdirilmiş 18 tədbirin icra vəziyyəti qiymətləndirilmiş, əksər hissəsinin audit obyektləri tərəfindən icra olunması ilə bağlı nəticəyə gəlinmiş, qismən icra edilmiş bəzi tədbirlər üzrə işlərin davam etdirilməsi ilə bağlı audit obyektləri tərəfindən Hesablama Palatasına məlumatlar təqdim olunmuşdur (Şəkil 23).

Şəkil 23. Hesabat dövründə keçirilmiş monitorinqlər üzrə tədbirlərin icra vəziyyəti

Qismən icra edilmiş və icra edilməmiş tədbirlər üzrə həyata keçiriləcək tədbirlərin sürətləndirilməsi və müvafiq məsələlərin diqqətdə saxlanması məqsədilə monitorinqin nəticələrinə dair kollegiya qərarlarının və auditor hesabatlarının surətləri KDMN obyektlərinə göndərilmişdir.

2.4. Hesablama Palatasının Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə İdarəsinin kənar dövlət maliyyə nəzarəti fəaliyyəti üzrə nəticələr

Hesablama Palatasının Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə İdarəsi (bundan sonra – İdarə) tərəfindən 2024-cü il üçün təsdiq olunmuş iş planına uyğun olaraq il ərzində 6 uyğunluq auditı və 2 analitik fəaliyyət keçirilmiş və nəticələri rəsmiləşdirilmişdir (Cədvəl 5).

Cədvəl 5. İdarə tərəfindən keçirilmiş auditlər

Tədbirin adı
Uyğunluq auditı
NMR Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi və tabeli qurumlarına NMR büdcəsindən ayrılan vəsaitlərin və digər dövlət əmlakının istifadəsi və idarə olunmasına dair audit
NMR Təhsil Nazirliyi və tabeliyində olan büdcədən maliyyələşən qurumlar (seçmə qaydada) tərəfindən dövlət vəsaitinin və dövlət əmlakının istifadəsinin auditı
NMR Ali Məclisi və tabeli qurumu tərəfindən dövlət vəsaitinin və digər dövlət əmlakının istifadəsinin auditı
NMR Televiziya və Radio Verilişləri QSC tərəfindən dövlət vəsaitinin, dövlət əmlakının və büdcədən kənar daxilolmaların istifadəsinin auditı
NMR Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tabeliyində Sosial Xidmətlər Agentliyi PHŞ tərəfindən dövlət vəsaitinin və digər dövlət əmlakının istifadəsinin auditı
NMR İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi PHŞ tərəfindən dövlət vəsaitinin istifadəsi və idarə olunması üzrə audit
Analitik fəaliyyət
NMR-in 2023-cü il büdcəsinin icrasının təhlili
NMR-in 2025-ci il büdcəsinin layihəsinin təhlili

Auditlər zamanı dövlət proqramlarının icrası, dövlət vəsaitlərinin və dövlət əmlakının idarə edilməsi, maliyyə hesabatlarının hazırlanması, gəlirlərin, xərclərin və dövlət satınalmalarının normativ-hüquqi aktların tələblərinə uyğunluğu diqqətdə saxlanılmışdır. Auditlərlə aşkar edilmiş nöqsanlar barədə məlumatlar KDMN obyektlərinə və digər aidiyyəti dövlət orqanlarına göndərilmiş, onların aradan qaldırılması istiqamətində qərarlar qəbul edilmişdir.

*Başa çatdırılmış auditlərin hər biri üzrə baxılan dövr ərzində müvafiq audit predmetləri **bütün əhəmiyyətli aspektlərdə qanunvericilik əsasında müəyyən edilmiş meyarlara uyğun olmamış və uyğunsuzluqlar yayılan olmuşdur.***

Hesabat ilində keçirilmiş auditlərdə büdcə qanunvericiliyinin pozulması hallarına rast gəlinmişdir. Bu sahə üzrə daha çox rast gəlinən nöqsanlar kimi “Büdcə sistemi haqqında”, Azərbaycan Respublikası Qanununun, dövlət qulluğu haqqında qanunvericiliyin, “Əmək Məcəlləsi”nin tələblərinin pozulmasını, xərc normativlərinə və prosedurlara əməl olunmamasını göstərmək olar.

Əməyin ödənişi üzrə “Vahid Tarif-İxtisas Sorğu Kitabçası”nın tələbləri gözlənilməmiş, məzuniyyət haqları düzgün hesablanmamış, dövlət qulluqçularının vəzifə maaşlarına yerli əmsalların müəyyən edilməsi ilə bağlı tələblər pozulmuşdur.

Auditlərdə dövlət satınalmaları araşdırılmış və bu sahəni tənzimləyən hüquqi aktların tələblərinin pozulması hallarına rast gəlinmişdir. “Dövlət satınalmaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu ilə yanaşı, malların (işlərin və xidmətlərin) ehtimal olunan qiymətlərinin hesablanması üsulları, mallar (işlər və xidmətlər) üzrə satınalma müqavilələrinin nümunəvi forması ilə bağlı bir sıra hüquqi aktların da tələblərinə riayət edilməməsi halları aşkarlanmışdır. Bu pozuntuların strukturunda satınalma proseduru keçirilmədən dövlət vəsaitinin xərclənməsi, qanunvericilikdəki məhdudiyyətlər nəzərə alınmadan satınalma müqaviləsinin həcmnin və ya predmetinin ciddi dəyişdirilməsi, bir mənbədən satınalma metodunun tətbiqi zamanı ehtimal olunan qiymətin ümumiyyətlə hesablanmaması üstünlük təşkil etmişdir.

2024-cü ilin iş planı üzrə başa çatdırılmış auditlərlə uyğunluq elementləri üzrə cəmi **46,6 mln. manat** maliyyə pozuntusu aşkarlanmış, bunun **12,7 mln. manatını** hesablanmış büdcəyə zərər təşkil etmişdir. Aşkarlanmış pozuntunun 31,5 mln. manatı bank hesabında saxlanmaqla Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinə köçürülməyən vəsaitdən ibarət olmuşdur.

İdarə tərəfindən keçirilmiş auditlərlə maliyyə hesabatları üzrə **19,0 mln. manat** məbləğində təhrif aşkarlanmışdır ki, bunun da 18,3 mln. manatı əhəmiyyətli təhriflərdən ibarət olmuşdur.

Yuxarıda qeyd olunan nöqsanlardan əlavə, 2024-cü ilin İş Planına uyğun olaraq İdarə tərəfindən keçirilmiş auditlərlə aşkarlanmış səmərəsiz xərclərin məbləği **2,3 mln. manata** bərabər olmuşdur.

4 audit üzrə aşkarlanmış hüquqpozmalarda cinayət tərkibinin əlamətlərinin ehtimal edilməsi ilə əlaqədar müvafiq materiallar Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğuna, eləcə də Azərbaycan Respublikası Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinə göndərilmişdir.

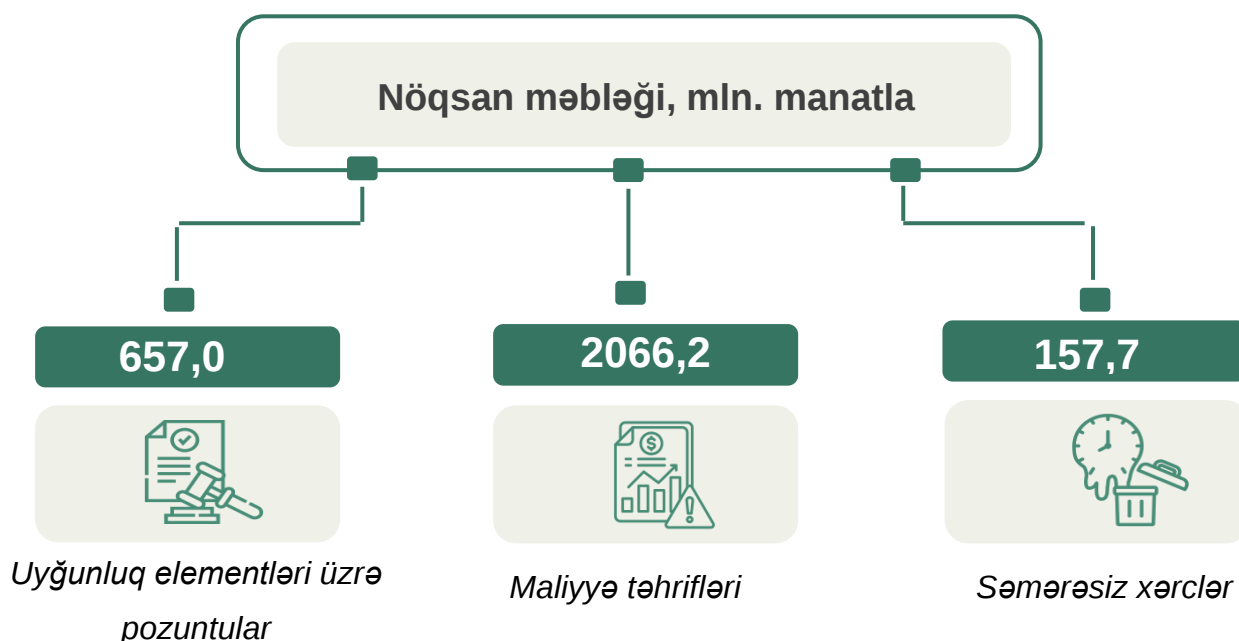
Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası Baş Prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsindən təqdim edilmiş məlumata əsasən Hesablama Palatasının NMR üzrə İdarəsi tərəfindən 2024-cü ilin iş planı üzrə **3 auditlə** bağlı göndərilmiş materiallar cinayət işlərinə əlavə olunmuşdur və hazırda istintaq aparılır. Bu auditlərdən 1-i üzrə **0,2 mln. manatın**, əvvəlki illərdə göndərilmiş materiallar üzrə isə **0,1 mln. manatın** ödənildiyi bildirilmişdir.

Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətindən daxil olmuş məlumatlara əsasən, **1** audit üzrə aşkar edilmiş qanun pozuntuları ilə əlaqədar hazırda cinayət işi üzrə istintaq tədbirləri davam etdirilir.

2.5. Kənar dövlət maliyyə nəzarəti fəaliyyətinin nəticələri üzrə icmal-statistik məlumatlar

Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatası, o cümlədən onun Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə İdarəsi tərəfindən 2024-cü ilin iş planına uyğun olaraq keçirilmiş kənar dövlət maliyyə nəzarəti üzrə tədbirlərlə aşağıdakı nöqsan məbləği müəyyən edilmişdir (Şəkil 24).

Şəkil 24. KDMN fəaliyyəti ilə müəyyən edilmiş nöqsan məbləği

Uyğunluq elementləri üzrə 657,0 mln. manatın 621,5 mln. manatı auditlər (NMR üzrə İdarə də daxil olmaqla) üzrə, 35,5 mln. manatı isə analitik fəaliyyət üzrə aşkarlanmış pozuntudan ibarətdir.

Maliyyə təhrifləri üzrə 2066,2 mln. manatın 1734,2 mln. manatı auditlər (NMR üzrə İdarə də daxil olmaqla) üzrə, 332,0 mln. manatı isə analitik fəaliyyət üzrə aşkarlanmış təhriflərdən ibarətdir.

III BÖLMƏ

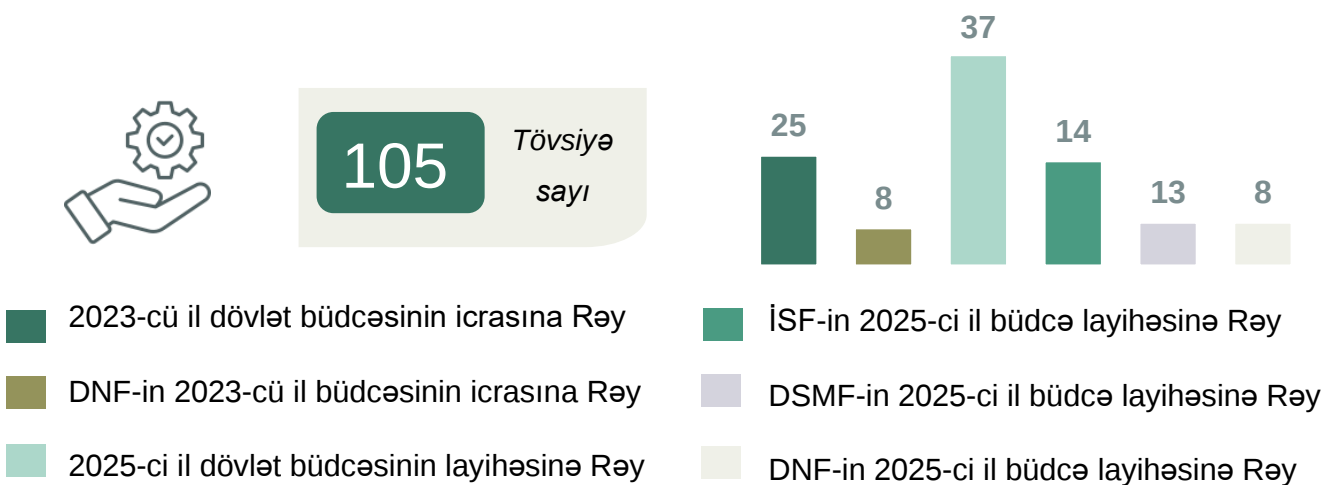
BÜDCƏ PROSESLƏRİNDƏ İŞTİRAK

3.1. Büdcə prosesinə rəylər üzrə icmal-statistik məlumatlar

Hesablama Palatasının büdcə prosesində iştirakı “Büdcə sistemi haqqında” və “Hesablama Palatası haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarına, “Dövlət büdcəsinin tərtibi və icrası Qaydaları”na, “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun illik gəlir və xərclər proqramının (büdcəsinin) tərtibi və icrası Qaydaları”na əsasən tənzimlənir.

2024-cü ildə dövlət büdcəsinin və büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin layihələri və icrası üzrə Hesablama Palatası tərəfindən 6 rəy hazırlanaraq aidiyyəti üzrə təqdim edilmişdir (Şəkil 25).

Şəkil 25. Hesabat dövründə Hesablama Palatası tərəfindən verilmiş rəylərdə tövsiyə sayı

Bundan əlavə, 2024-cü ildə dövlət büdcəsi və büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinə yenidən baxılması üzrə layihələrə Hesablama Palatası tərəfindən 3 rəy hazırlanaraq Milli Məclisə təqdim olunmuş, həmin rəylərdə ümumilikdə 6 tövsiyə əks etdirilmişdir.

Rəylər büdcə layihəsi və icrası barədə məlumatların, onlarla birgə təqdim edilən sənədlərin qanunvericiliyə, ölkənin strateji sənədlərinə uyğunluğu, büdcə parametrlərinin düzgünlüyü və tamlığı barədə Hesablama Palatasının qiymətləndirici mövqeyini məhdud əminliklə ifadə etmişdir.

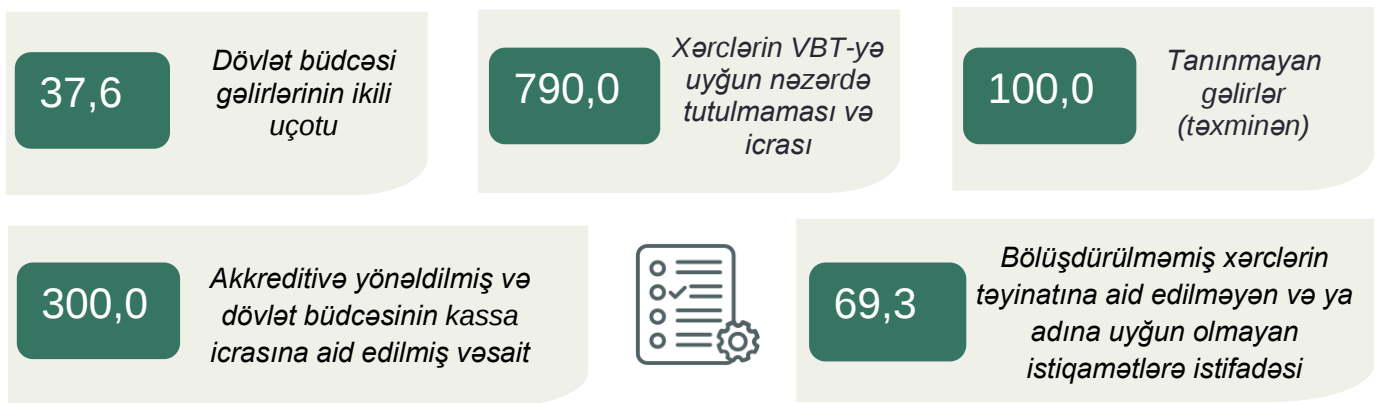
Rəylərin hazırlanmasında büdcə layihəsinə və icrasına dair Hesablama Palatasına daxil olan materiallardan, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin hesabatlarından, Maliyyə Nazirliyi, İqtisadiyyat Nazirliyi, Dövlət Statistika Komitəsi, Dövlət Gömrük Komitəsi, Mərkəzi Bank və Dövlət Neft Fondunun hesabat və statistik məlumatlarından, Hesablama Palatası tərəfindən həyata keçirilən KDMN tədbirlərinin və təhlillərin nəticələrindən, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların (BVF, DB, OPEC, AİB, İƏİT və s.) hesabat və tədqiqatlarından istifadə edilmişdir.

Aparılan təhlillər dövlət büdcəsinin layihəsi və icrası üzrə təqdim olunan sənədlərdə bəzi yeniliklərin tətbiq edildiyini, məlumatların keyfiyyətinin və həcmnin yüksəldilməsi istiqamətində müəyyən addımların atıldığını göstərmişdir. Belə ki, ilk dəfə olaraq, büdcə sənədləşməsinə büdcə

siyasətinin əsas məqsəd, istiqamət və hədəfləri barədə alt bölmə, müvafiq hesabatla Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinin maliyyələşdirilməsi sahəsində görülmüş işlər barədə alt başlıq əlavə edilmiş, fiskal risk kimi qiymətləndirilən iqlim dəyişiklikləri barədə məlumatlar genişləndirilmiş, iqlim dəyişikliyi ilə əlaqədar fiskal risklərin diaqnostika aləti olan Q-CRAFT (*Quantitative Climate Change Risk Assessment Fiscal Tool*) modeli vasitəsilə Azərbaycanda iqlim dəyişikliklərinin qiymətləndirilməsinin aparıldığı qeyd edilmişdir.

2023-cü ilin dövlət büdcəsinin icrasına rəyin tərtib edilməsi zamanı aparılmış analitik prosedurlar vasitəsilə aşağıdakı uyğunsuzluq halları müəyyən edilmişdir (Şəkil 26).

Şəkil 26. 2023-cü ilin dövlət büdcəsinin icrasına dair rəy üzrə aşkar edilmiş uyğunsuzluqlar, mln. manatla

2025-ci il üçün dövlət büdcəsinin layihəsinə rəyin tərtib edilməsi zamanı aparılmış analitik prosedurlarla xərclərin VBT-yə uyğun (funksional təsnifat üzrə) nəzərdə tutulmaması ilə bağlı uyğunsuzluq məbləğinin 82,9 mln. manat (2024-cü ilin layihəsi üzrə analoji məbləğ 89,0 mln. manatdan çox) olduğu müəyyən edilmişdir. Bu məbləğdən əlavə, funksional təsnifatda digər uyğunsuzluqların (72,6 mln. manat məbləğində) aradan qaldırılması üzrə Hesablama Palatasının tövsiyələri layihə təsdiq edilənədək nəzərə alınmışdır.

Rəylərin tərtibi zamanı yerli qanunvericilik, beynəlxalq standartlar, nüfuzlu fiskal diaqnostika alətlərinin tələbləri diqqətdə saxlanmış, dövlət maliyyəsi üçün risklər və uyğunsuzluqlar göstərilməklə onların aradan qaldırılması yollarını ehtiva edən tövsiyələr yer almış (rəylərdən çıxarışlar əlavə olunur), bu tövsiyələrdən 36-sı tam və ya qismən icra edilmişdir. Tövsiyələr "Büdcə zərfi"nin məlumatlılığının zənginləşdirilməsi və dövlət büdcəsi haqqında Qanun layihəsində dəqiqləşdirilmələr, "Büdcə sistemi haqqında" Qanuna və digər hüquqi aktlara dəyişikliklər, fiskal institutlar və islahatlar, büdcənin statistikasını və uçotu istiqamətləri üzrə qruplaşdırılmışdır.

Əlavə olaraq qeyd edək ki, əvvəlki ildə Hesablama Palatası dövlət büdcəsinin icrası ilə bağlı təqdim edilən hesabat formalarının təkmilləşdirilməsi və genişləndirilməsinə dair tövsiyələrini müvafiq quruma təqdim etmiş, bu tövsiyələrin əksəriyyəti nəzərə alınmışdır.

Nəticə

3.2. Dövlət büdcəsinin icrasına rəy üzrə əsas nəticələr və tövsiyələr

Tövsiyə

Hesablama Palatası "Azərbaycan Respublikasının 2022–2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası"nın tədbirlərinin maliyyə təminatının açıqlanmasını müsbət qiymətləndirməklə yanaşı, bu sahədə təkmilləşdirilmənin davam etdirilməsini məqbul hesab edir.

Dövlət büdcəsinin icrası barədə hesabatlarda Strategiyaya yönəldilmiş bütün xərclərin icraçı qurumlar üzrə göstərilməsi, tədbirlərin maliyyə və qeyri-maliyyə göstəriciləri üzrə proqnoz və icra məlumatlarının uzlaşdırılması

Təhlillər hesabat ilinin dövlət büdcəsindən bəzi qurumlara ayrılan vəsaitlərin akkreditiv hesablara yönəldildiyini göstərmiş, bu hesab üzrə əməliyyatların büdcə uçotunda uyğunsuzluqlara səbəb olduğu qənaətinə gəlinmişdir.

Vəsaitlərin akkreditiv hesablara yönəldilməsi hallarının "dövlət büdcəsinin kassa icrası" anlayışının ünvanlı istifadə tələblərinə uyğun olmaması diqqətə alınaraq bu hallara yol verilməməsi və ya bu halların hesabatlılıqda əks olunması

Əvvəlki ildə bəzi PHŞ-lərə dövlət sifarişləri üzrə ayrılmış vəsaitlərin tam icra edilmədən bank hesablarında saxlanması fonunda bəzi PHŞ-lər üzrə müvafiq qalıq vəsait nəzərə alınmamışdır.

Publik hüquqi şəxslər üzrə sifarişlərin hazırlanması zamanı əvvəlki illərin qalıqlarının nəzərə alınması

Büdcə sənədləşməsində büdcədən verilən kreditlər və onlar üzrə daxilolmalar yer alsada, bu kreditlərin verilməsi ilə bağlı konkret mexanizm mövcud deyil.

Büdcədən verilmiş kreditlər üzrə prosedur və ya meyarları özündə əks etdirən hüquqi tənzimlənmənin yaradılması

Hesabat ilində büdcə təşkilatlarının depozit və tapşırıqlar hesabında artım müşahidə edilmiş, Hesablama Palatası dövlət büdcəsinin gəlirləri üzrə əlavə potensialın olması qənaətinə gəlmişdir.

Depozit və tapşırıqlar hesabı üzrə gəlirlərə aid edilməli qalıqların, habelə icra edilmiş xərc kimi göstərilən, lakin bu hesabda qalan qalıqların vahid xəzinə hesabının sərbəst qalığına köçürülməsi imkanlarının araşdırılması və aidiyyəti üzrə köçürülməsi

Əvvəlki illə müqayisədə debitor borclarında azalma müşahidə edilən istiqamətlərin sayının üstünlük təşkil etməsi fonunda borc qeydə alınan istiqamətlərin sayında artım izlənmişdir.

Uzunmüddətli debitor borcların bağlanması üçün inzibətçiliq tədbirlərinin gücləndirilməsi

Nəticə

3.2. Dövlət büdcəsinə layihəsinə rəy üzrə əsas nəticələr və tövsiyələr

Təvsiyə

Qanun layihəsinə daxil edilən göstəricilər qiymətləndirilmiş, dövlət büdcəsinin gəlir və xərclərinin əsasən (ümumi məbləğlərə münasibətdə əhəmiyyətli olmayan bəzi uyğunsuzluqlar istisna olmaqla) düzgün əks etdirildiyi qənaətinə gəlinmişdir.

“Dövlət əmlakının idarəetməyə verilməsindən daxilolmalar”ın dövlət büdcəsinin gəlirlərində nəzərdə tutulması və buna uyğun olaraq müvafiq maddələrdə dəyişikliklərin edilməsi

Məlumatlılığın artırılması fonunda qanunvericilik, qabaqcıl təcrübə, qarşıdakı dövr üçün bəyan edilən hədəflər nəzərə alınmaqla, bir sıra məsələlər üzrə optimallaşmanın davam etdirilməsinin zəruriliyi qənaətinə gəlinmişdir.

Aktuallığı nəzərə alınaraq, büdcə layihələndirilməsi prosesində yaşıl büdcə mexanizminin tətbiqi istiqamətində addımların atılması

2025-ci ildə dövlət büdcəsinin sosialyönlü xərcləri və bu xərclərin cəmi xərclərdə payı artımla proqnozlaşdırılmış, aparılan təhlillər sosialyönlü xərclərin hesabatlılığında bəzi uyğunsuzluqların olduğunu göstərmişdir.

Büdcənin layihəsi və icrası üzrə fərqli hesabatlılığın aradan qaldırılması məqsədilə sosialyönlü xərclərin tərkib elementlərinin dəqiqləşdirilməsi

Ötən illərdə olduğu kimi, “Büdcə zərfi”ndə nəticəəsaslı büdcə mexanizminə keçid çərçivəsində görülmüş tədbirlər və OMXÇ-yə dair proqnozlar barədə məlumat verilməmişdir.

“Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda OMXÇ ilə bağlı fəaliyyətin tənzimlənməsinə dair müddəaların əks etdirilməsi

Xalis maliyyə aktivləri üzrə komponentlərin hesablanması metodologiyasının dəqiqləşdirilməsinin bu göstərici ilə bağlı məlumatın daha dolğun ifadə olunmasına töhfə verəcəyi qənaətinə gəlinmişdir.

Xalis maliyyə aktivləri anlayışının əhatə etdiyi sektorun (dövlət (*public*) sektoru, ümumi dövlət idarəetməsi (*general government*) və s.) dəqiqləşdirilməsi məqsədilə qanunvericilikdə tətbiq edilmiş yanaşmaya yenidən baxılması

“Büdcə zərfi”ndə güzəştlərin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi üzrə nəticələrin açıqlanmaması fonunda növbəti il vergi və gömrük üzrə verilmiş güzəşt və azadolmalardan dövlət büdcəsinə hesablanmayan məbləğlərdə artım gözlənilir.

Vergi və gömrük sahəsində verilmiş güzəşt və azadolmaların büdcə, iqtisadi və sosial baxımdan səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi və bu barədə məlumatların “Büdcə zərfi”nə daxil edilməsi

Nəticə

3.3. Büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcə layihələrinə və icrasına rəylər üzrə əsas nəticələr və tövsiyələr

Tövsiyə

2025-ci ildə DNF-in aktivlərinin idarəedilməsindən gəlirlilik 3,5% gözlənilsə də, ümumi gəlirliliyi formalaşdıran alt portfeller üzrə gəlirlilikdə volatillik proqnozlaşdırılan gəlirlilikdən kənarlaşma ehtimalını artırmaqdadır.

Son dövrlərdə dünyada baş verən iqtisadi və geosiyasi tərəddüdlər fonunda valyuta vəsaitlərinin saxlanılmasının təşkili, risklərin növləri və onların idarəedilməsinin maliyyə aktivləri ilə bağlı qərarların operativliyini zəruri etməsi

Müxtəlif valyutalara investisiya ilə valyuta riskinin diversifikasiyasına çalışılsa da, DNF-in investisiya siyasətində valyutalar üzrə əməliyyatların təkmilləşdirilməsi və aktivlərdə ifadə olunan qızılın payının artımı aktuallaşmışdır.

Təqdim edilən investisiya siyasəti layihəsində müşahidə edilən dəyişikliklərin "ARDNF-in valyuta vəsaitinin saxlanması, yerləşdirilməsi və idarəedilməsi haqqında Qaydalar"da müəyyən dəyişikliklərin edilməsini şərtləndirdiyi

Dövlət icbari şəxsi sığorta ilə bağlı vəsaitlərin büdcə layihəsinə daxil edilməməsi DSMF-in gəlir və xərclərinin tam əhatə olunmaması ilə nəticələnmişdir.

Zəruri tənzimləmələrin həyata keçirilməsi ilə icbari dövlət şəxsi sığorta üzrə vəsaitlərin Fondun büdcəsinin gəlir və xərclərində əks etdirilməsi

Dövlət öhdəliyi hesab edilən istiqamətlərin tam nəzərə alınmamasını, bu öhdəliklərinin maliyyələşdirilməyən hissəsinin sosial sığorta vəsaitləri hesabına qarşılanmasını DSMF-in dayanıqlılığına əsas risk amili hesab edirik.

Dövlət öhdəliyinə aid edilməli xərclərin istiqamətlərinin və bu öhdəliklərin dəyərinin tam dəqiqləşdirilməsi və məcburi dövlət sosial sığorta haqları hesabına maliyyələşdirilməsinin məhdudlaşdırılması

İnvestisiya fəaliyyəti İSF-in maliyyə imkanlarının genişlənməsinə xidmət etməklə yanaşı, zəruri hüquqi aktların tətbiqi şərti ilə büdcə layihəsində əks olunan göstəricilərin əhatəsinə yenidən baxılmanı zəruri edir.

Zəruri tənzimləmələrin həyata keçirilməsi ilə investisiya fəaliyyətini əhatə edən göstəricilərin layihədə büdcənin müvafiq parametrlərinə əlavə olunması

Hesablama Palatası İSF-in cəmi xərclərinin nəzərəcarpacaq hissəsinin saxlanma xarakterli olmasını və bu xərclərin artım dinamikasını vurğulayır.

İşsizlikdən sığorta fondunun idarəetmə xərclərinə yönəldilən yuxarı həddin müəyyən edilməsi ilə bağlı hüquqi aktlarda tənzimləmələrin aparılması

Nəticə

3.4. Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin layihəsinin və icrasının təhlili üzrə əsas nəticələr və tövsiyələr

Tövsiyə

Büdcə təşkilatlarının ödənişli xidmətlərindən daxilolmaları formalaşdıran bəzi qurumların gəlirlərinin büdcədənənar gəlir kimi nəzərə alınb-alınmamasının konkretləşdirilməsinə ehtiyac olduğu qənaətinə gəlinmişdir.

Büdcədənənar gəlir və xərclərin hesabatlılığına büdcə təşkilatı olmayan qurumların müvafiq olaraq ödənişli xidmətlərindən daxilolmalarının və xərclərinin daxil edilməməsi

Təhlillər Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsi üzrə yaranan qalıq məbləğindən növbəti ildə icra mexanizminin yaradılması hesabına dotasiyanın azaldılması imkanlarının formalaşma biləcəyini göstərmişdir.

Büdcənin gəlir və xərclərini tənzimləmək zərurəti olmadığı təqdirdə dövlət büdcəsindən izafi dotasiya üçün müraciət edilməməsi məsələsinin diqqətdə saxlanması

Hesablama Palatası bəzi istiqamətlər üzrə xərclərin nəzərdə tutulmasının, uçotunun və hesabatlılığının vahid büdcə təsnifatına uyğunlaşdırılmasının vacibliyini bildirir.

Büdcə xərcləri üzrə planlaşdırma aparılan zaman büdcə xərclərinin funksional təsnifatının bölmə, köməkçi bölmə, paraqraflarının tələblərinin gözlənilməsi

Növbəti ildə DVX xətti ilə təmin edilməli gəlirlər artımla proqnozlaşdırılmış, təhlillərlə bu inzibatçı üzrə gəlirlərin icrasında ciddi risklərin olmayacağı, bəzi tədiyələr üzrə əlavə potensialın mövcudluğu qənaətinə gəlinmişdir.

Büdcə gəlirlərini formalaşdıracaq mövcud gəlir potensialı olan istiqamətlərin araşdırılması və müvafiq istiqamətlərdən daxilolmaların qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hissəsinin büdcə gəlirlərinə şamil edilməsi

NMR büdcəsinin icrası prosesində təsdiq edilmiş xərclərin ümumi məbləği daxilində müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən dəyişikliklər edilmiş, dəyişikliklər büdcənin icra vəziyyətinə təsir etmişdir.

Büdcədə dəyişikliklərin qanunvericilikdə müəyyən edilmiş hədlər çərçivəsində və prosedurlara uyğun aparılması işinə nəzarətin gücləndirilməsi

Dövlət büdcəsindən qarşılıqlı hesablaşma ilə ayrılan vəsaitin NMR büdcəsinin xərclərində düzgün olaraq nəzərə alınmaması fonunda bu vəsaitin icrasının hesabatlılığının da ayrıca aparılması qənatindəyik.

Qarşılıqlı hesablaşma ilə ayrılan vəsaitin və qalıqların uçotunun ayrıca aparılması, illik büdcə hesabatına daxil edilməməsi

IV BÖLMƏ

HESABLAMA PALATASININ FƏALİYYƏTİNİN TƏSİRİ (ƏLAVƏ DƏYƏR)

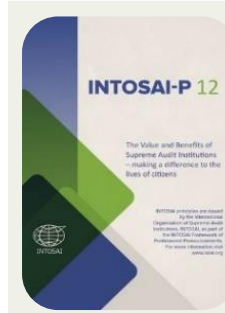
AAO hesabatlılığı, şəffaflığı və dürüstlüyü təcəssüm etdirən sistemin vacib hissəsi olmaqla, həyata keçirdiyi auditlər vasitəsilə cəmiyyətə fayda gətirən və vətəndaşların həyatında dəyişiklik yaradan vacib bir institutdur (INTOSAI-P 12).

Bu bölmədə Hesablama Palatasının audit fəaliyyətinin yaratdığı əlavə dəyərin (*audit impact*) ölçülməsi məqsədilə 2024-cü ilin iş planına əsasən aparılmış KDMN tədbirlərinin nəticələri üzrə atılmış addımlar təhlil edilmiş, kollegiya qərarlarının icra vəziyyətinə baxılmış, KDMN fəaliyyətinin audit obyektlərinə töhfə verib-vermədiyi araşdırılmışdır.

2024-cü ilin iş planı ilə yanaşı, əvvəlki illərin iş planları üzrə də KDMN obyektləri tərəfindən hesabat dövründə görülmüş işlər barədə məlumat verilmişdir.

Qeyd olunanlarla yanaşı, Hesablama Palatasının fəaliyyətinin maliyyə və iqtisadi aspektdən təsirinin genişləndirilməsi məqsədilə digər qurumlara edilmiş müraciətlər və bu qurumlar tərəfindən səlahiyyətləri çərçivəsində həyata keçirilmiş tədbirlər şərh olunmuşdur.

Dövlət büdcəsi və büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin layihələri və icrasına rəy verməklə büdcə prosesində təmin olunan iştirakın yaratdığı dəyər verilmiş tövsiyələrin icra vəziyyətinin qiymətləndirilməsi ilə ölçülmüşdür.

“AAO-lar tərəfindən dövlət və ictimai sektor subyektlərinin auditləri cəmiyyətə inamın artmasına müsbət təsir göstərir, çünki o, ictimai resursların mühafizəçilərinin düşüncələrini bu resurslardan nə dərəcədə düzgün istifadə etmələrinə yönəldir. Bu cür məlumatlılıq arzu olunan dəyərləri və hesabatlılıq mexanizmlərini dəstəkləyir ki, bu da öz növbəsində qərarların təkmilləşdirilməsinə gətirib çıxarır.”

4.1. Hesablama Palatasının 2024-cü ilin iş planına uyğun keçirilmiş KDMN tədbirləri üzrə fəaliyyətinin təsiri

Audit nəticələrinin təhlili 2 və daha çox sayda audit keçirilmiş obyektlərin 86,9%-də Hesablama Palatasının əvvəlki təklif və tövsiyələrinin nəzərə alınması ilə müvafiq obyektlərin maliyyə fəaliyyətlərində intizamın nisbətən gücləndiyini göstərir (Şəkil 27).

Şəkil 27. Hesablama Palatasının tövsiyələrinin audit obyektlərinə töhfəsi

Töhfəsi məqbul olmuş

- AR Maliyyə Nazirliyi yanında Dövlət Borcunun və Maliyyə Öhdəliklərinin İdarə edilməsi Agentliyi (dövlət borcu)

- AR Dövlət Neft Fondu

- AR Milli Məclisi

Töhfəsi qismən olmuş

- Bakı Dövlət Universiteti

- Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası

- AR Minatəmizləmə Agentliyi

- "AR Kosmik Agentliyi" PHŞ

- AR İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti

- AR Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi

- "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsi

- AR Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi

- "Bakı Metropoliteni" QSC

- AR Elm və Təhsil Nazirliyinin Təsərrüfathesablı Əsaslı Tikinti və Təchizat İdarəsi

- Bakı Şəhər Halqası Əməliyyat Şirkəti

- "Azərişiq" ASC

- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

- AR Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondu

- AR İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu

- AR Mədəniyyət Nazirliyinin Bakı şəhər Mədəniyyət Baş İdarəsi

- AR Gənclər və İdman Nazirliyi

Töhfəsi qeyri-məqbul olmuş

- Dənizkənarı Bulvar İdarəsi

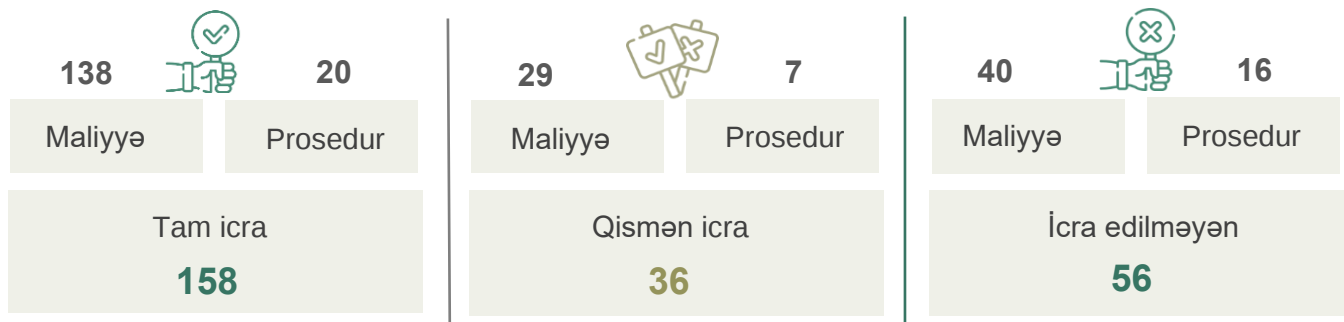
- Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının İşlər İdarəsi

- NMR Səhiyyə Nazirliyi

2024-cü ilin iş planı üzrə başa çatdırılmış auditlərlə müəyyən edilmiş pozuntuların aradan qaldırılması, eyni zamanda müxtəlif istiqamətlərdə fəaliyyətin gücləndirilməsi məqsədilə qəbul edilmiş 44 kollegiya qərarında ümumilikdə 443 tədbir təsdiq edilmişdir (Şəkil 28).

Şəkil 28. Auditlər (analitik fəaliyyətlər) üzrə kollegiya qərarlarında müəyyən edilmiş tədbirlərin icra vəziyyəti

Kollegiya qərarları ilə təsdiq edilmiş 193 tədbirin isə qanunvericiliklə icra üçün müəyyən edilmiş müddəti bitməmişdir.

2024-cü ilin iş planı üzrə aparılmış nəzarət tədbirlərinin nəticələri üzrə kollegiya qərarlarında əks olunmuş **maliyyə xarakterli** tədbirlər aşağıdakıları əhatə etmişdir:

- pul, əvəzləşmə və natura ifadəsində dövlət vəsaitinin bərpası;
- debitor və kreditor borcların bağlanması;
- dövlət əmlakının özəlləşdirilməsindən, eləcə də dövlətə məxsus qeyri-yaşayış və torpaq sahələrinin icarəyə verilməsindən daxilolmaların dövlət büdcəsinə ödənilməsi;
- əməkhaqqı, ezamiyyə, kirayə və s. üzrə əsassız ödənişlərin dayandırılması;
- müqavilə məbləğinin azaldılması;
- gəlir vergisi üzrə artıq tutulmuş vəsaitin, istifadə olunmamış məzuniyyət günlərinin rəsmiləşdirilməməsinə görə kompensasiyanın işçilərə ödənilməsi;
- maliyyə hesabatları və uçot üzrə düzəlişlərin verilməsi;
- vergi bəyannamələrində düzəlişlərin edilməsi;
- dövlət büdcəsinin dövlət əsaslı vəsait qoyuluşundan ayrılan vəsaitlərin müvafiq qaydada nizamnamə fonduna aid edilməsi;
- tikintisi başa çatmış obyektlərin uçota (balansa) alınması üçün təhvil verilməsi və s.

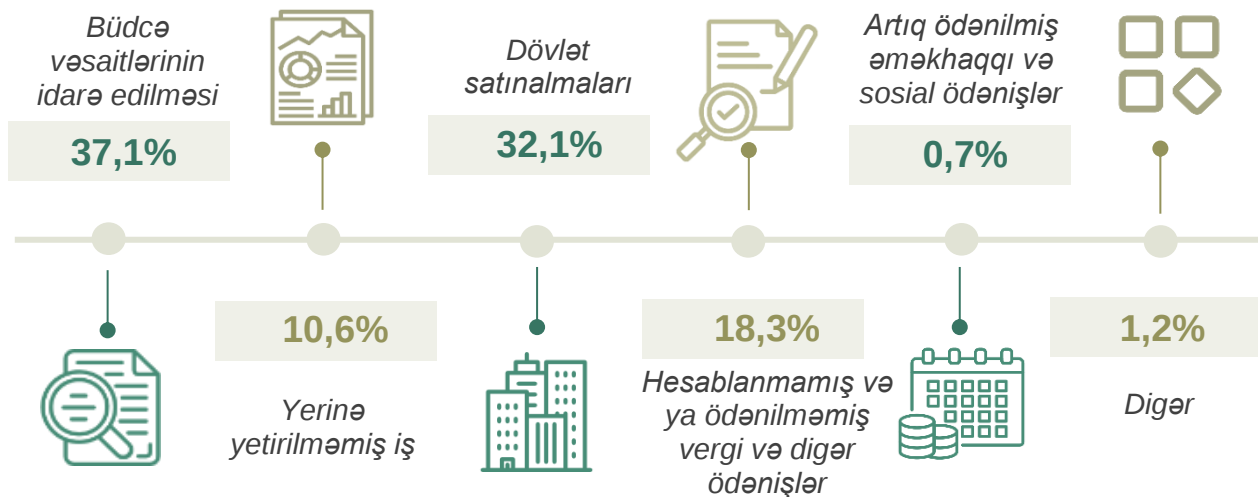
2024-cü ilin iş planı üzrə KDMN tədbirləri nəticəsində qəbul edilmiş kollegiya qərarlarının maliyyə xarakterli bəndlərinin kəmiyyət ifadəsində təsviri və onların icra vəziyyəti aşağıdakı kimi olmuşdur (Şəkil 29).

Şəkil 29. Kollegiya qərarlarında maliyyə xarakterli tədbirlər və onların icra vəziyyəti, mln. manatla

Maliyyə xarakterli tədbir		Tədbirin icra vəziyyəti
83,4 Bərpa edilməli dövlət vəsaiti		58,4 Pul, əvəzləşmə və natura ifadəsində bərpa edilmiş məbləğ
53,2 İcra edilməli digər tədbirlər, o cümlədən:		21,2 İcra edilmiş digər tədbirlər, o cümlədən:
41,0 Bağlanmalı debitor və kreditor borclar		13,6 Bağlanmış debitor və kreditor borclar
5,6 Azaldılmalı müqavilə məbləği		1,8 Azaldılmış müqavilə məbləği
5,5 Ekspertizadan keçirilməli yerinə yetirilmiş işlər		4,7 Ekspertizadan keçirilmiş yerinə yetirilmiş işlər
0,3 Təqdim olunmalı təsdiqedicə sənədlər üzrə məbləğ		0,3 Təqdim olunmuş təsdiqedicə sənədlər üzrə məbləğ
0,8 Vətəndaşa (işçiyə) ödənilməli məbləğ		0,8 Vətəndaşa (işçiyə) ödənilmiş məbləğ

Pul formasında bərpası müəyyən edilmiş vəsaitin mənbələr üzrə bölgüsü bu vəsaitin əsasən aşağıdakı istiqamətlərdən formalaşdığını göstərmişdir (Şəkil 30).

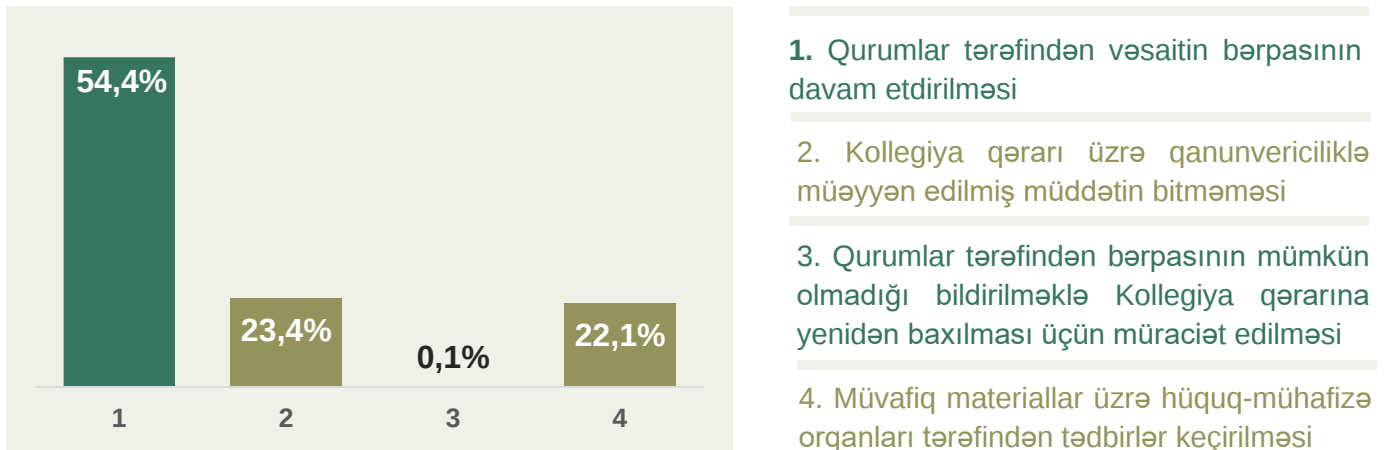
Şəkil 30. Bərpası müəyyən edilmiş pul vəsaitlərinin mənbələr (pozuntu istiqamətləri) üzrə bölgüsü

Bundan əlavə, 2024-cü ildə maliyyə hesabatlarının auditi əsasında aşkarlanmış təhriflər (səh. 41-42) üzrə düzəlişlərin edilməsi ilə bağlı Hesablama Palatasının Kollegiyası tərəfindən tədbirlər müəyyən olunmuşdur. Maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsi ilə bağlı qanunvericiliklə müəyyən edilmiş tarixin Hesabatın tərtib olunduğu tarixdən sonrakı dövrə təsadüf etdiyi diqqətə alınaraq, bu tədbirlərin icra vəziyyəti barədə məlumatlar növbəti ilin Hesabatına daxil ediləcəkdir.

Hesabat tərtib edilən tarixədək KDMN obyektləri tərəfindən tam bərpa edilməyən məbləğlərə (25,0 mln. manat) dair məlumatların (daxil olan cavab məktubları əsasında) təhlili göstərir ki, qeyd edilən məbləğin bərpa edilməməsi bəzi səbəblərlə əlaqəli olmuşdur (Şəkil 31).

Şəkil 31. Pozuntu məbləğinin bərpa edilməməsinin səbəbləri

Bərpa üzrə müəyyən edilmiş tədbirlər üzrə qalan **25,0 mln. manatın** icrası ilə bağlı həyata keçiriləcək tədbirlər cari ildə diqqətdə saxlanılmaqla məlumatlar növbəti ilin Hesabatına daxil ediləcəkdir. Hüquq-mühafizə orqanlarına göndərilmiş materiallar üzrə araşdırmaların davam etdirilməsi dövlət vəsaitinin bərpası üzrə məbləğlərin artımını gözlənilən edir.

Audit obyektləri tərəfindən təqdim edilmiş məlumatların təhlili göstərir ki, dövlət vəsaitinin bərpası ilə yanaşı, qərarlarda müəyyən edilmiş digər tədbirlər (debitor və kreditor borcların bağlanması, müqavilə məbləğinin azaldılması və s.) üzrə də audit obyektləri tərəfindən işlər davam etdirilir, müvafiq tədbirlərlə bağlı qalıqların cari il ərzində icrası nəzərdə tutulur.

Hesablama Palatasının kollegiya qərarları ilə **prosedur xarakterli** tədbirlər də müəyyən edilmiş, bu tədbirlər üzrə əhəmiyyətli nəticələr aşağıdakı kimi olmuşdur:

- bəzi qurumlarda büdcədən kənar fəaliyyətdən gəlirlərin hesabatlılığının təmin edilməsi üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsinə başlanmış;
- dövlət büdcəsindən güzəştli ipoteka kreditlərinin, eləcə də sahibkarlıq subyektlərinin manatla aldıkları kreditlərə hesablanmış faizlərə görə subsidiyanın maliyyələşdirilməsi məqsədilə ayrılmış vəsaitdən uzun müddət hesabda qalan qalıq vəsaitin növbəti illərdə bu məqsədlə ayrılan vəsaitin proqnozlaşdırılması zamanı nəzərə alınması üçün müvafiq mərkəzi icra hakimiyyəti orqanına müraciət edilmiş;

- 157 vergi ödəyicisinin qeydiyyatda olmayan obyektlərinin müəyyən edilməsi və qanunamüvafiq tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulmuş;
- əsasnaməsi ilə vəzifələrinə aid olan və hər il təkrarlanan işlər üzrə ştatdankənar işçilərin işə qəbulu dayandırılmış, ştat sayı və ödəniş qrupunun düzgün müəyyənləşdirilməsi məqsədilə hesabat göstəricilərinə yenidən baxılmış, ştat cədvəlləri yenidən təsdiqlənmiş;
- xidməti istifadədə olan minik avtomobillərinin sayının hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş hədlərə uyğunlaşdırılması üçün zəruri tədbirlər həyata keçirilmiş;
- əsaslı şəkildə təmir olunaraq yenidən qurulmuş, lakin fəaliyyət göstərməyən obyektin istismara, işlək vəziyyətdə olmayan və istifadə edilməyən proqram təminatının istifadəyə verilməsi təmin edilmiş;
- istismarda olan inzibati bina Dövlət Reyestrində qeydiyyatda alınmış və s.

4.2. Hesablama Palatasının əvvəlki illərin iş planlarına uyğun keçirilmiş KDMN tədbirləri üzrə fəaliyyətinin təsiri (hesabat dövründə)

2023-cü ilin İş Planına uyğun olaraq keçirilmiş nəzarət tədbirləri üzrə dövlət vəsaitinin bərpasına dair müəyyən edilmiş tədbirlərlə bağlı qalan **4,9 mln. manatın** icrası davam etdirilmişdir. Qalıq məbləğin pul və əvəzləşdirmə formasında bərpa edilməsi istiqamətində **3,9 mln. manatı** üzrə hesabat dövründə tədbirlər həyata keçirilmişdir:

❖ ***Aqrar sığorta fəaliyyətinin səmərəlilik (performans) auditi*** üzrə - Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən hər hansı hüquqi əsaslar mövcud olmadan Aqrar Sığorta Fondu tərəfindən aqrar sığorta hadisələri çərçivəsində “faydalanan şəxs” qismində tanınmaqla “sığorta ödənişi” adı altında Nazirliyin yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyinə köçürülmüş **0,7 mln. manat** məbləğində vəsait dövlət büdcəsinə bərpa edilmişdir.

❖ ***Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Xidmətlər Agentliyi və tabeliyindəki qurumlar üzrə dövlət vəsaitlərinin və əmlakının idarə olunmasının audit*** üzrə - **0,1 mln. manatın**, o cümlədən kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçısı olmadığı və xərcləri dövlət büdcəsinin vəsaitləri (büdcədən kənar əməliyyatlar daxil olmaqla) hesabına maliyyələşdirildiyi halda, Aqrar Xidmətlər Agentliyinin tabeliyində büdcə təşkilatı kimi fəaliyyət göstərən Laboratoriya, Ekspertiza və Sertifikatlaşdırma Mərkəzi üzrə fermer (bank) kartına subsidiya adı altında köçürülmüş vəsaitin müvafiq qaydada bərpa edilməsi hazırkı tarixədək təmin edilməmişdir.

❖ ***Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının 2022-ci il üzrə maliyyə əməliyyatları və hesabatlarının audit*** üzrə - işçilərə **0,1 mln. manat**

məbləğində əsassız mükafat və artıq əməkhaqqı ödənişinin dövlət büdcəsinə bərpası hazırkı tarixədək təmin edilməmişdir.

❖ **Məxfilik rejimində keçirilmiş audit** - qalıqdakı **3,8 mln. manatın** 2,9 mln. manatı dövlət büdcəsinə bərpa edilmiş, 0,9 mln. manatın bərpası davam edir.

❖ **0,3 mln. manat** 8 qurum (Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Sumqayıt Tibb Mərkəzi, Bakı Sağlamlıq Mərkəzi, Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi, İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi, Qarabağ İqtisadi Rayonunda Bərpa, Tikinti və İdarəetmə Xidməti, Gəncə Şəhər Birləşmiş Xəstəxanası, məxfilik rejimində keçirilmiş audit) tərəfindən bərpa edilmişdir.

2023-cü ildən əvvəlki illərin iş planları üzrə daha **4,7 mln. manatın** 4 qurum (Dövlət Gömrük Komitəsinin "Azərterminalkompleks" Birliyi, Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Sosial Müdafiə Fondu, məxfilik rejimində keçirilmiş audit) tərəfindən müvafiq büdcələrə bərpası təmin olunmuşdur.

*Əvvəlki ildə maliyyə hesabatlarının auditi nəticəsində aşkarlanmış **661,5 mln. manat əhəmiyyətli təhriflərin 367,3 mln. manatı** üzrə müvafiq düzəlişlər edilmişdir.*

4.3. Hesablama Palatasının KDMN tədbirləri üzrə digər qurumlara təqdim etdiyi məlumatlar

AAO-lar tərəfindən nəzarət obyektini hesab edilən qurumlarla yanaşı, müvafiq tədbirlərin görülməsi üçün yuxarı icra hakimiyyəti orqanına və sahə üzrə dövlət siyasətini həyata keçirən müvafiq dövlət orqanlarına məlumatvermə təcrübəsindən geniş istifadə olunur.

Hesabat dövründə də Hesablama Palatası keçirdiyi audit və analitik fəaliyyətlərin nəticələri üzrə məlumatları Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti, mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları, hüquq-mühafizə orqanları və digər dövlət qurumlarına təqdim etmişdir. 1 KDMN tədbiri 2023-cü ilin İş Planına aid olmaqla ümumilikdə **26 KDMN tədbirinin nəticələri** ilə bağlı **16 quruma** 50 məlumat göndərilmişdir. Təqdim olunmuş məlumatlar, əsasən, auditlə aşkar edilmiş uyğunsuzluqlar, onların qarşısının alınması, auditin nəticələri üzrə səlahiyyətləri çərçivəsində müvafiq tədbirlərin görülməsi, audit sübutları ilə cinayət tərkibinin əlamətləri olan çoxsaylı hüquqpozmaların aşkar olunması istiqamətlərini əhatə etmişdir.

26 KDMN tədbirlərinin sayı		50 Məlumatların ümumi sayı		16 Göndərilən təşkilatların sayı
 AR Nazirlər Kabineti	11	Auditin əsas nəticələri, büdcədən kənar fəaliyyətdən əldə edilən gəlirlərin idarə olunması ilə bağlı hüquqi aktlarda müəyyən olunmuş uyğunsuzluqlar, Nizamnaməsi ilə müəyyən edilmiş bəzi vəzifələrin KDMN obyektindən icra edilməməsi halları, istifadədə olan minik avtomobillərinin faktiki sayının müvafiq normativ sənədlə müəyyən edilmiş say həddindən artıq olması və s. barədə		
 AR Maliyyə Nazirliyi	14	Audit obyektinin vəzifə və funksiyalarına aid olmayan istiqamət üzrə dövlət büdcəsi vəsaitinin proqnozlaşdırılması, eyni əmlakın sığorta xərclərinə görə müxtəlif dövlət orqanlarının xərclər smetalarında vəsait nəzərdə tutulması və xərc edilməsi halları, maliyyə hesabatlarında müəyyən edilmiş təhriflər və bu kimi digər nöqsanlarla əlaqədar səlahiyyətləri çərçivəsində tədbirlərin görülməsi və s. barədə		
 AR İqtisadiyyat Nazirliyi və tabeliyindəki qurumlar	12	Dövlət satınalmaları ilə bağlı hüquqi aktların tələblərinə əməl olunmaması, vergi qanunvericiliyinin pozulması halları, vergidən yayınma riskləri və bu kimi digər nöqsanlarla əlaqədar səlahiyyətləri çərçivəsində tədbirlərin görülməsi və s. barədə		
 Hüquq-mühafizə orqanları və prokurorluq	4*	Dövlət vəsaitlərinin və digər dövlət əmlakının idarə olunması sahəsində aşkar edilmiş hüquqpozmalarda cinayət tərkibinin əlamətlərinin ehtimal olunması və s. barədə * - Hüquq-mühafizə orqanlarına göndərilən 4 KDMN tədbirindən 1-i 2023-cü ilin iş planına aiddir.		
 Digər dövlət qurumları**	9	Dövlət satınalmalarının keçirilməsinə dair qanunvericiliyin pozulması halları, Dövlət Proqramı ilə bağlı hazırlanmış qiymətləndirmə və monitoring hesabatlarında hesabat dövründə mövcud vəziyyət ilə hesabat məlumatlarının uyğunsuzluğu, auditin nəticələri üzrə aşkar edilmiş aidiyyəti nöqsanlarla əlaqədar səlahiyyətləri çərçivəsində tədbirlərin görülməsi və s. barədə **Digər dövlət qurumları – Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi, AR Səhiyyə, Kənd Təsərrüfatı, Ekologiya və Təbii Sərvətlər nazirlikləri, Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Agentliyi, AR Mərkəzi Bankı, Azərbaycan İnvestisiya Holdingi, İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzi		

Göndərilmiş məktublar əsasında qurumlar tərəfindən bir sıra tədbirlər həyata keçirilmiş, o cümlədən qanunvericilik aktlarında dəyişikliklər edilmiş, müvafiq audit obyektinin məsul şəxsləri üzrə cinayət işinin açılması və inzibati tənbehin tətbiq edilməsi və s. təmin olunmuşdur.

Hesablama Palatası tərəfindən həyata keçirilən bəzi KDMN tədbirlərinin nəticələri əsasında maliyyə intizamının gücləndirilməsi, dövlət maliyyə idarəetməsinin təkmilləşdirilməsi, həmçinin dövlət vəsaitindən və digər dövlət əmlakından səmərəli və məqsədyönlü istifadə ilə bağlı **Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə aşağıdakı istiqamətləri əhatə edən tövsiyələr təqdim edilmişdir:**

- *zəruri maddi-texniki bazaya və praktiki vərdişlərə malik olan mikro və kiçik fermer sahibkarların damazlıq heyvanların dəyərinin müvafiq hissəsinin əvəzsiz maliyyələşdirilməsinə dair dövlət dəstəyinə əlçatanlığının təmin olunması üçün damazlıq heyvandarlıq təsərrüfatları üzrə damazlıq heyvanların minimum say normalarına yenidən baxılması, damazlıq heyvandarlıq sahəsində bir sıra hallarda idarəetmənin təkmilləşdirilməsi (səlahiyyət bölgüsünə yenidən baxılması, səmərəliliyin və nəticəliliyin artırılması üçün inzibatçılığın mərkəzləşmiş əsasda həyata keçirilməsi);*

- *PHŞ-lər tərəfindən beynəlxalq tədbirlər zamanı müəyyən olunmuş xərc normalarının diqqətdə saxlanılması;*

- *yeni yaradılmış PHŞ-nin dövlət qeydiyyatına alınmasından uzun müddət keçdiyi nəzərə alınaraq, əsasında yaradıldığı dövlət orqanının müvafiq əmlaklarının (aktivlərinin) tam həcmdə təhvil verilməsi;*

- *büdcədən kənar dövlət fondlarının müvafiq qaydada təsdiq olunmuş büdcə göstəricilərini detallı şəkildə əks etdirən və vahid yanaşmanın təmin olunmasına xidmət edən hesabat formalarının tərtib və təsdiq edilməsinin zəruriliyi;*

- *yarışlarda uğur qazanmış idmançıların və məşqçilərin mükafatlandırılması ilə bağlı hüquqi aktlarda təkmilləşdirmələrin davam etdirilməsi;*

- *limitdən artıq xidməti minik avtomobillərinin istifadəsi və ezamiyyə normalarına riayət edilməməsi halları üzrə müvafiq tədbirlərin görülməsi;*

- *büdcədən kənar fəaliyyətdən əldə edilən gəlirlərlə bağlı mədəniyyət müəssisələrinin bəzi qanunvericilik aktları və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarları ilə təsdiq edilmiş qaydalar arasında uyğunsuzluqlara dair zəruri tənzimləmələrin həyata keçirilməsi;*

- *idxal-ixrac əməliyyatları üzərində vergi və gömrük orqanlarının birgə nəzarətinin təşkili üzrə inzibatçılığın gücləndirilməsi;*

- *dövlət borcunun uçotuna dair məlumatların və aparılan əməliyyatların düzgünlüyünün və tamlığının hesabatlılıqda əks olunma vəziyyətinin yaxşılaşdırılması;*

■ *təhlükəsiz tullantıların idarə olunmasının səmərəliliyinin və nəticəliliyinin qiymətləndirilməsinin auditi ilə aşkar edilmiş nöqsan və çatışmazlıqların aradan qaldırılması və gələcəkdə təkrarlanmaması üçün zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsi.*

Müvafiq təklif və tövsiyələrin nəzərə alınması ilə bağlı Nazirlər Kabinetinin tapşırığı əsasında hesabat dövründə müvafiq qurumlar tərəfindən bir sıra tədbirlər görülmüşdür, o cümlədən:

■ *İdxal-ixrac əməliyyatları üzərində vergi və gömrük orqanlarının birgə nəzarətinin təşkili vəziyyətinin müəyyənləşdirilməsinə dair aparılmış uyğunluq auditinin nəticələri* üzrə Nazirlər Kabineti tərəfindən İqtisadiyyat Nazirliyinə və Gömrük Komitəsinə müvafiq tapşırıq verilmişdir. Müvafiq dövlət orqanları tərəfindən inzibatçılığın gücləndirilməsi, o cümlədən ölkə ərazisinə kommersiya məqsədləri üçün idxal olunan və ölkə ərazisində istehsal olunan mallara qiymət izlənmə sistemi ilə bağlı hüquqi aktın layihəsi hazırlanmışdır. Bundan başqa, ölkəyə idxal olunan aksiz markası ilə markalanmalı və məcburi nişanlama ilə nişanlanmalı olan mallar üzərində nəzarətin gücləndirilməsi məqsədilə vergi və gömrük orqanları arasında inteqrasiya qurulmuş, vergidən yayınma riskləri ilə bağlı araşdırmalara başlanılmış, 3 ölkədə gömrük attaşelərinin təyin olunması ilə bağlı razılıq əldə edilmiş, kontrafakt olma əlamətlərinin aşkarlanması ilə əlaqədar malların buraxılışının dayandırılması barədə qərarlar qəbul edilmişdir.

■ *Damazlıq heyvandarlıq sahəsinə dövlət dəstəyinin səmərəliliyinin və nəticəliliyinin qiymətləndirilməsinə dair aparılmış səmərəlilik auditinin nəticələri* üzrə Nazirlər Kabinetinin müvafiq tapşırığına əsasən Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən görülmən tədbirlər nəticəsində auditlə aşkar edilmiş əksər məsələlər öz həllini tapmış, o cümlədən sığorta hadisələri çərçivəsində Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi (AKİA) tərəfindən büdcədən ayrılmış vəsaitlərin hadisə zamanı büdcəyə bərpası məqsədilə Aqrar Sığorta Fondu tərəfindən ödənilmiş vəsait dövlət büdcəsinə köçürülmüş, bəzi təsərrüfatlarda heyvanlar üzrə göstərilən çatışmazlıqlarla bağlı təkrar monitorinqlər aparılmış, kənd təsərrüfatı istehsal vasitələrinin güzəştli şərtlərlə satışı, lizinqi və kreditləşməsinə dair reqlament təsdiq olunmuş, damazlıq heyvanlara şəhadətnamənin verilməsi ilə əlaqədar yeni Nizamnamə layihəsi hazırlanmış, yerli damazlıq heyvanların qeydiyyatı alınması prosesində dəyişikliklər edilmişdir. Eyni zamanda, heyvandarlıq sahəsində tətbiq edilən subsidiya mexanizminin təkmilləşdirilməsi məqsədilə qanunvericilikdə aparılacaq dəyişikliklərin layihəsi hazırlanmışdır. Damazlıq heyvanların sonrakı birkalanma vəziyyətinə nəzarətlə bağlı məsələlərin aidiyyəti qurumlarla birgə nəzərdən keçirilməsi, heyvanların identifikasiyası, karantin, baytarlıq tədbirləri və digər aidiyyəti məsələlərin sistemləşdirilməsi, digər qurumlarla fəaliyyətin koordinasiyası istiqamətində kompleks təhlillərin aparılması və tədbirlərin müəyyənləşdirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

■ *“Azərbaycan Respublikasının Kosmik Agentliyi” publik hüquqi şəxs tərəfindən dövlət vəsaitinin və əmlakının istifadəsi və idarə edilməsinin hüquqi aktlara uyğunluğunun auditinin*

nəticələri üzrə Nazirlər Kabinetinin müvafiq tapşırığına əsasən Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi tərəfindən auditin nəticələrinə əsasən təklif edilmiş hallar üzrə vəsaitin dövlət büdcəsinə bərpası təmin edilmişdir.

■ *Azərbaycan Respublikasının Dövlət Ehtiyatları Agentliyi üzrə dövlət vəsaitlərinin və əmlakının idarə olunmasına dair uyğunluq auditinin* nəticələri üzrə Nazirlər Kabinetinin tapşırığına əsasən Fövqəladə Hallar Nazirliyi tərəfindən inventarizasiya komissiyasının yaradıldığı və aidiyyəti dövlət qurumlarının nümayəndələrinin iştirakının təmin edildiyi, inventarizasiya işlərinin əhəmiyyətli hissəsinin həyata keçirildiyi, dövlət və səfərbərlik ehtiyatlarının sayımı ilə bağlı işlərin davam etdirildiyi və inventarizasiya tamamlandıqdan sonra qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada təhvil-təslim işinin qısa zamanda başa çatdırılacağı qeyd edilmişdir.

■ *Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi tərəfindən dövlət vəsaitinin və digər dövlət əmlakının istifadəsinə dair uyğunluq auditinin* nəticələri üzrə Nazirlər Kabinetinin müvafiq tapşırığına əsasən Nazirlik tərəfindən təqdim edilmiş məlumatlara əsasən, xidməti minik avtomobillərinin müəyyən edilmiş say həddində saxlanması məqsədilə Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinə müraciət edilmiş, habelə ezamiyyə xərcləri ödənilən, lakin müəyyən səbəblərdən iştirak edə bilməyən şəxslər tərəfindən həmin vəsait dövlət büdcəsinə qaytarılmışdır. Bundan əlavə, beynəlxalq yarışlarda yüksək nəticə göstərmiş idmançılar və onların məşqçilərinin mükafatlandırılması məsələsinin bu sahədə mövcud hüquqi akta edilmiş və qüvvəyə minmiş dəyişikliklərə uyğun aparılacağı bildirilmişdir.

Qeyd edək ki, yuxarıdakı məlumatlar "Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2024-cü ildə fəaliyyəti haqqında Hesabat"a daxil edilmişdir.

Hesabatın tərtib edildiyi dövrdə həyata keçirilmiş KDMN tədbirləri zamanı yuxarı icra hakimiyyəti orqanının normativ hüquqi aktlarında yer alan ziddiyyətli məqamlar və ya tənzimlənməyən məsələlərə dair tövsiyələr Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edilmişdir. Tövsiyələr il ərzində həyata keçirilmiş KDMN tədbirlərinə uyğun olaraq, kənd təsərrüfatı sahəsində maliyyələşmə mexanizmləri, büdcə vəsaitindən istifadə üzrə normativlər və onların şamil olunduğu qurumlar, vahid büdcə təsnifatı, büdcədən kənar fondların investisiya fəaliyyəti ilə bağlı tənzimləmələrin təkmilləşdirilməsi, ətraf mühitə təsir edən bəzi təsərrüfatlar üzrə tənzimləmələrin yaradılması ilə bağlı olmuşdur.

"Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının 2023-cü ildə fəaliyyəti haqqında Hesabat"da (<https://sai.gov.az/fealiyyet-hesabati/150>) da dərc edildiyi kimi, 2023-cü ilin iş planına uyğun olaraq keçirilmiş nəzarət tədbirləri üzrə hüquqi tənzimləmələrdə müəyyən edilmiş problemlərlə bağlı əvvəlki ildə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə dövlət vəsaitinin istifadəsi üzrə normaların adekvatlığı və şamil olunduğu subyektlərin dairəsi, dövlət mənzil fondunun kirayəyə verilməsi üzrə münasibətlər, qiymətləri tənzimlənən bəzi xidmətlər üzrə dövlət

satınalmasının və digər müsabiqə üsullarının tətbiqi, PHŞ-lərə daxil olan vəsaitin istifadəsi ilə bağlı tövsiyələr təqdim edilmişdir. Müvafiq tövsiyələrin biri üzrə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2025-ci il 10 yanvar tarixli 4 nömrəli Qərarı ilə “Dövlət sifarişi ilə istehsal edilən filmlərin müəlliflərinə ödənilən müəllif qonorarlarının və haqlarının minimum miqdarı və verilməsi Qaydaları” yeni redaksiyada verilmişdir.

KDMN tədbirlərinin nəticələri ilə bağlı **digər qurumlara** göndərilmiş məlumatlar əsasında bir sıra işlər görülmüşdür (Cədvəl 6).

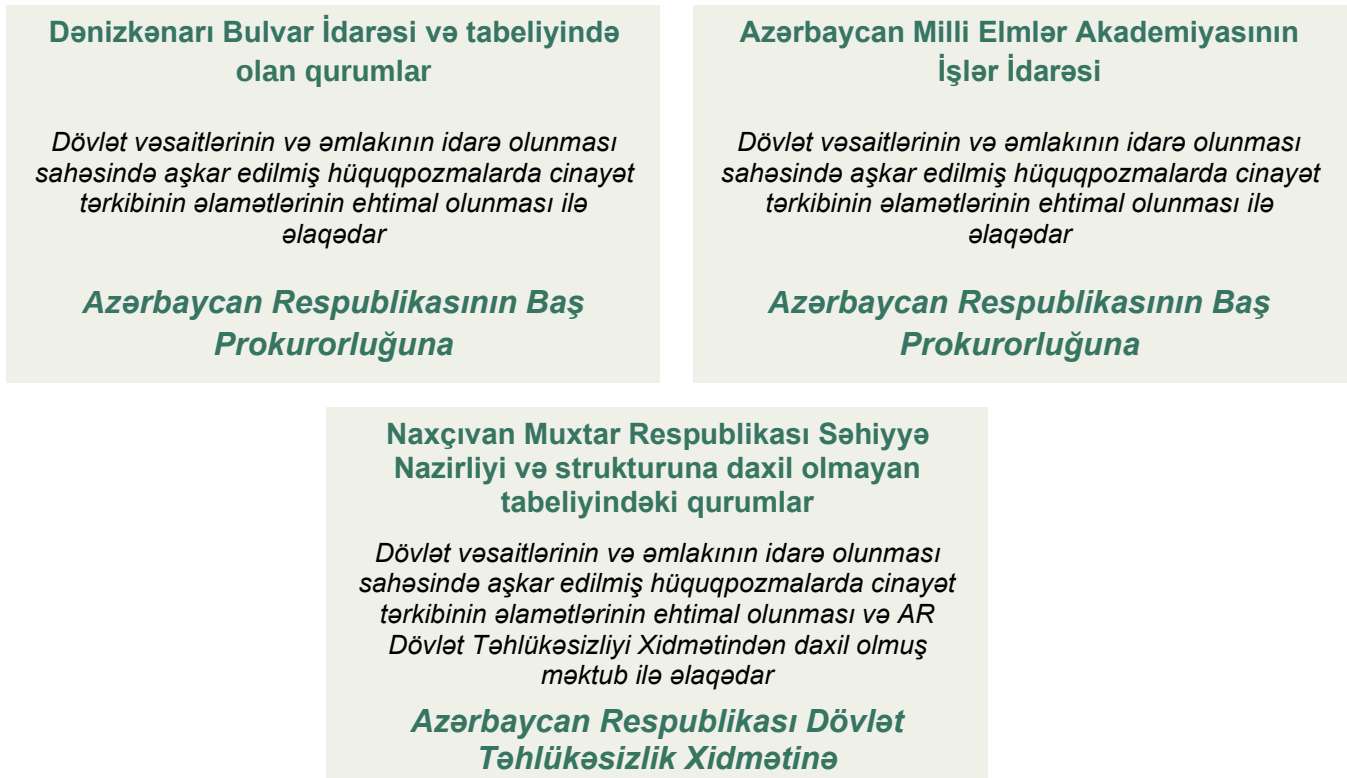
Cədvəl 6. Göndərilmiş məlumatlar əsasında digər qurumlar tərəfindən görülmüş işlər

Qurumlar	KDMN tədbiri üzrə görülmüş işlər
AR Maliyyə Nazirliyi	AR İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti üzrə əmlakın mərkəzləşdirilmiş qaydada sığortalıması ilə bağlı AR Xarici İşlər Nazirliyinə müvafiq məktub ünvanlanmışdır.
	Debitor və kreditor borclarla bağlı analitik fəaliyyət üzrə ləğv edilmiş təşkilatın debitor borcunun digər bir quruma ötürüldüyü bildirilmiş, qurum tərəfindən maliyyə sənədləri xəzinədarlıq orqanına təqdim edilmiş və borc xəzinə uçotundan çıxarılmışdır.
	Təhlükəsiz tullantıların idarə olunması ilə bağlı audit üzrə müvafiq məsələlərin növbəti ilin dövlət büdcəsi layihəsinin tərtibi zamanı müvafiq qaydada nəzərə alınacağı qeyd edilmişdir.
AR İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidməti	AR Dövlət Ehtiyatları Agentliyi üzrə depozitdən faiz gəlirlərinin mənfəət vergisinə cəlb edildiyi, əmlak və torpaq vergisi öhdəlikləri ilə əlaqədar müvafiq vergilərin hesablandığı bildirilmişdir.
	Damazlıq heyvandarlıq sahəsinə dövlət dəstəyi ilə bağlı audit üzrə vergidən yayınma şübhələri olan 10 təchizatçı şirkətdən 2-də növbəti səyyar vergi yoxlamaları təyin edilmiş, 1-də auditə qədərki dövrdə səyyar vergi yoxlamasının keçirildiyi və nəticəsi üzrə məsuliyyətə cəlb edilmə barədə qərar çıxarıldığı bildirilmişdir.
	Təhlükəsiz tullantıların idarə olunması ilə bağlı audit üzrə dəqiqləşdirilmiş mənfəət vergisi və ƏDV bəyannamələrinin təqdim edildiyi bildirilmişdir.
	Dənizkənarı Bulvar İdarəsi üzrə hesabat ilində keçirilmiş növbədənəkar səyyar vergi yoxlamasının nəticəsi üzrə təklif edilən hesablaşmalar barədə arayış Hesablama Palatasına təqdim edilmişdir.
AR Maliyyə Nazirliyi yanında Dövlət Xəzinədarlıq Agentliyi	“Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonlarında Bərpa, Tikinti və İdarəetmə Xidməti” PHŞ üzrə büdcə ilinin sonuna qalıqda qalmış vəsaitin audit obyektinə ayrılması vəsaitdən azaldılması istiqamətində zəruri tədbirlər görülmüşdür.
AR İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti	AR Dövlət Ehtiyatları Agentliyi üzrə qeyri-yaşayış sahələrinin istifadəçiləri ilə icarə müqavilələri bağlanmış, əmlakın qorunub saxlanması və ondan səmərəli istifadə olunması barədə audit obyektinə məktub göndərilmişdir.
İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzi	AR Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi üzrə müvafiq sahədə dövlət proqramının monitorinqi barədə arayış Hesablama Palatasına təqdim olunmuşdur.

4.3.1. Hesablama Palatasının KDMN tədbirləri üzrə prokurorluq və hüquq-mühafizə orqanlarına təqdim etdiyi məlumatlar

Hesabat ilində 4 nəzarət tədbiri üzrə müvafiq materiallar kollegiyanın qərarına əsasən Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna və Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətinə təqdim edilmişdir (Şəkil 32).

Şəkil 32. Hesablama Palatası tərəfindən prokurorluq və hüquq-mühafizə orqanlarına göndərilmiş materiallar

Yuxarıda qeyd olunanlardan əlavə, 2023-cü ilin iş planına əsasən keçirilmiş 1 audit nəticəsində aşkar edilmiş bir sıra hüquqpozmalara və kənar dövlət maliyyə nəzarəti obyektinin bununla bağlı təqdim etdiyi məlumatlara qanunvericiliyə uyğun olaraq hüquqi qiymətin verilməsi ilə əlaqədar müvafiq materiallar Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna təqdim edilmişdir.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası Baş Prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsindən təqdim edilmiş məlumata əsasən Hesablama Palatası tərəfindən hesabat ilində **3 auditlə** bağlı göndərilmiş materiallardan **1 audit** üzrə vurulmuş ziyan tam ödənilmiş, cinayət işinə xitam verilmişdir. **2 audit** üzrə cinayət işi başlanmış və istintaqın aparıldığı qeyd edilmiş, bu tədbirlərdən 1-də vəsait ödənilmiş, 1-də isə əmlak üzərinə həbs qoyulmuşdur.

Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətindən daxil olmuş məlumatlara əsasən, **1** audit üzrə aşkar edilmiş qanun pozuntuları ilə əlaqədar hazırda cinayət işi üzrə istintaq tədbirləri davam etdirilir.

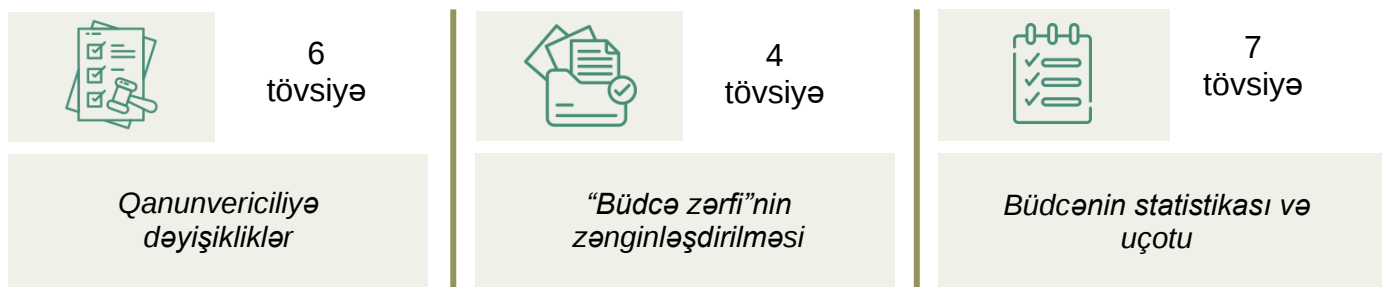
Hesabat tərtib edildiyi tarixə olan məlumatlara əsasən, hesabat dövründə prokurorluq orqanları tərəfindən **7,1 mln. manatın**, o cümlədən 2024-cü ildə göndərilmiş nəzarət tədbirləri üzrə 3,7 mln. manatın, əvvəlki illərdə göndərilmiş nəzarət tədbirləri üzrə isə 3,4 mln. manatın ödənilməsi, **0,3 mln. manat** dəyərində əmlak üzərinə həbs qoyulması təmin edilmişdir və bu istiqamətdə işlər davam etdirilir.

4.4. Hesablama Palatasının büdcə prosesində iştirakına dair fəaliyyətin təsiri

Hesablama Palatası tərəfindən dövlət büdcəsinin layihəsinə və icrasına dair rəylərdə əks olunan 17 məsələ üzrə tövsiyə və qeydlər müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən məqbul hesab edilməklə büdcə sənədləşməsində tam və ya qismən nəzərə alınmışdır ki, bu da AAO-nun təsirini səciyyələndirən göstəricilərdən sayıla bilər. Qeyd edək ki, əvvəlki illərdə olduğu kimi, “Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il dövlət büdcəsinin icrasına dair illik hesabat”da, ilk dəfə olaraq isə “Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun layihəsinə dair İzahat”da Hesablama Palatasının tövsiyələrinin nəzərə alınması barədə məlumat təqdim edilmişdir.

Nəzərə alınmış tövsiyələr əsasən qanunvericiliyə dəyişikliklərin edilməsi ilə bağlı, uçot və hesabatlılıqda uyğunsuzluqların, o cümlədən gəlirlərin ikili uçotu ilə bağlı uyğunsuzluqların aradan qaldırılması, “Büdcə zərfi”nin qanunvericiliyin tələblərinə, həmçinin beynəlxalq təkmil təcrübəyə uyğun olaraq zənginləşdirilməsi kimi istiqamətləri əhatə etmişdir (Şəkil 33).

Şəkil 33. Dövlət büdcəsinin layihəsi və icrasına rəylər üzrə nəzərə alınmış tövsiyələrin istiqamətləri

Dövlət büdcəsinin icrası haqqında Azərbaycan Respublikasının qanun layihəsinə və dövlət büdcəsinin icrasına dair illik hesabatda dair Hesablama Palatasının rəyləri də nəzərə alınmaqla büdcə qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə “Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununun layihəsi hazırlanmışdır.

Bundan əlavə, Hesablama Palatasının tövsiyələri də nəzərə alınmaqla depozit və tapşırıqlar hesabının qalıqlarının bir hissəsi dövlət büdcəsinin gəlirlərinə aid edilmiş, dövlət sektorunda subsidiyaların müəyyənləşdirilməsi üçün hüquqi akt, o cümlədən dəmir yolu

nəqliyyatı ilə sərnişinlərin daşınması fəaliyyətinin subsidiyalaşdırılması məsələlərinin tənzimlənməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2024-cü il 27 mart tarixli 178 nömrəli Qərarı ilə "Bakı şəhərətrafı dəmiryol nəqliyyatı ilə sərnişindaşıma fəaliyyəti üzrə subsidiya verilməsi Qaydaları" təsdiq edilmişdir.

Büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin layihələrinə və icrasına rəylərdə təqdim edilmiş tövsiyələrdən 19-u tam və ya qismən olmaqla nəzərə alınmış, əvvəlki ildə olduğu kimi, DSMF-in 2025-ci il büdcəsinin layihəsinə izahatda Hesablama Palatasının icra olunmuş tövsiyələri barədə məlumat verilmişdir.

Hesabat ilində 2025-ci il üzrə dövlət büdcəsinə rəyin hazırlanması və Naxçıvan Muxtar Respublikası büdcəsinin təhlili zamanı Hesablama Palatası tərəfindən verilmiş tövsiyələrin bəziləri müvafiq qanun layihələri təsdiq edilənədək nəzərə alınmış, qanun layihələrində əlavə və dəyişikliklər edilmişdir. **Dövlət büdcəsi ilə bağlı qanun layihəsi üzrə** aşağıdakılara nail olunmuşdur:

- funksional təsnifat üzrə 72,6 mln. manat uyğunsuzluğun aradan qaldırılması;
- məqsədli büdcə fondunun mədaxil mənbələri ilə bağlı siyahının dəqiqləşdirilməsi;
- mərkəzləşdirilmiş gəlirlərin açıqlamasının dəqiqləşdirilməsi və müvafiq istiqamətdə ikili uçotla nəticələne bilən halın aradan qaldırılması.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsi ilə bağlı qanun layihəsi üzrə aşağıdakılara nail olunmuşdur:

- funksional təsnifat üzrə 5,3 mln. manat, inzibati təsnifat üzrə 0,8 mln. manat uyğunsuzluğun aradan qaldırılması;
- dotasiyanın mədaxil mənbələrinə əlavə edilməsi;
- məqsədli büdcə fondu üzrə daxilolmaların ayrıca sətirlə göstərilməsi.

Hesablama Palatasının büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin layihələrinə rəylərində bu büdcələr üzrə əvvəlki illərdən formalaşan qalıq onların gəlirlərinə aid edilməsinin ikili uçota səbəb olduğu şərh edilməklə, bu halın aradan qaldırılması tövsiyə edilmiş, 2025-ci ilin büdcə layihələrində bu hal aradan qaldırılmışdır.

V BÖLMƏ

HESABATLILIQ VƏ ŞƏFFAFLIQ

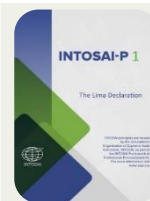
INTOSAI P-20-yə əsasən, hesabatlılıq və şəffaflıq yaxşı idarəetmənin iki mühüm elementidir. **Hesabatlılıq** anlayışı AAO-nun öz büdcəsi daxilində mandatı ilə bağlı qanuni öhdəliklərini yerinə yetirməyi, öz fəaliyyətini, eləcə də audit təsirini qiymətləndirməyi və izləməyi, dövlət vəsaitindən istifadənin müntəzəmliyi və səmərəliliyi, o cümlədən öz fəaliyyəti və resurslarından istifadə haqqında hesabat verməyi təmin etməyə kömək edən hüquqi və hesabat bazasına, təşkilati struktura, strategiyaya, prosedur və tədbirlərə istinad edir.

Şəffaflıq anlayışı AAO-nun statusu, mandatı, strategiyası, maliyyə idarəçiliyi, əməliyyatları, fəaliyyəti, o cümlədən audit tapıntıları və nəticələri haqqında ictimaiyyətə vaxtında, etibarlı və aydın hesabat verməsini nəzərdə tutur və AAO haqqında məlumatlara ictimaiyyətin çıxışını ehtiva edir.

Hesablama Palatası 2024-cü ildə də hesabatlılıq və şəffaflığın gücləndirilməsi məqsədilə fəaliyyəti barədə məlumatları rəsmi internet sahifəsi, sosial media hesabları, “Dövlət audit” rüblük rəsmi məlumat bülleteni, mediada müxtəlif mövzular üzrə müsahibə, mətbuat konfransı, sorğu, məqalə və çıxışlar vasitəsilə ictimaiyyətə açıqlamışdır.

5.1. Hesablama Palatası və Milli Məclis arasında əlaqələr

Qanunvericilik aktlarından, beynəlxalq standartların tələblərindən, eləcə də Strateji Planında müəyyən edilmiş tədbirlərdən irəli gələrək, Hesablama Palatası ilə Milli Məclis arasında əməkdaşlığın təmin edilməsi 2024-cü ildə də diqqətdə saxlanmış, əməkdaşlığın əhatəsi əvvəlki illərlə müqayisədə daha da genişləndirilmişdir. İl ərzində sözügedən maraqlı tərəflə əlaqələrin təsviri aşağıdakı kimi səciyyələndirilə bilər:

“AAO-nun Parlamentlə münasibətləri ölkənin şərtlərinə və tələblərinə uyğun olaraq Konstitusiya ilə müəyyən edilir.

Zəruri olduqda, AAO Parlamentə və digər dövlət orqanlarına öz peşəkar biliklərini ekspert rəyi, o cümlədən qanun layihələrinə və digər maliyyə tənzimləmələrinə şərhlər şəklində təqdim edə bilər.”

Hesabat dövründə Hesablama Palatası tərəfindən həyata keçirilmiş audit və analitik fəaliyyətlərin nəticələri Milli Məclisə təqdim edilmişdir.

Milli Məclisdən daxil olmuş Vergi Məcəlləsi, "Gömrük tarifi haqqında", "Nağdsız hesablaşmalar haqqında" və s. hüquqi aktlara dəyişikliklər barədə layihələrə rəy bildirilmişdir.

2023-cü il üzrə fəaliyyət hesabatı, 2023-cü il dövlət büdcəsinin icrasına, dövlət büdcəsinin və büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin 2024-cü il üçün yenidən baxılan layihələrinə və 2025-ci il üçün layihələrinə rəylər Milli Məclisə təqdim edilmişdir.

Milli Məclisin 20-dən çox plenar və komitə iclasında iştirak təmin edilmişdir. İclaslar Hesablama Palatasının fəaliyyəti haqqında Hesabatın, rəylərin, Nazirlər Kabinetinin illik fəaliyyəti haqqında hesabatın və müvafiq qanunvericiliklərə dəyişikliklərin müzakirəsi ilə əlaqədar olmuşdur.

Səmərəlilik auditlərinin nəticələri haqqında auditor hesabatlarının müzakirəsinə həsr olunmuş 3 kollegiya iclasında Milli Məclisin deputatları iştirak etmişdir.

2025-ci il üçün Hesablama Palatasının xərclər smetasının layihəsi Milli Məclisə göndərilmiş və qanunvericiliyə uyğun olaraq təsdiq edilmişdir.

Milli Məclisin deputatları tərəfindən səsləndirilən fikirlər nəzərə alınmaqla Hesablama Palatasının üzvlərinin təklifləri əsasında 2 yeni tədbir 2024-cü ilin iş planına əlavə edilmişdir.

COP29 çərçivəsində Hesablama Palatası və INTOSAI-in təşkilatçılığı ilə keçirilmiş “Hökumətlər iqlim sahəsində fəaliyyətlərində hansı mərhələdədirlər? – İqlim Skaneri qiymətləndirməsinin nəticələri” tədbirində Milli Məclisin deputatları iştirak etmişdir.

Hesablama Palatasının dəstəyi ilə hazırlanan və çap edilən “Dövlət maliyyəsinin idarə edilməsi” adlı kitabın təqdimat mərasimində Milli Məclisin deputatları iştirak etmişdir.

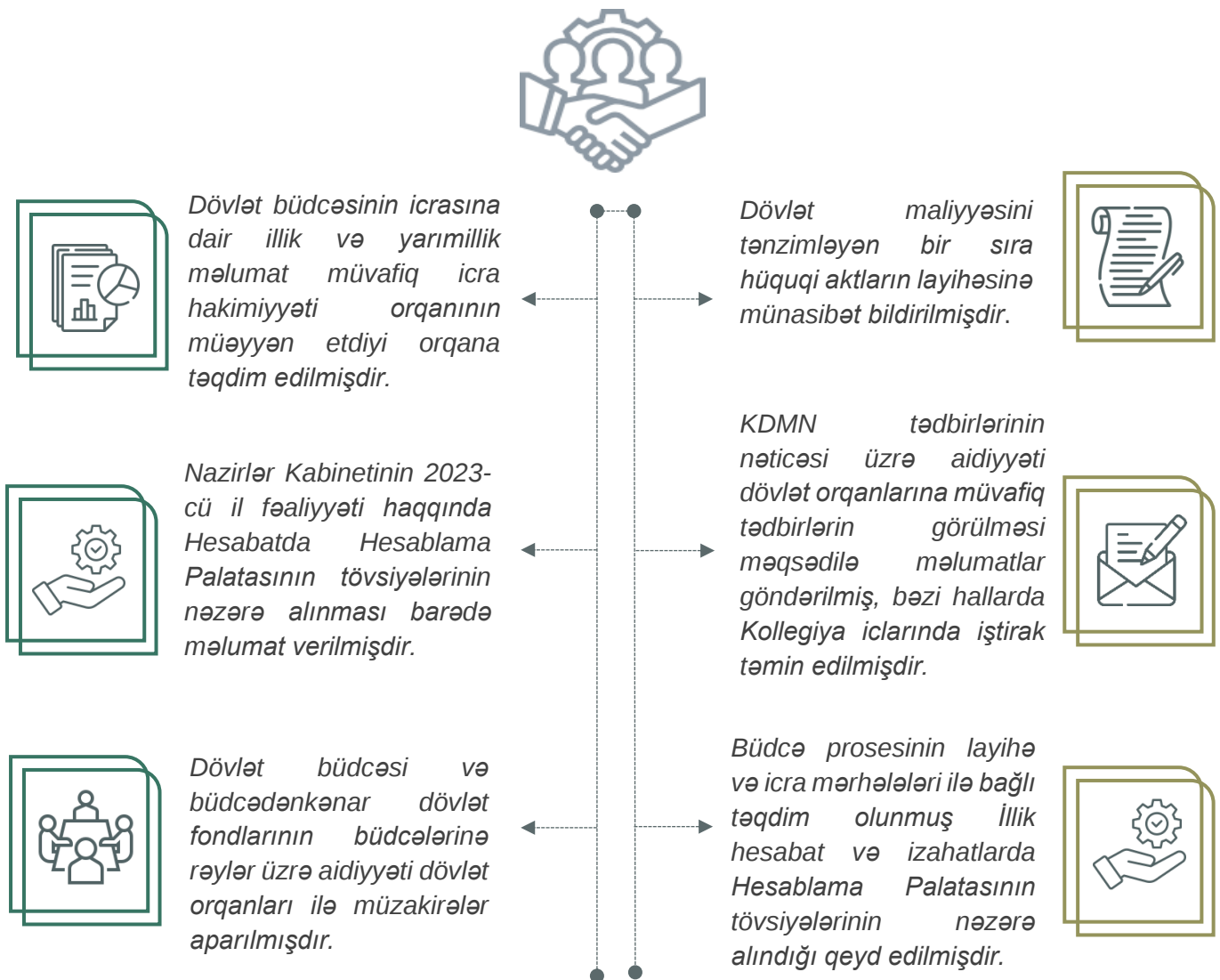
5.2. İcra hakimiyyəti orqanları ilə əlaqələr

Ali audit orqanları və icra hakimiyyəti orqanları arasında sıx əməkdaşlığın qurulması hesabatlılığın təşviqi və hesabatlılığa dair inzibatçılığın gücləndirilməsinə şərait yaradır. İl ərzində sözügedən maraqlı tərəflə əlaqələrin təsviri Şəkil 34-dəki kimi xarakterizə olunur:

“İcra hakimiyyəti orqanlarının diqqətini AAO-nun hesabatlarına cəlb etmək üçün qeyri-rəsmi mexanizm mövcuddur ki, bu da Baş Auditor və mərkəzi hökumət arasında müntəzəm görüşləri nəzərdə tutur.”

Şəkil 34. Hesablama Palatası və icra hakimiyyəti orqanları arasında əlaqələr

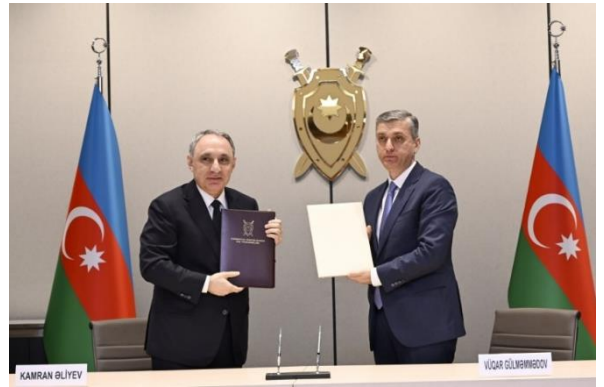
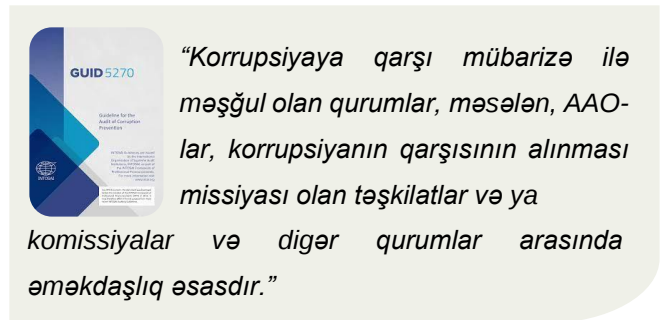

5.3. Korrupsiyaya qarşı mübarizə və hüquq-mühafizə orqanları ilə əlaqələr

Dövlət vəsaitlərinin istifadəsində hesabatlılıq ictimai nəzarətin təmin edilməsinə yönəlməklə yanaşı, korrupsiya əleyhinə qabaqlayıcı effektiv vasitədir. Hesabat ilində 4 nəzarət tədbiri üzrə müvafiq materiallar kollegiyanın qərarına əsasən Azərbaycan

Respublikasının Baş Prokurorluğuna və Azərbaycan Respublikası Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətinə təqdim edilmişdir (ətraflı məlumat IV bölmədə verilmişdir).

2024-cü ildə Baş Prokurorluq və Hesablama Palatası arasında qarşılıqlı əməkdaşlıq barədə memorandum imzalanmışdır. Bu memorandumun yeni mərhələyə keçid rolunu oynamaqla tərəflər arasında münasibətlərin korrupsiyaya qarşı, dövlət maliyyəsi sahəsində, o cümlədən iqtisadi və maliyyə xarakterli cinayətlərə qarşı mübarizəyə töhfə verəcəyi gözlənilir. Memorandumla müxtəlif təlim proqramlarının da həyata keçirilməsi hədəflənmiş, Baş Prokurorluğun Elm-Tədris Mərkəzi və Hesablama Palatası arasında əməkdaşlıq haqqında protokol imzalanmışdır.

“Korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsinə dair 2022-2026-cı illər üçün Milli Fəaliyyət Planı” üzrə Tədbirlər Planında göstərilən tədbirlərin icrası ilə əlaqədar Hesablama Palatasının 2024-cü il üçün müvafiq iş planı təsdiq edilmişdir. İş planı dövlət satınalmaları barədə təhlillərin aparılması və müvafiq məlumatın dövlət büdcəsinin icrası barədə rəyə daxil edilməsi, dövlət satınalmalarını əhatə edən nəzarət tədbirlərinin 2025-ci ilin iş planına daxil edilməsi üçün təkliflərin verilməsi, Hesablama Palatası tərəfindən həyata keçirilən dövlət satınalmalarına dair məlumatlar və açıqlamanın rəsmi internet sahifəsində yerləşdirilməsi, keçirilmiş nəzarət tədbirləri üzrə dövlət satınalmaları sahəsində aşkar edilmiş nöqsanların icmallaşdırılmaqla illik fəaliyyət haqqında Hesabatda daxil edilməsi, korrupsiyaya qarşı mübarizə istiqamətində fəaliyyət göstərən müvafiq orqanlarla əlaqələrin qurulması, KDMN tədbirlərinin nəticələri barədə ictimaiyyətin məlumatlandırılması və s. tədbirləri əhatə etmişdir.

5.4. Digər maraqlı tərəflərlə əlaqələr

2024-cü ildə UNEC və Bakı Mühəndislik Universitetinin tələbələrinə Hesablama Palatası tərəfindən “Dövlət sektorunda audit” mövzusunda 88 saat olmaqla 44 təlim keçirilmişdir.

“Auditor xidməti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbul edilməsinin 30 illiyinə həsr olunmuş “Yaşıl iqtisadiyyat zəminində Hesabatlılıq və Şəffaflıq” mövzusunda keçirilən beynəlxalq elmi-praktik konfransda Hesablama Palatasının sədri çıxış etmişdir.

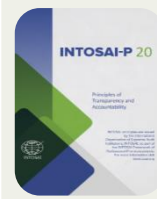
Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədov Naxçıvan Muxtar Respublikasının 100 illik yubileyinə həsr olunmuş “Maliyyə Forumu”nda iştirak etmişdir.

Hesablama Palatasının sədri tərəfindən Qarabağ Universitetində tələbələrə “Dövlət auditori” mövzusunda mühazirə deyilmişdir.

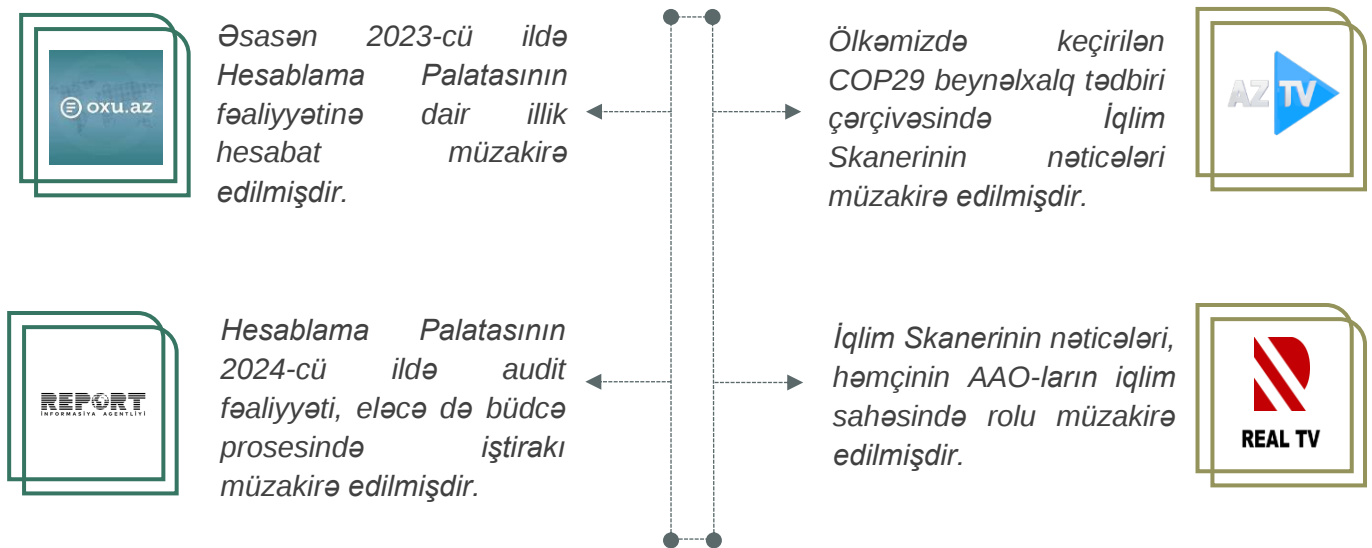
5.5. Media ilə əlaqələr

Fəaliyyətlə bağlı ətraflı məlumatların ictimaiyyətə çatdırılması məqsədilə 2024-cü ildə Hesablama Palatasının rəhbərliyi mediada müxtəlif müsahibələr vermiş, mətbuat konfransı keçirmişdir (Şəkil 35).

“AAO-ların iş prosesləri, fəaliyyətləri və işinin nəticələri şəffaf olmalıdır. Onlar media və digər maraqlı tərəflərlə açıq ünsiyyət qurmalı və ictimai arenada görünməlidirlər.”

Şəkil 35. Hesabat dövründə mediada verilmiş müsahibələr

İlk dəfə olaraq, hesabat ilində media nümayəndələri üçün mətbuat konfransı keçirilmiş, tədbir zamanı Hesablama Palatasının 2023-cü il üzrə fəaliyyəti, o cümlədən audit nəticələri müzakirə edilmişdir. Bundan əlavə, müxtəlif tədbirlər zamanı Hesablama Palatasının sədri jurnalistlərin suallarını cavablandırmış, mediaya müsahibələr vermişdir. Müsahibələr zamanı verilən suallar əsasən KDMN tədbirləri, Hesablama Palatasının iş planı, bəzi qanunvericilik aktlarında dəyişikliklərlə bağlı olmuşdur.

İl ərzində Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədovun müxtəlif mövzularda məqalələri həm yerli, həm də beynəlxalq jurnallarda dərc edilmiş, məqalələr əsasən, Hesablama Palatasının fəaliyyətinin keyfiyyət göstəriciləri, dövlət maliyyəsinin idarəedilməsində şəffaflığın və hesabatlılığın artırılması, Hesablama Palatasının fəaliyyətində INTOSAI P-12 prinsipinin (Ali Audit Orqanlarının dəyər və üstünlüklərinə dair) tətbiqi, iqlim fəaliyyətinin qiymətləndirilməsində beynəlxalq və yerli təcrübə və s. kimi mövzuları əhatə etmişdir.

"Milli Məclis"
analitik informasiya
jurnalı

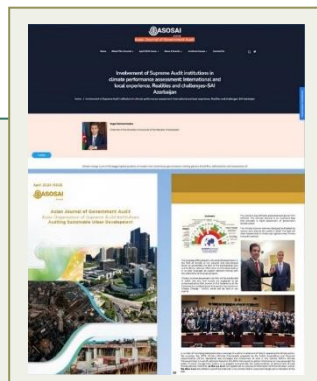
“Dövlət auditinin yaratdığı dəyər
və üstünlüklər: Hesablama
Palatasının fəaliyyətinin
keyfiyyət göstəriciləri”

"Milli Məclis"
analitik informasiya
jurnalı

“İqlim fəaliyyətinin
qiymətləndirilməsinə ali audit
orqanlarının cəlb olunması”

ASOSAI
jurnalı

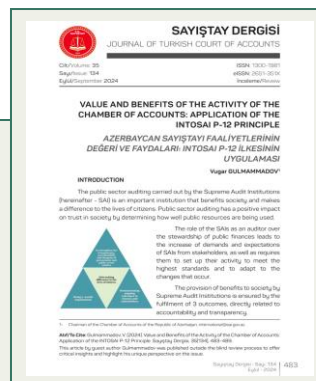
“İqlim fəaliyyətinin
qiymətləndirilməsinə ali audit
orqanlarının cəlb olunması”

INTOSAI
jurnalı

“İqlim fəaliyyətinin
qiymətləndirilməsinə ali audit
orqanlarının cəlb olunması”

Türkiyə Hesablama
Məhkəməsinin

“Hesablama Palatasının
fəaliyyətində INTOSAI P-12
prinsipinin tətbiqi”

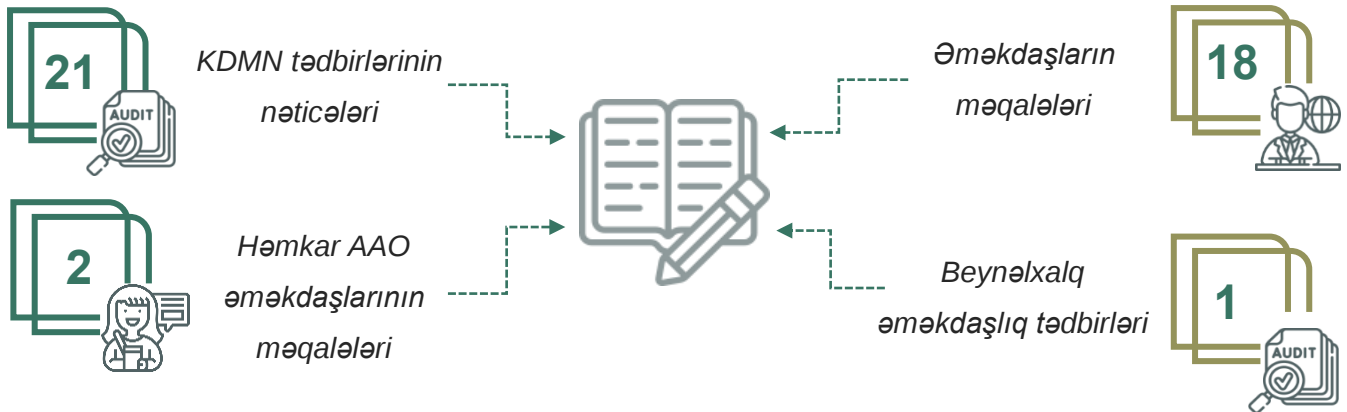
Rusiya Hesablama
Palatası

“Hesablama Palatasının
fəaliyyətində INTOSAI P-12
prinsipinin tətbiqi”

“Dövlət auditi” rüblük rəsmi məlumat bülleteninin hesabat ilində 4 nömrəsi nəşr edilmişdir. 2024-cü ildə “Dövlət auditi” rüblük rəsmi məlumat bülleteninin nəşr edilmiş 352 nüsxəsi müxtəlif dövlət qurumlarına, eləcə də elm-təhsil müəssisələrinə təqdim edilmiş, həmçinin tam həcmdə Hesablama Palatasının internet sahifəsində müvafiq bölmədə yerləşdirilmişdir (Şəkil 36).

Şəkil 36. “Dövlət auditi” rüblük rəsmi məlumat bülletenində dərc edilmiş məlumatlar

2024-cü ildə də Hesablama Palatası əməkdaşlarının nüfuzlu xarici jurnallarda o cümlədən, INTOSAI, ASOSAI, ECOSAI və həmkar AAO-ların jurnal və xəbər bülletenlərində dövlət auditinə dair müxtəlif mövzularda (İqlim fəaliyyətinin qiymətləndirilməsində ali audit orqanlarının rolu, strateji idarəetmənin bir hissəsi olan əməliyyat planları və bu sahədə Hesablama Palatasının təcrübəsi və s.) məqalələri dərc edilmişdir.

Hesabat ilində ümumilikdə 24 informasiya sorğusu ilə bağlı Hesablama Palatasına müraciət olunmuş, hər bir müraciət qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq Hesablama Palatası tərəfindən cavablandırılmışdır. Hesablama Palatası tərəfindən dövlət maliyyəsinin idarə edilməsi, dövlət vəsaitinin istifadəsinə کنار dövlət maliyyə nəzarəti barədə mövzularda media nümayəndələrinin biliklərinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə təlimlər keçirilmişdir.

Hesablama Palatasının **rəsmi internet sahifəsində** məlumatlılıq yüksəldilmişdir. Fəaliyyətində şəffaflıq və hesabatlılıq prinsiplərinə riayət edilməsi və məlumatların əlçatanlığının təmin edilməsi üçün rəylər, fəaliyyətə dair illik və yarımillik hesabatlar, rəy və hesabatlarla dair xülasələr, bəzi KDMN tədbirlərinin nəticələri, həmçinin 2024-cü il üzrə Hesablama Palatasının büdcəsinin icrası və keçirdiyi satınalmalar haqqında hesabatlar və hesabatlara açıqlamalar (izahlı qeydlər), illik maliyyə hesabatları və auditor rəyi, yerli və beynəlxalq tədbirlərdə iştirak, dövlət qulluğu və işə qəbulla bağlı məlumatlar, Hesablama Palatası sədrinin çıxışlarının, müsahibələrinin, məqalələrinin tam mətni rəsmi internet sahifəsində yerləşdirilmişdir.

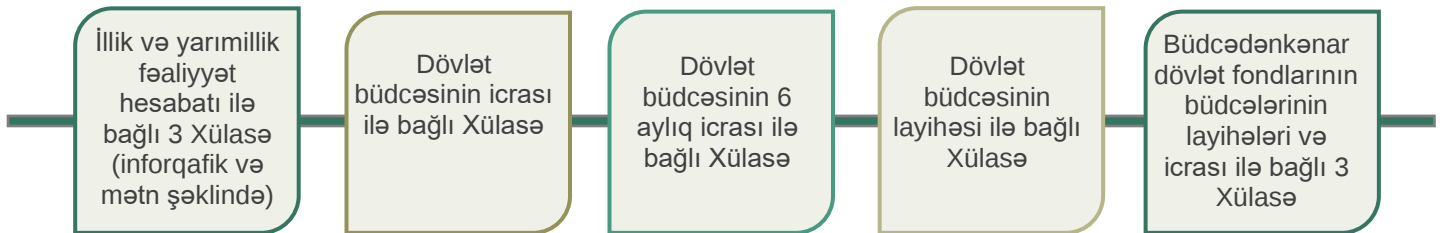
Hesabat ilində keçirilmiş KDMN tədbirləri üzrə kollegiya qərarlarının icrasının izlənməsi və bu barədə ictimaiyyətin məlumatlandırılması məqsədilə rəsmi internet sahifəsində “Qərarların (Təkliflərin) izlənməsi” alt bölməsi (<https://sai.gov.az/qerarlarin-izlenilmesi>) yaradılmış, KDMN obyektləri, KDMN formaları, eləcə də tədbirlərin icra statusu əsasında sorğu etmək imkanları aktivləşdirilmişdir. Bu addım Hesablama Palatasının audit fəaliyyəti üzrə hesabatlılığın və

şəffaflığın gücləndirilməsi ilə yanaşı, beynəlxalq reytinglərdə ölkəmizin və Hesablama Palatasının mövqeyinin yüksəlməsinə də xidmət edir.

Qurumun rəsmi internet səhifəsində “Sorgu” (<https://sai.gov.az/sorgu>) alt bölməsinin istifadəyə verilməsi sayt istifadəçilərinin dövlət maliyyəsinin idarəedilməsinə nəzarət, o cümlədən Hesablama Palatasının fəaliyyəti ilə bağlı məlumatlılıq və məmnunluq səviyyəsini ölçməyə imkan vermişdir.

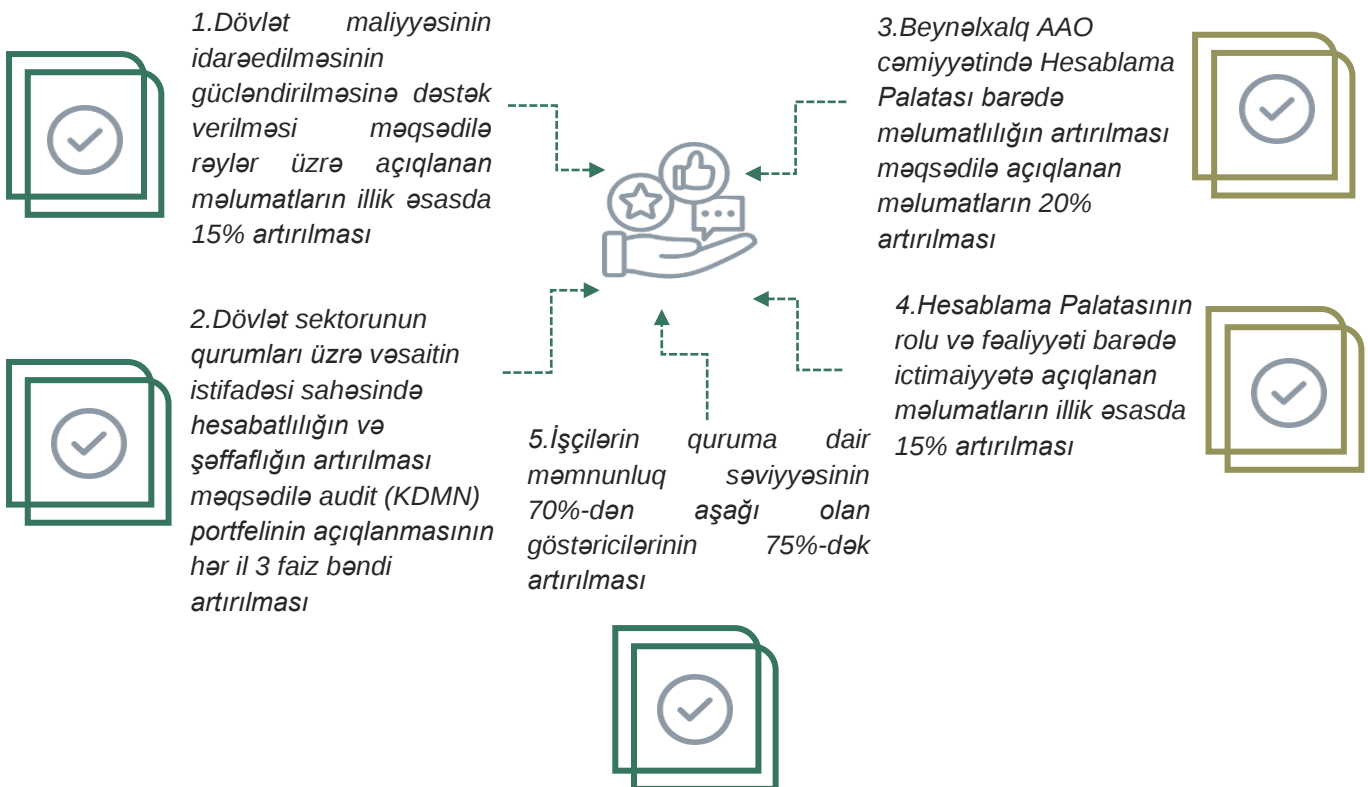
Hesabat ilində də Hesablama Palatasının dövlət büdcəsi və büdcədənəkar dövlət fondlarının büdcələrinə rəylərinin və illik fəaliyyət hesabatının **xülasələri** azərbaycan və ingilis dillərində hazırlanmışdır (Şəkil 37).

Şəkil 37. Hesabat dövrü ərzində Hesablama Palatası tərəfindən hazırlanmış və dərc edilmiş xülasələr

Hesablama Palatasının fəaliyyəti barədə ictimaiyyəti maarifləndirmək, şəffaflıq və hesabatlılığı yüksək səviyyədə təmin etmək, vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə fəaliyyəti gücləndirmək məqsədilə yeni hazırlanmış “Hesablama Palatasının 2024-2026-cı illər üzrə Kommunikasiya Strategiyası”nın 2024-cü ildə icrası yarımillik və illik əsasda qiymətləndirilmiş, icra barədə hesabat müvafiq qaydada təqdim edilmişdir (Şəkil 38).

Şəkil 38. Kommunikasiya Strategiyasında 2024-cü il üzrə müəyyənləşdirilmiş tədbirlərin icra vəziyyəti

5.6. Vətəndaşların müraciətlərinə baxılması və iştirakçılığın təmin edilməsi

2024-cü il ərzində Hesablama Palatasına 347 vətəndaş müraciəti daxil olmuşdur ki, bu da ötən dövrlə müqayisədə 21 müraciət və ya 6,4% çoxdur (Şəkil 39).

Hesabat dövrü ərzində daxil olmuş müraciətlərdən 58-i maliyyə və gömrük, 103-ü dövlət qulluğu və kadr, 38-i sosial müdafiə, 1-i ictimai-siyasi, 30-u şəhər, rayon icra hakimiyyətlərinin və bələdiyyələrin fəaliyyəti, regional idarəetmə, 58-i elm, təhsil və mədəniyyət, 8-i ekologiya və təbii sərvətlər, 51-i isə digər məsələlərlə bağlı olmuşdur.

Şəkil 39. 2024-cü ildə daxil olmuş vətəndaş müraciətlərinin növü və daxilolma formaları

*Şikayətlərin əksəriyyəti aidiyyəti dövlət qurumları üzrə olmaqla, hüquqların müdafiəsi ilə bağlı olmuşdur.

Hesablama Palatasına daxil olmuş 63 müraciət Hesablama Palatasının səlahiyyətləri daxilində müvafiq qaydada həll olunmuş, 78 müraciət üzrə isə vətəndaşlara müvafiq izahatlar verilmişdir. Eyni zamanda "Hesablama Palatası haqqında" Qanuna əsasən Hesablama Palatasının müraciətdə qeyd olunan məsələyə münasibətdə səlahiyyətli olmadığını nəzərə alaraq, məhkəməyə və ya müvafiq banka müraciət etmələri vətəndaşlara tövsiyə olunmuşdur.

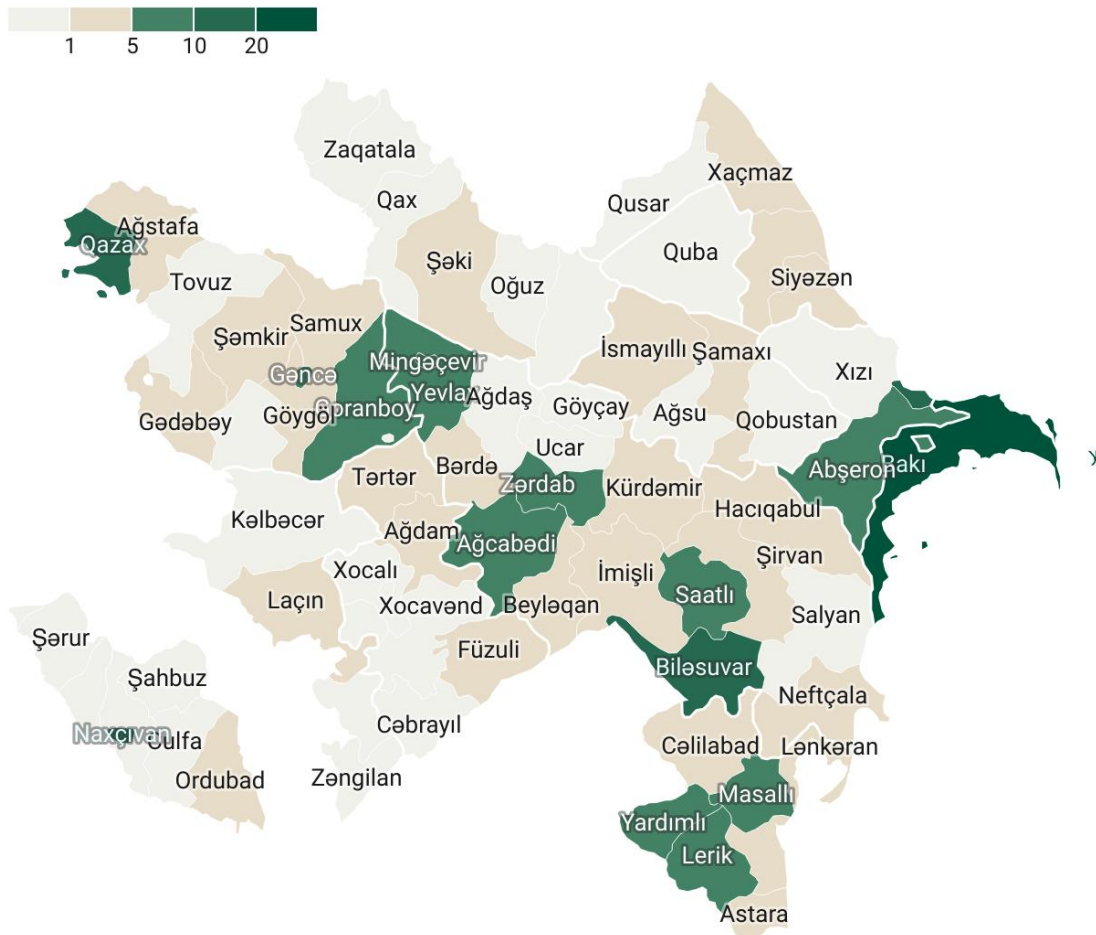
Hesabat dövrü ərzində Hesablama Palatasına daxil olan vətəndaş müraciətlərindən 62-si eyni məzmunlu, 7-si isə kollektiv müraciət olmuşdur. 6 müraciət anonim, təkrar və məlumat xarakterli olduğu üçün baxılmamış saxlanılmışdır. 23 vətəndaş, o cümlədən 6-sı Hesablama Palatasının sədri tərəfindən, 17-si isə digər vəzifəli şəxsləri tərəfindən qəbul edilmiş və əsaslandırılmış cavablar verilmişdir.

2024-cü ildə Hesablama Palatasının rəsmi internet səhifəsində "Audit təklif et" bölməsinə (<https://sai.gov.az/sorgu-ve-muracietler?nov=5>) 4 KDMN tədbirinin aparılması ilə bağlı müraciət daxil olmuşdur ki, bunlardan 1 müraciət anonim olduğu üçün baxılmamış saxlanılmış, 2 müraciət aidiyyəti üzrə baxılması üçün müvafiq təşkilatlara göndərilmişdir. Bunlardan 1 müraciət üzrə

araşdırmanın nəticəsi olaraq verilən cavaba əsasən müraciətdə qeyd olunan məsələlər öz təsdiqini tapmamışdır. Sonuncu müraciətə isə KDMN tədbirlərinin risk qiymətləndirilməsi əsasında Hesablama Palatasının 2025-ci ilin iş planına daxil edildiyi barədə cavab verilmişdir.

2024-cü il ərzində Hesablama Palatasına daxil olmuş müraciətlər regionlar üzrə fərqlənmişdir. Ötən dövrdə olduğu kimi hesabat dövründə də Bakı şəhəri üzrə daxil olmuş müraciətlər üstünlük təşkil etmiş, müraciətlərin 36,3%-i Bakı şəhərinin payına düşmüşdür. Elektron poçt vasitəsi ilə daxil olmuş müraciətlərin 35-də ünvan qeyd edilmədiyi üçün regionun müəyyən edilməsi mümkün olmamışdır (Şəkil 40).

Şəkil 40. 2024-cü il ərzində vətəndaş müraciətləri, şəhər və rayonlar üzrə

VI BÖLMƏ

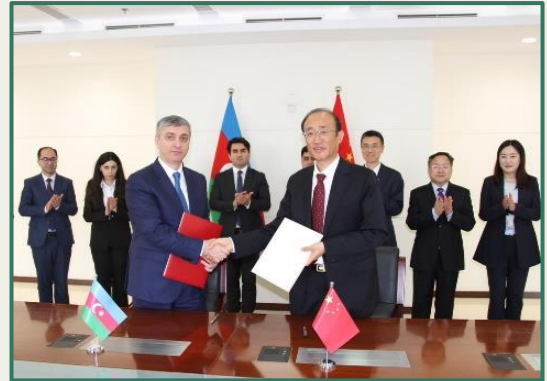
BEYNƏLXALQ ƏMƏKDAŞLIQ

6.1. Memorandumlar və digər sənədlər

Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin Çin Xalq Respublikasına səfəri zamanı qurumlar arasında əlaqələrin daha da gücləndirilməsi və təcrübə mübadiləsinin artırılması məqsədilə Anlaşma Memorandumunun imzalanması tədbiri baş tutmuşdur.

Çin, Pekin
3 iyun 2024-cü il

Hesablama Palatası və Qazaxıstan Respublikası Ali Auditor Palatası arasındakı Anlaşma Memorandumunun yenilənərək imzalanması tədbiri keçirilmişdir. Tədbirdə Hesablama Palatasının fəaliyyəti, o cümlədən KDMN tədbirləri, informasiya sistemləri barədə təqdimatlar edilmiş, iki qurum arasında əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə olunmuşdur.

Azərbaycan, Bakı
10 iyl 2024-cü il

Tacikistan Respublikasının Prezidenti Emoməli Rəhmonun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin Bakıya səfəri zamanı hökumət səviyyəsində Tacikistan Respublikası Hesablama Palatası ilə Anlaşma Memorandumu imzalanmışdır.

Azərbaycan, Bakı
23 may 2024-cü il

ЁДДОШТИ ТАҶОҶУМ
онд ба ҳамкорӣ байни
Палатаи ҳисоби Ҷумҳурии Тоҷикистон ва
Палатаи ҳисоби Ҷумҳурии Озарбойҷон

Палатаи ҳисоби Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Палатаи ҳисоби Ҷумҳурии Озарбойҷон, ки минбаъд дар алоҳидагӣ «Иштирокчи» ва дар якҷоягӣ «Иштирокчиён» номида мешаванд,

муносибатҳои наздики ҳамсоғиро ба инобат гирифта, хостори таҳким ва густариши муносибатҳои дӯстона тавассути васеъ намудани ҳамкориҳои миёни ду мақомот буда,

бо майли рушди донишно ва таъдуди таҷрибаи касбӣ дар соҳаи аудити берунии давлатӣ, масъалаҳои дучонибаи ҳалталаби минтақавӣ дар соҳаи идоракунии дахлдорро дар самти аудити берунаи давлатӣ эътироф намуда,

дар асоси принсипҳои Ташкилоти байналмилалӣ мақомоти олии аудит (ИНТОСАЙ), Ташкилоти осиеи мақомоти олии аудит (АСОСАЙ) ва Ташкилоти байналмилалӣ иқтисодии мақомоти олии аудит (ЭКОСАЙ)-ро риоя намуда,

ба мувофиқи зерин расиданд:

Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədov ilə Türkiyə Respublikası Hesablama Məhkəməsinin sədri Metin Yener arasında keçirilən görüş zamanı ali audit orqanları arasında münasibətlərin mövcud vəziyyəti barədə müzakirələr aparılmış, əlaqələrin gücləndirilməsi istiqamətində növbəti addım kimi paralel auditlərin aparılmasını tənzimləyən sənədin imzalanma mərasimi baş tutmuşdur.

Türkiyə, İğdır
29 aprel 2024-cü il

6.2. İkitərəfli və çoxtərəfli görüşlər

Hesablama Palatasının nümayəndə heyəti BMT-nin İqtisadi və Sosial Məsələlər Departamenti və Braziliya Hesablama Məhkəməsinin birgə təşkilatçılığı ilə “Milli iqlim fəaliyyətinin qiymətləndirilməsinə AAO-ların cəlb edilməsi” adlı beynəlxalq tədbirdə iştirak etmişdir. Tədbirdə iqlim dəyişikliyi ilə əlaqədar INTOSAI tərəfindən görülən işlər, “İqlim Skaneri” layihəsi barədə məlumat verilmişdir. Səfər çərçivəsində Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədov INTOSAI təşkilatının sədri, Braziliya AAO-nun prezidenti Bruno Dantas və INTOSAI-ın Ətraf Mühitin Auditi üzrə İşçi Qrupunun Katibliyinin nümayəndəsi ilə görüş keçirmişdir.

ABŞ, Nyu-York

Türkiyə, Ankara

Hesablama Palatasının nümayəndə heyəti Türkiyə Respublikası Hesablama Məhkəməsinin Ankara şəhərində keçirilmiş 162 illik yubiley tədbirində iştirak etmişdir. Tədbir çərçivəsində Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədov Türkiyə Hesablama Məhkəməsinin Prezidenti Metin Yenerlə görüş keçirmiş, görüşdə dövlət auditi sahəsində gələcək əməkdaşlıq məsələlərindən danışılmışdır. Həmçinin tədbirdə auditdə informasiya texnologiyalarının tətbiqi, keyfiyyətin idarə edilməsi və səmərəli kommunikasiyanın qurulması kimi müxtəlif mövzular ətrafında panel müzakirələr keçirilmişdir.

Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə Pakistan Baş Auditor Ofisinin Baş auditoru Məhəmməd Acmal Qondal və əməkdaşları arasında görüş keçirilmişdir. Görüş zamanı Pakistan AAO-da tətbiq edilən auditin idarəedilməsi sistemi barədə geniş təqdimat edilmiş, İmtiyazlı Maliyyə və Mühəsibatlıq İnstitutu (CIPFA) ilə əməkdaşlıqdan bəhs olunmuş və bu mövzular ətrafında müzakirələr aparılmışdır. Eyni zamanda, Pakistan AAO-su tərəfindən Hesablama Palatasının maliyyə hesabatlarının auditinin nəticələri açıqlanmış və müvafiq rəy təqdim edilmişdir.

Pakistan, İslamabad

İkitərəfli və çoxtərəfli görüşlər

Hesablama Palatasının sədrinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Ali Audit Orqanlarının Asiya Təşkilatının (ASOSAI) Hindistanın Yeni Dehli şəhərində keçirilən 16-cı Assambleyasında iştirak etmişdir. Sessiyada ASOSAI-ın Katibliyinin üç illik fəaliyyətinə dair hesabat verilmiş, ASOSAI-ın 2021-2023-cü illər üzrə maliyyə hesabatları təsdiq edilmiş və Audit Komitəsinin üzvləri tərəfindən audit hesabatı təqdim olunmuşdur. Audit hesabatını təqdim edən Hesablama Palatasının auditoru Hilal Hüseynov auditin əsas nəticələrinə toxunmuş, rəy və tövsiyələri diqqətə çatdırmışdır.

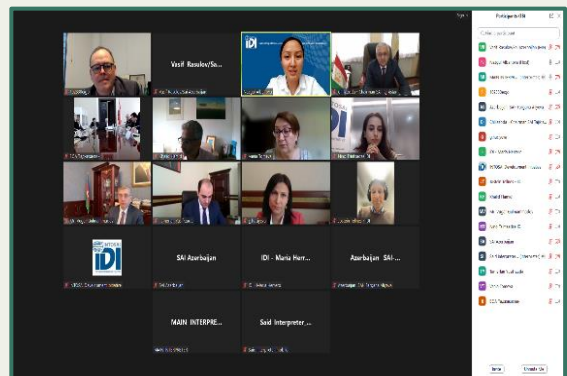
Hindistan, Yeni Dehli

onlayn

Hesablama Palatası ilə Qazaxıstan Respublikası Ali Auditor Palatası arasında onlayn görüş keçirilmişdir. Görüşdə çıxış edən Qazaxıstan Respublikası Ali Auditor Palatasının sədri Natalya Qodunova və Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədov tərəfindən “Azərbaycan Respublikası və Qazaxıstan Respublikası arasında 2022-2026-cı illər üzrə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi haqqında Kompleks Proqram”dan irəli gələrək AAO-lar arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin gücləndirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanmışdır. Görüşdə 2024-2026-cı illər üzrə ikitərəfli əməkdaşlıq istiqamətlərini müəyyən edən Tədbirlər Planı təsdiq edilmişdir.

INTOSAI-ın İnkişaf Təşəbbüsünün “Ali Audit Orqanlarının Qlobal Hesabatlılıq Təşəbbüsü” layihəsi çərçivəsində onlayn görüşlərdə Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti iştirak etmişdir. Görüşlər zamanı Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatası tərəfindən SAI PMF-ə uyğun aparılan qiymətləndirilmənin nəticələri nəzərə alınmaqla tərtib edilmiş Tacikistan Respublikası Hesablama Palatasının Strateji Planı və onunla əlaqəli digər sənədlər müzakirə olunmuşdur.

onlayn

İkitərəfli və çoxtərəfli görüşlər

Braziliya, Belem

Hesablama Palatasının sədr müavini Nəsir Sadıqovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Ali Audit Orqanlarının 3-cü SAI20 Sammitində iştirak etmişdir. Toplantıda üzv dövlətlərin AAO-larının təqdimatları olmuş, konkret mövzular ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparılmış, AAO-ların qarşılıqlı əməkdaşlıq münasibətləri və gələcək fəaliyyətləri müzakirə edilmişdir. Azərbaycan nümayəndə heyətinin də geniş təqdimatla çıxış etdiyi tədbirin yekununda Birgə Kommunique qəbul olunmuşdur.

Hesablama Palatasının nümayəndə heyəti “Rusiya – İslam aləmi” Forumu çərçivəsində beynəlxalq tədbirdə iştirak etmişdir. Forum çərçivəsində Rusiya Federasiyası tərəfindən “Dövlət auditi – hökumətin etibarlılığı və şəffaflığı aləti kimi” adlı sessiya təşkil olunmuşdur. Sessiya zamanı Hesablama Palatasının sədr müavini Nəsir Sadıqov “Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının fəaliyyətində maraqlı tərəflərlə münasibətlər, hesabatlılıq və şəffaflıq” adlı məruzə ilə çıxış etmişdir.

Rusiya, Kazan

onlayn

Hesablama Palatasının sədr müavini Nəsir Sadıqovun rəhbərliyi ilə Hesablama Palatasının əməkdaşları Ali Audit Orqanlarının Avropa Təşkilatının (EUROSAI) XII Konqresində iştirak etmişdir. Onlayn formatda keçirilən Konqresdə EUROSAI-ın 2021-2024-cü illər üzrə Strateji Planın müzakirəsinə ayrılmış hissəsində strateji məqsədlərin və layihələrin icra vəziyyətindən, EUROSAI-ın İşçi və Xüsusi Qruplarının fəaliyyətindən bəhs edilmişdir.

İkitərəfli və çoxtərəfli görüşlər

Çin, Pekin

Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının auditoru Hilal Hüseynovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Qazaxıstanın Ali Auditor Palatasının nümayəndə heyəti ilə birgə Ali Audit Orqanlarının Asiya Təşkilatının (ASOSAI) Baş Katibliyinin maliyyə hesabatlarının auditini həyata keçirmişdir. Auditin nəticələrinə əsasən, ASOSAI katibliyinin maliyyə intizamının və mühasibat uçotunun yüksək səviyyədə olduğu müəyyən edilmiş, maliyyə hesabatlarının beynəlxalq standartlara uyğun təqdim olunduğu qeyd edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının aparat rəhbəri Tamerlan Yusif-zadənin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Türkiyə Hesablama Məhkəməsinin məsafədən audit və böyük verilənlərin (*big data*) təhlili təcrübəsinin öyrənilməsi məqsədilə Ankaraya səfər etmişdir. Səfər çərçivəsində Türkiyə Sayıştayının informasiya sistemlərinin (BVAS və VERA) təqdimatları edilmiş, Hesablama Palatasının nümayəndə heyəti Türkiyə Hesablama Məhkəməsinin Prezidenti Mətin Yenerlə görüşmüşdür.

Türkiyə, Ankara

Tacikistan, Düşənbə

Ali Audit Orqanlarının Qlobal Hesabatlılıq Təşəbbüsü (GSAI) layihəsi çərçivəsində Tacikistan Hesablama Palatasının 2024-2028-ci illər üzrə Strateji Planı təqdim olunmuş, tədbirdə Tacikistan, Azərbaycan, Gürcüstan AAO-ları, IDI, SECO və digər beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri iştirak etmişdir. Tacikistan AAO-su tərəfindən Strateji Planın hazırlanması zamanı Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatası tərəfindən Ali Audit Orqanlarının Fəaliyyətinin Ölçülməsi Çərçivəsinə (SAI PMF) uyğun aparılmış qiymətləndirilmənin nəticələrindən istifadə olunduğu və müvafiq tövsiyələrin nəzərə alındığı bildirilmişdir.

6.3. Hesablama Palatasının ev sahibliyi ilə keçirilmiş toplantılar

Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının ev sahibliyi ilə keçirilmiş EUROSAl-ın Ətraf Mühitin Auditi üzrə İşçi Qrupunun illik toplantısında 19 ölkənin AAO-nun 50-dən çox nümayəndəsi iştirak etmişdir. Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədov ekoloji auditlər zamanı ortaya çıxan çağırışlardan bəhs etmiş, Hesablama Palatasının beynəlxalq cəmiyyətdə, o cümlədən AAO cəmiyyətində ətraf mühit üzrə təşəbbüsləri aktiv şəkildə dəstəklədiyini vurğulamışdır.

Tədbir İşçi Qrupun Katibliyinin rəhbəri Polşa AAO-nun sədrinin çıxışı, habelə EUROSAl prezidentinin mesajı ilə davam etmiş, beynəlxalq AAO ictimaiyyəti tərəfindən “Fəlakətlərə hazırlığın dəstəklənməsi”, “Ekstremal hadisələri başa düşmək, uyğunlaşmaq və təsirin azaldılması ilə bağlı fikirlər”, “Səhralaşma, meşə və çöl yanğınları ilə mübarizədə əlaqələndirilmiş audit”, “Milli parklarda yanğından mühafizə” və s. mövzularda müzakirələr aparılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının ev sahibliyi ilə keçirilmiş INTOSAl-ın Dövlət Borcu üzrə İşçi Qrupunun illik toplantısında 27 ölkənin AAO-su, həmçinin nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların ekspertləri iştirak etmişdir. Hesablama Palatasının sədr müavini Nəsir Sadıqov İşçi Qrupun toplantısına ev sahibliyinin əhəmiyyətini vurğulamış, dövlət maliyyəsinin idarəedilməsinin, o cümlədən dövlət borcunun idarəedilməsi sahəsində aparılan islahatların audit sahəsində əhəmiyyətli dəyişikliklərə təkan verməsindən bəhs etmişdir.

Tədbir INTOSAl-a hazırda rəhbərlik edən Braziliya AAO-nun sədr müavininin və İşçi Qrupun Katibliyinin rəhbəri Filippin AAO-nun sədrinin çıxışları ilə davam etmiş, beynəlxalq AAO ictimaiyyəti tərəfindən “Dövlət borcu və iqlim dəyişikliyi: seçilmiş hüquqi məsələlər”, “Dövlət borcunun dayanıqlılığı və risklərin idarə edilməsi”, “Dövlət borcunun auditində AAO-ların rolu və çağırışlar” və s. mövzular ətrafında təqdimatlar edilmiş və fikir mübadiləsi aparılmışdır.

6.4. Beynəlxalq nailiyyətlər

Audit oversight

"Beynəlxalq Büdcə Əməkdaşlığı" (IBP) təşkilatı tərəfindən hazırlanan "Açıq Büdcə İndeksi" üzrə büdcə proseslərinin şəffaflığı, büdcə məlumatlarının ictimaiyyət üçün əlçatanlığı qiymətləndirilmişdir. 2023-cü ili əhatə edən Hesabatda büdcəyə nəzarət üzrə ali audit orqanlarının subindeksində Hesablama Palatasının fəaliyyəti **100 baldan 100** olmaqla, "adekvat" nəticə kimi çox yüksək qiymətləndirilmişdir. Əvvəlki hesabatla (2021-ci ili əhatə edən) müqayisədə Hesablama Palatası nəticəsini 11 bal yaxşılaşdırmışdır.

Ali Audit Orqanlarının Asiya Təşkilatının 16-cı Assambleyasının II plenar sessiyasında ASOSAI-ın İdarə Heyətinə və Audit Komitəsinə yeni üzvlərin seçilməsi ilə əlaqədar səsvermə keçirilmişdir. Səsvermə nəticəsində Azərbaycan, Filippin, Koreya, Qazaxıstan, Pakistan, Malayziya və Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri AAO-ları ASOSAI-ın 2024-2027-ci illər üzrə **İdarə Heyətinə üzv seçilmişdir**.

Misirin Qahirə şəhərində keçirilmiş INTOSAI-ın İdarə Heyətinin 78-ci toplantısında Ali Audit Orqanlarının Beynəlxalq Təşkilatının Peşəkar Bəyanatlar Forumuna (FIPP – *Forum for INTOSAI Professional Pronouncements*) 3 yeni namizədin, o cümlədən Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının auditoru Hilal Hüseynovun **üzvlüyü təsdiq olunmuşdur**.

VII BÖLMƏ

FƏALİYYƏTİN TƏŞKİLİ

*Qəbul edilmiş kollegiya
qərarlarının sayı*

161

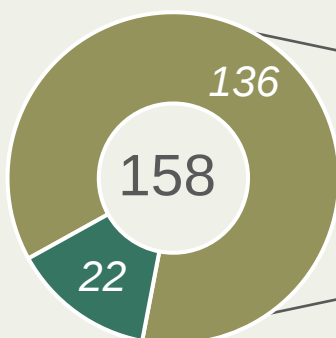
2023

158

2024

■ KDMN
tədbirləri
barədə

■ Digər
məsələlər

56

23

4

53

KDMN tədbirinin
nəticələrinin təsdiqi

KDMN proqramına
dəyişikliyin təsdiqi

2025-ci ilin İş Planı üzrə
KDMN proqramının təsdiqi

2024-cü ilin İş Planı üzrə
KDMN proqramının təsdiqi

83

2023

89

2024

*Keçirilmiş kollegiya
iclaslarının sayı*

7.1. Kadr potensialı

2024-cü il üzrə Hesablama Palatasının ştat cədvəlində 184 ştat vahidi təsdiq edilmişdir. Bu ştat vahidlərinin 92%-i dövlət qulluğu vəzifələrinə, 8%-i isə dövlət qulluğu olmayan vəzifələrə aid olmuşdur. Hesablama Palatasının ilin sonuna kadr heyəti 159 nəfərdən, o cümlədən 7 üzvdən (sədr, sədr müavini və 5 auditor), 134 inzibati (125 dövlət qulluqçusu, 4 dövlət qulluqçusu olmayan və 5 müddətli əmək müqaviləsi ilə işləyən) və 18 yardımçı vəzifə tutan əməkdaşdan ibarət olmuşdur.

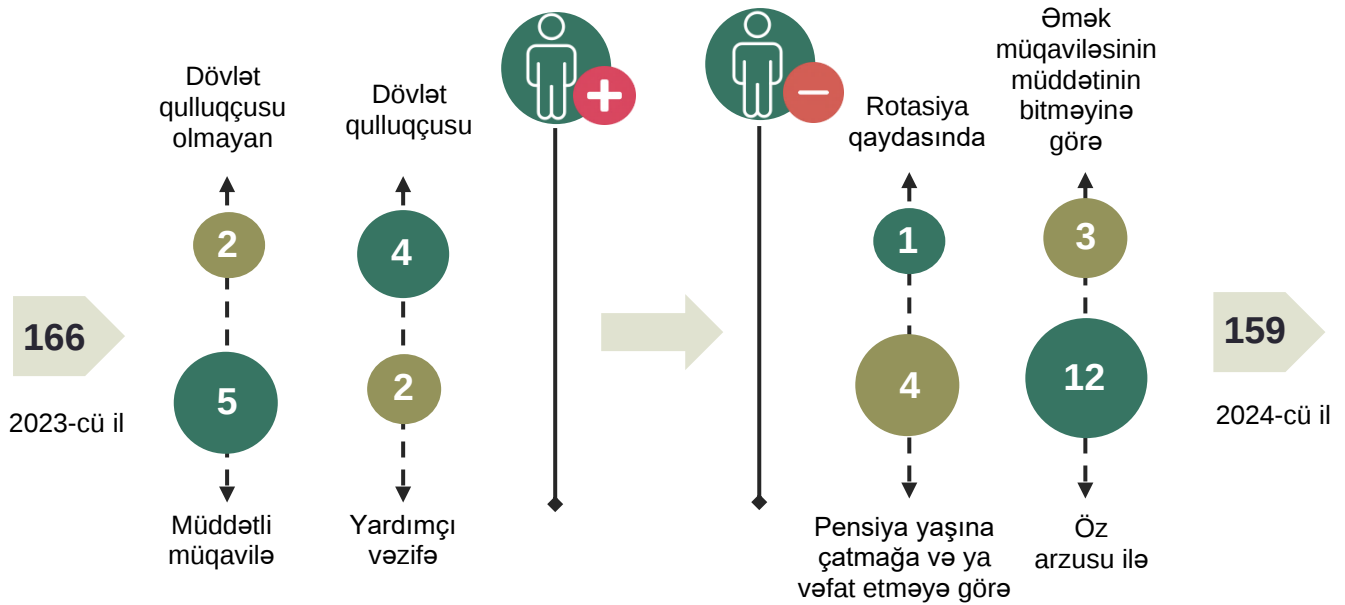
Hesabat ilində Hesablama Palatasında vakant olan inzibati vəzifələrin tutulması məqsədilə 58 müsahibə keçirilmiş, 46 nəfər uğur qazanmışdır. Müsahibələrdən keçmiş 42 nəfər vəzifəyə təyin edilmiş və ya irəli çəkilmiş, vakant vəzifələrə təyin edilməmiş 4 namizəd isə Hesablama Palatası üzrə ehtiyat kadrlar siyahısına daxil edilmişdir. Bununla da Hesablama Palatası üzrə ehtiyat kadrların sayı ilin sonuna 6-ya (7 vəzifə üzrə) bərabər olmuşdur (Şəkil 41).

Şəkil 41. Keçirilmiş müsahibələr və nəticələri barədə məlumat

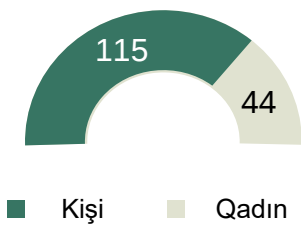

Şəkil 42. Hesablama Palatasının kadr heyəti barədə məlumat

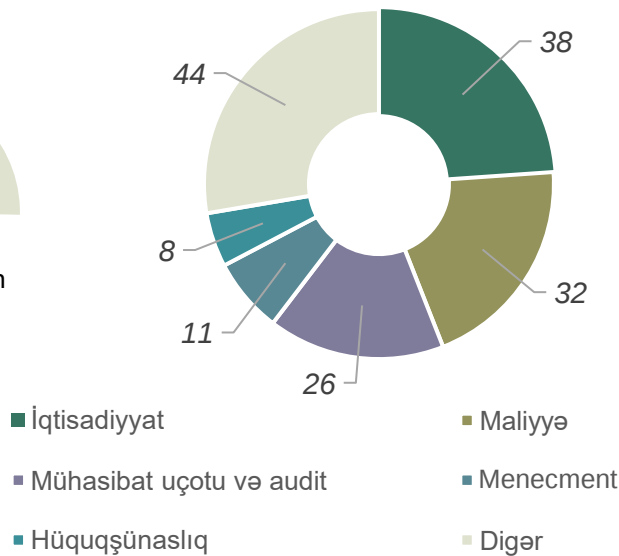
2024-cü ildə işə qəbul olunan və işdən çıxan əməkdaşlar barədə məlumat

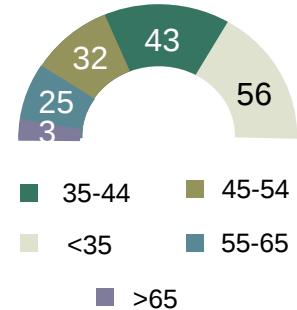
Əməkdaşların cins üzrə bölgüsü

Əməkdaşların ixtisas üzrə bölgüsü

Əməkdaşların yaş üzrə bölgüsü

2024-cü ildə mükafatlandırılan və müvafiq ixtisas dərəcələri verilən əməkdaşların sayı

Dövlət qulluğunda fərqlənmə medalı

AR Prezidenti tərəfindən "Təşəkkürnamə"

İxtisas dərəcəsi

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2022-ci il 21 dekabr tarixli 447 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Dövlət orqanlarının kadr siyasəti və insan resurslarının idarə edilməsi sahəsində illik iş planlarının və həmin planlara əsasən illik hesabatların tərtib edilməsi Qaydası”na uyğun olaraq “Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının kadr siyasəti və insan resurslarının idarə edilməsi sahəsində 2025-ci il üzrə illik iş planı” təsdiq edilmişdir. İllik iş planında Hesablama Palatası üzrə il ərzində icra edilməli mühüm tədbirlər, onların icra müddəti və icrası üçün məsul şəxslər, eləcə də gözlənilən nəticələr müəyyən edilmişdir.

“Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının 2023-2025-ci illər üzrə İnsan Resursları Strategiyası”ndan irəli gələn məsələlərin icrasını təmin etmək məqsədilə Strategiyanın 2024-cü il üzrə Əməliyyat Planı və onun icrasının izlənilməsi üçün Monitoring Çərçivəsi təsdiq edilmiş və illik icrası qiymətləndirilmişdir (Cədvəl 7).

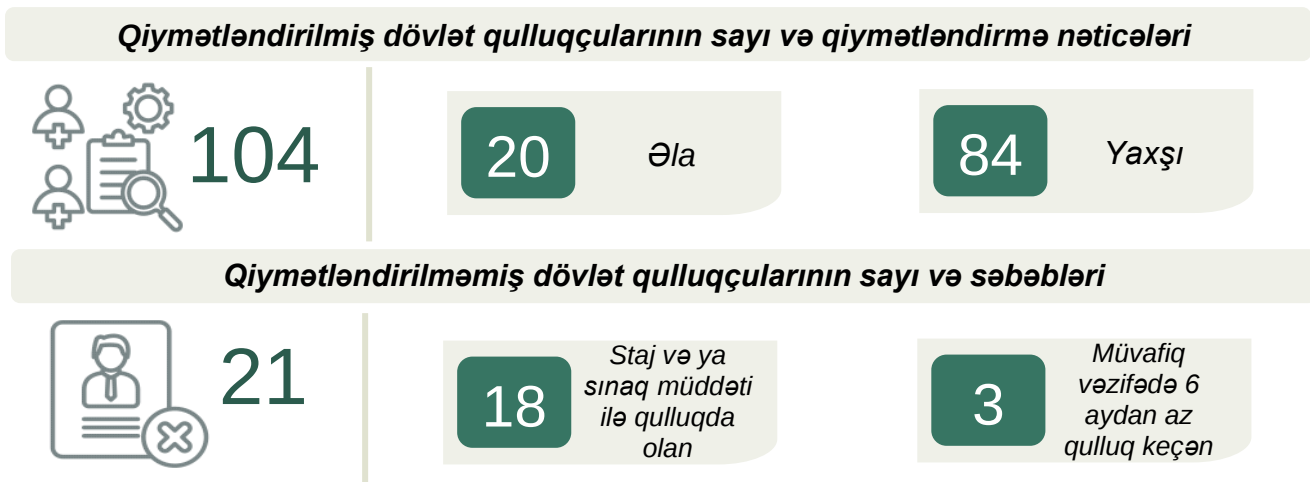
Cədvəl 7. İnsan resursları Strategiyasının 2024-cü ilin Monitoring Çərçivəsi üzrə bəzi göstəricilər

İndikatorun adı	Hədəf	Nəticə	İcra statusu
Hesablama Palatasında inzibati vəzifələrin tutulma səviyyəsi	80%	80%	✓
Qulluqda irəli çəkilən əməkdaş sayı (nəfərlə)	14	24	✓
Hesablama Palatasında ştat cədvəli üzrə ştat vahidlərinin tutulma səviyyəsi	89%	85%	⚠
Səriştə (kompetensiya) modelinin tətbiqi ilə bağlı formalaşdırılmış vəzifə sayı (artan yekunla)	43	54	✓

Hesablama Palatası əməkdaşlarının işindən məmnunluq səviyyəsi və motivasiyalarına təsir edən amilləri müəyyən etmək məqsədilə hesabat ilində də əməkdaşlar arasında 17 sualdan ibarət “Məmnunluq sorğusu” aparılmışdır. Sorğuda 100 əməkdaş (rəhbər şəxslər, eyni zamanda sorğunun hədəf qrupuna aid olmayan şəxslər istisna olmaqla) iştirak etmişdir. Sorğunun nəticələrinə əsasən, əksər suallar üzrə məmnunluq səviyyəsi 85%-dən yuxarı olmuş və əvvəlki ilin göstəricilərinə nəzərən yaxşılaşmışdır.

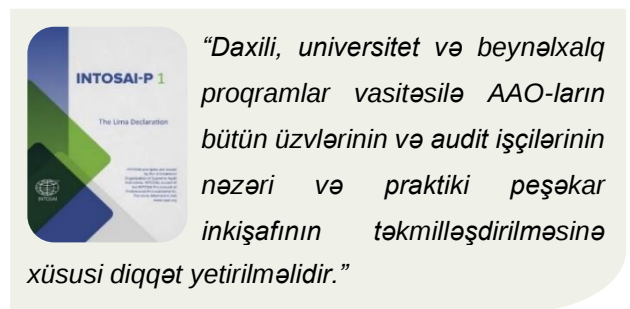
Xidməti fəaliyyətin qiymətləndirilməsi dövlət qulluqçusunun fəaliyyətinin rəasional və daimi əsaslarla idarə edilməsi üçün rəsmiləşdirilmiş mexanizm hesab olunur. “Dövlət qulluqçusunun xidməti fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi Qaydası”na əsasən inzibati vəzifə tutan dövlət qulluqçularının xidməti fəaliyyəti hər ilin sonunda qiymətləndirilir. 2024-cü ildə Hesablama Palatasında inzibati vəzifələrdə çalışan 104 dövlət qulluqçusunun xidməti fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi aparılmış, qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müxtəlif səbəblərə görə 21 dövlət qulluqçusunun fəaliyyəti qiymətləndirilməmişdir (Şəkil 43).

Şəkil 43. Hesablama Palatasının dövlət qulluqçularının xidməti fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi

7.2 Hesablama Palatasının əməkdaşlarının təlimlərdə iştirakı

Hesabat ilində Hesablama Palatasının “2022-2025-ci illər üzrə Təlim Strategiya”sının 2024-cü il üçün Əməliyyat Planında nəzərdə tutulmuş 116 sayda təlim və digər fəaliyyətin, eləcə də Əməliyyat Planının icrasının izlənilməsi üçün hazırlanan və əsas performans göstəricilərindən (KPI) ibarət olan

Monitoring Çərçivəsinin icra göstəricisi 90%-dən yüksək olmuşdur. Hesablama Palatası əməkdaşlarının həm daxili, həm də beynəlxalq təlimlərdə iştirakı təmin olunmuş, təlim istiqamətində nəzərdə tutulan əməkdaşlıq layihələri üzrə müvafiq tədbirlər həyata keçirilmişdir. Daxili təlimlər üzrə Hesablama Palatasının inzibati vəzifə tutan əməkdaşlarının 86%-i (114 nəfər) təlimlərə cəlb olunmuşdur. Keçirilmiş təlimlərə daxili resurslarla yanaşı, kənar resurslar da (ekspertlər) təlimçi kimi cəlb edilmişdir (Cədvəl 8).

Cədvəl 8. Hesablama Palatası əməkdaşlarının iştirak etdiyi bəzi təlimlər

S/S	Təlimin mövzusu	Təlim saatları)	Təlim keçən tərəf
1	Maliyyə auditi	18	AR Hesablama Palatası
2	Uyğunluq auditi	22	AR Hesablama Palatası
3	Səmərəlilik auditi	14	AR Hesablama Palatası
4	Dövlət maliyyəsi və büdcə qanunvericiliyi	39	AR Hesablama Palatası
6	Maliyyə hesabatlılığı (F7)	70	Kənar ekspert

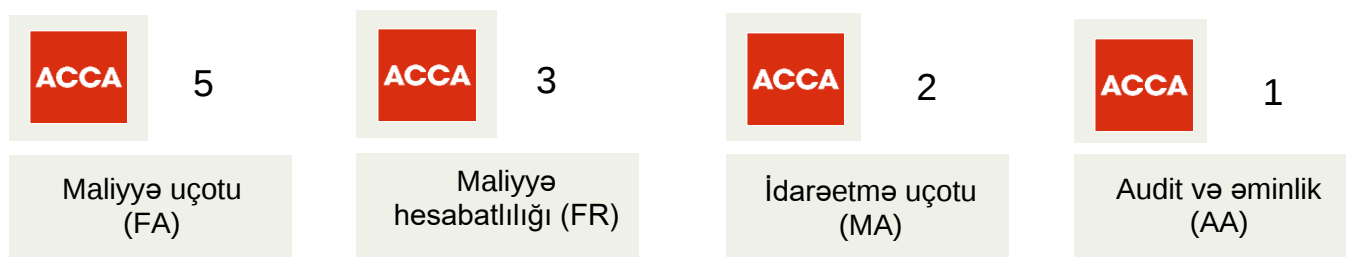
7	İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Peşəkar Mühasib Sertifikatının əldə edilməsi ilə bağlı 1-ci mərhələ	50	Kənar ekspert
8	Maliyyə auditi üzrə PESA (AAO-nun audit heyəti üçün peşəkar təhsil) təlimi	İl ərzində	IDI
9	Səmərəlilik auditi üzrə PESA təlimi	İl ərzində	IDI
10	Qeyri-İS auditorları üçün İS auditi təlimləri	16	EUROSAI
11	Digər təlimlər	60	AR Hesablama Palatası və digər AAO-lar

Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu ilə Azərbaycan Respublikasının Hesablama Palatası arasında imzalanmış əməkdaşlığa dair Memorandumdan irəli gələrək Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunun Elm-Tədris Mərkəzi və Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatası arasında tədris, təlim və elmi-tədqiqat sahələrində fəal əlaqələr yaratmaq və inkişaf etdirmək məqsədilə hesabat ilində əməkdaşlıq haqqında protokol imzalanmış və 5 təlim təşkil olunmuşdur.

Hesabat ilində Hesablama Palatası tərəfindən maraqlı tərəflər üçün təlimlər keçirilmiş, bu təlimlərin hədəf qrupuna təhsil müəssisələrinin tələbələri (Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Bakı Mühəndislik Universiteti və Qarabağ Universiteti), eləcə də media nümayəndələri daxil edilmişdir.

Hesablama Palatasının əməkdaşları iştirak etdikləri təlimlər üzrə həm ölkə daxilində, həm də ölkə xaricində tanınan sertifikatlar əldə etmişdir (Şəkil 44). Belə ki, Hesablama Palatasının beynəlxalq ACCA sertifikatına malik əməkdaşlarının sayı 26-ya, bu sertifikatların sayı 48-ə, peşəkar mühasib sertifikatına malik əməkdaşların sayı 11-ə yüksəlmişdir. Hesabat ilində 1 əməkdaş ictimai sektor üzrə Peşəkar Mühasib Sertifikatını əldə etmiş, 8 nəfər isə bu sertifikatın əldə edilməsi üçün keçirilən imtahanların I mərhələsində uğur qazanmış, II mərhələdə iştirakın cari ildə təmin edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Şəkil 44. 2024-cü ildə maliyyə və mühasibatlıq sahəsində əldə edilmiş beynəlxalq sertifikat sayı

Bu sertifikatlardan əlavə, Birgə Vyana Universitetinin təşkil etdiyi dövlət maliyyəsi sahəsində təlimlər üzrə 17 əməkdaş 19 beynəlxalq sertifikat əldə etmişdir. Cari ildə informasiya texnologiyaları sahəsi üzrə 2 beynəlxalq sertifikat qazanılmışdır.

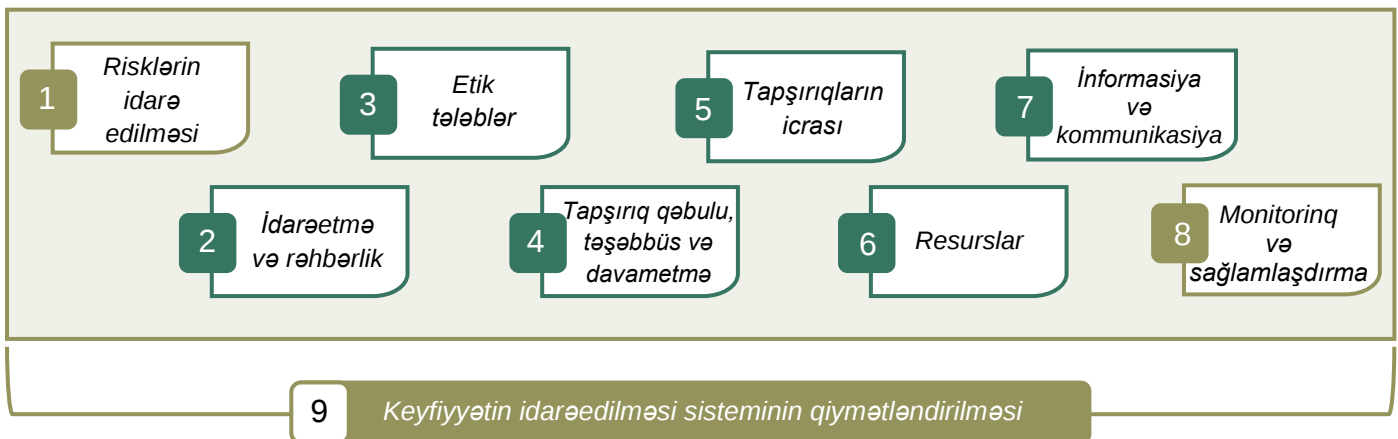
7.3. Keyfiyyətin və risklərin idarəedilməsi üzrə fəaliyyət

AAO-lar üçün keyfiyyətin idarəedilməsi məsələlərini özündə ehtiva edən ISSAI 140 standartının yenilənmiş versiyasına əsasən, keyfiyyətin idarəedilməsi sistemi bir-biri ilə əlaqəli bir sıra əsas komponentlərdən ibarətdir (Şəkil 45).

2025-ci ildən tətbiqinə başlanılması planlaşdırılan ISSAI 140 standartının yenilənmiş versiyası ilə bağlı IDI-in yeni keyfiyyətin idarəedilməsi (SoAQM - System of Quality Management) layihəsində Hesablama Palatası da iştirak etmişdir.

Layihənin tələblərinə uyğun olaraq yekun "Keyfiyyətin idarəedilməsi siyasəti" hazırlanmış, yeni standartın müxtəlif komponentlərinin tətbiqi ilə bağlı struktur uyğunlaşdırılmasına dair təkliflər təqdim edilmişdir. Layihə çərçivəsində əldə edilən məlumatlar əsasında monitoring, risk qiymətləndirməsi, auditin keyfiyyətinin nəzərdən keçirilməsi ilə bağlı sənədləşmə üçün formalar müəyyən edilmiş, alətlər formalaşdırılmışdır. Prosesə keçidin dəstəklənməsi məqsədilə əməkdaşlar üçün nəzəri izahedici materiallar hazırlanmış, ilkin təlim keçirilmişdir.

Şəkil 45. ISSAI 140 standartına əsasən keyfiyyətin idarəedilməsi sisteminin komponentləri

Keçid prosesi ilə paralel qaydada Hesablama Palatasında mövcud keyfiyyətin idarəedilməsi sistemi tətbiq edilmişdir. Mövcud sistem hazırda 3 elementdən ibarət olmaqla qurulmuş, hesabat ilində qeyd edilən elementlərdən hər biri üzrə fəaliyyət həyata keçirilmişdir.

➤ **Keyfiyyətə nəzarət.** 2024-cü ildə Hesablama Palatasında keyfiyyətə nəzarət elementinin optimallaşdırılması istiqamətində işlər davam etdirilmişdir. KDMN tədbirlərinin bütün mərhələləri üzrə (planlaşdırma, keçirilmə, nəticələrin rəsmiləşdirilməsi, qərarın icrasının izlənməsi) cari, məxfilik rejimində keçirilmiş auditlər istisna olmaqla digər KDMN tədbirləri üzrə isə həm cari, həm

də paralel nəzarətin təşkili təmin edilmişdir. Prosedur zamanı sənədlərin qanunvericiliyə, daxili metodiki sənədlərə, beynəlxalq standartlara uyğunluğu nəzərdən keçirilmiş, nəzarət siyahıları vasitəsi ilə (həmçinin sənəddə əlavə şərhylə) təkliflər məsul şəxslərə təqdim edilmişdir. Keyfiyyətə nəzarət prosedurları KDMN tədbirləri ilə yanaşı, Hesablama Palatasının digər istiqamətlərdə fəaliyyətini, o cümlədən büdcə prosesi üzrə Hesablama Palatasının rəylərini, fəaliyyət haqqında illik hesabatı, daxili metodiki sənədləri və s. əhatə etmişdir (Şəkil 46).

Şəkil 46. Cari və paralel keyfiyyətə nəzarətdən keçirilmiş sənədlərin sayı

➤ **Keyfiyyətə əminlik.** Hesabat ilində də 1 maliyyə auditi keyfiyyətə əminlikdən keçirilmiş, şəffaflığın təmin edilməsi üçün bu prosedura KDMN tədbiri və onun keyfiyyətinə nəzarət prosedurunda yer almış şəxslər iştirak etməmişdir. Prosedur keyfiyyətə əminlik hesabatı və müvafiq istiqamətdə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi məqsədilə təqdim olunan tövsiyələrlə yekunlaşmışdır. Təvsiyələr əsasən audit sənədləşməsinin təkmilləşdirilməsi, maliyyə auditi zamanı uyğunluq predmeti üzrə tapıntıların ayrıca qruplaşdırılması, “Əhəmiyyətli uçot siyasətləri və izahlı qeydlər”dəki təhriflərin də müəyyən olunması istiqamətində audit prosedurlarının keçirilməsi, meyarların müəyyənləşdirilməsi zamanı mühasibat uçotu prinsiplərinin, mühasibat uçotu ilə bağlı bəzi fundamental məsələlərin diqqətdə saxlanılması və s. ilə bağlı olmuşdur.

➤ **Keyfiyyətin təbliği.** Hər il olduğu kimi hesabat ilində də keyfiyyətin təbliği çərçivəsində statistik təhlillər aparılmış, keyfiyyətin idarəedilməsi fəaliyyəti üzrə risklər, problemlər və onların həlli üçün risk qiymətləndirilməsinin aparılmasında iştirak təmin edilmişdir.

Beynəlxalq təcrübədən, eləcə də beynəlxalq qiymətləndirmə alətlərinin tələblərindən irəli gələrək 2024-cü ildə ilk dəfə Hesablama Palatasının bütün fəaliyyətini əhatə edən **Risk reyestri** hazırlanmışdır. Reyestrə KDMN fəaliyyəti, Əməliyyat planları və büdcə prosesində iştirak, Beynəlxalq əməkdaşlıq, Metodiki təminat, Təlim fəaliyyəti, İnzibati fəaliyyət istiqamətləri üzrə risklər qruplaşdırılmış, hər bir risk üzrə risk indeksi hesablanmış, tolerantlıq səviyyəsi və müvafiq olaraq qarşılama (mitiqasiya) tədbirləri müəyyənləşdirilmişdir. Risk reyestrində əks olunan 37 riskdən 1-nin aşağı, 29-nun orta, 7-nin isə yüksək risk indeksinə malik olduğu qiymətləndirilmişdir. Orta və yüksək indeksli risklərin yumşaldılması məqsədilə tədbirlər və məsul şəxslər müəyyənləşdirilmiş, bunların əksəriyyəti illik Əməliyyat Planına daxil edilmişdir. İl ərzində müvafiq tədbirlərin icra vəziyyəti izlənmiş, il sonunda qeydə alınmış icra statusu əsas götürülməklə növbəti il üçün Risk reyestrinə yenidən baxılmış və görülmüş işlər fonunda risklərin aktuallığına müvafiq olaraq reyestrə saxlanıb-saxlanmamasına dair qərar verilmişdir (Şəkil 47).

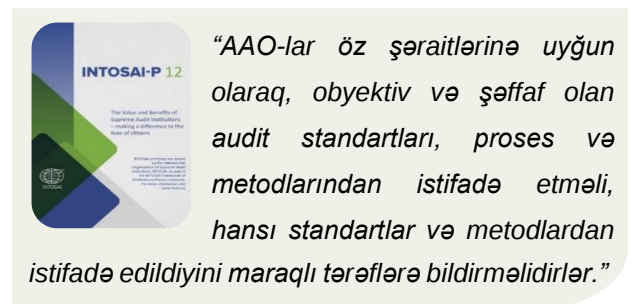
Şəkil 47. Hesablama Palatasının Risk reyestrində risk dərəcələri üzrə dəyişiklik

Risk dərəcəsinin dəyişməsi 	1 Artıb	22 Azalıb	14 Dəyişməyib
Risk in aktuallığı ilə bağlı qərarlar 	5 Çıxarılma	19 Nəzarətdə saxlanma	13 Yeni redaksiya

2024-cü ildə Hesablama Palatasının 3 struktur bölməsində risk idarəetməsinin və nəzarətin uyğunluğu və effektivliyinin qiymətləndirilməsi, eləcə də icra intizamına ümumi nəzarətin tətbiqi məqsədilə daxili audit tədbirləri keçirilmiş, auditlər nəticəsində aşkarlanmış nöqsanların aradan qaldırılması istiqamətində tövsiyələr tərtib edilmişdir.

7.4. Beynəlxalq standartlarla iş və metodoloji təminat

2024-cü ildə Hesablama Palatasının fəaliyyətinin təşkili prosedurları ilə bağlı iş qaydalarını müəyyən edən, daxili prosedur qaydalarını tənzimləyən metodiki sənəd bazasının “Hesablama Palatası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa, AAO-ların beynəlxalq prinsiplərinə, standartlarına və təlimatlarına uyğun olaraq dəyişikliklərə uyğunlaşdırılması, təkmilləşdirilməsi istiqamətində işlər davam etdirilmişdir. Hesabat ilində bir sıra yeni metodiki sənədlər təsdiq edilmiş, bəzi metodiki sənədlərə isə əlavə və dəyişikliklərin həyata keçirilməsi istiqamətində addımlar atılmışdır (Şəkil 48).

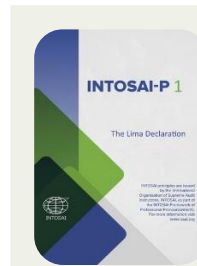
Şəkil 48. Hesabat dövründə Hesablama Palatası tərəfindən təsdiq edilmiş və yenilənmiş metodiki sənədlər

		
Analitik fəaliyyətin tənzimlənməsinə dair Qaydalar	Dövlət borcunun auditinə dair Metodiki göstəriş	Hesablama Palatasına yeni qəbul olunmuş işçilərin sosial-psixoloji adaptasiyası haqqında Təlimat

Hesabat ilində Hesablama Palatasının fəaliyyətinin beynəlxalq standartlara uyğunluğunu yoxlamaq məqsədilə daxili resurslar hesabına audit fəaliyyətinin AAO-ların Fəaliyyətinin Ölçülməsi Çərçivəsinə uyğun (SAI PMF) qiymətləndirilməsi həyata keçirilmiş, qiymətləndirmə 1 domen, 10 göstərici, 30 ölçü üzrə 250 meyarı əhatə etmişdir. Qiymətləndirmə nəticəsində aşkarlanmış boşluqlar və uyğunsuzluqlar üzrə tövsiyələr hazırlanmış və bu istiqamətdə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi məqsədilə “Maliyyə auditinə dair Təlimat” və “Uyğunluq auditinə dair Təlimat” kimi metodiki sənədlərə əlavə və dəyişikliklər edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

7.5. Hüquqi təminat

Hesabat ilində də Hesablama Palatası qanunvericilik aktlarının təkmilləşdirilməsində aidiyyəti üzrə iştirak etmiş, Hesablama Palatasına daxil olmuş bir neçə hüquqi akt layihələrinə, o cümlədən Ədliyyə Nazirliyindən (Nazirlər Kabinetinin qərarlarının uyğunlaşdırılması,

“AAO-lar Parlamentə və administrasiyaya ekspert rəyləri, o cümlədən qanun layihələri və digər maliyyə normativləri ilə bağlı öz peşəkar şərhlərini təqdim edə bilərlər.”

“Korrupsiya ilə əlaqədar hüquqpozmalarla bağlı məlumat verən şəxslərin həvəsləndirilməsi və müdafiəsi haqqında” Qanun), Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyindən (“Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 24 aprel tarixli 613 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Aviasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi Qaydaları”na Əlavə 3 – “Təhlükəsizlik üzrə baxışdan azad edilən vəzifəli şəxslərin siyahısı”nda dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı layihəsi), İqtisadiyyat Nazirliyindən (Dövlət investisiya layihələrinin monitorinqi qaydaları) daxil olmuş normativ hüquqi aktların layihələrinə münasibət bildirilmiş, İcbari Tibbi Sığorta Fondunun büdcəsinə rəyin verilməsi üzrə qanun layihəsi hazırlanaraq təqdim edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisindən “Nağdsız hesablaşmalar haqqında”, “Gömrük tarifi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında, eləcə də Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihələri rəy bildirilməsi üçün Hesablama Palatasına təqdim olunmuş, Milli Məclisə müvafiq rəy və təkliflər bildirilmişdir.

Yuxarıda qeyd olunanlarla yanaşı, Hesablama Palatasının bir sıra memorandum və saziş layihələri, təlim üzrə əməkdaşlıq protokolu, auditor hesabatları və kollegiya qərarlarının layihələri, KDMN tədbirlərində hüquqi nəticə yaradan mərhələlər üzrə tərtib edilmiş sənədlər, rəylər, illik hesabat və bir sıra metodiki sənədlər hüquqi ekspertizadan keçirilmişdir.

7.6. Fəaliyyətin rəqəmsallaşdırılması

Hesabat dövründə Azərbaycan Respublikasının Hesablama Palatası strateji məqsədlərinə uyğun olaraq əsas funksional fəaliyyətində və inzibatçılıq ilə bağlı proseslərdə avtomatlaşdırılma səviyyəsinin artırılması məqsədilə ardıcıl tədbirlərin görülməsini davam

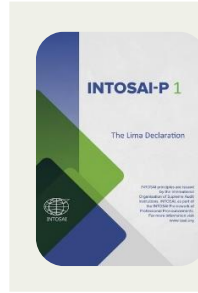
etdirmişdir. Bu məqsədlə Hesablama Palatasında yaradılmış RİDES və AFİS adlı informasiya sistemlərində təkmilləşdirilmə işləri davam etdirilmiş, daxili resurslar hesabına RİDES-də yeni modulların hazırlanması və hesabat formalarının yenilənməsi işləri görülmüşdür.

Rəylərin hazırlanması zamanı vaxta qənaətin təmin olunması məqsədilə hazırlanmış **“Hesabatlar və məlumatlar”** moduluna daxil edilmiş dövlət büdcəsinin icrasına dair hesabat formalarının sayı artırılmış, dövlət büdcəsindən maliyyələşən və maliyyə yardımları alan təşkilatlar tərəfindən Hesablama Palatasına təqdim olunan bəzi hesabatların bu modula əlavə olunması və dövlət büdcəsinin icrasına dair müvafiq hesabatlar ilə müqayisəliliyi təmin edilmişdir.

Hesablama Palatasının insan resursları barədə müxtəlif növ məlumatlara (əmək fəaliyyəti, təhsil, məzuniyyət və ezamiyyətlər) vaxtında əlçatanlığın təmin edilməsi məqsədilə yaradılmış **“İnsan resursları”** modulunda təkmilləşdirmə işləri aparılmış, kadr potensialı üzrə səriştə konsepsiyasının tətbiqi həyata keçirilmişdir.

Hesablama Palatasının KDMN obyektləri üzrə bazanın yaradılması məqsədilə potensial, eləcə də mövcud KDMN obyektləri barədə müxtəlif məlumatları əhatə edən **“Portfolio”** modulu yaradılmış, müvafiq məlumatların daxil edilməsinə başlanmışdır.

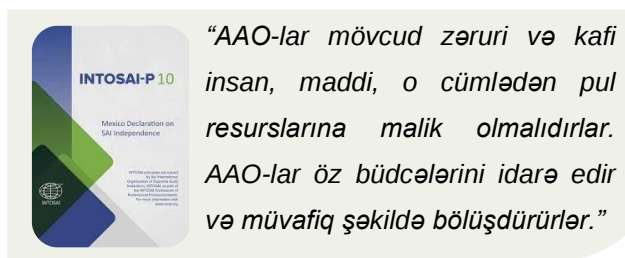
Qeyd olunanlardan əlavə, **məsafədən audit** və böyük verilənlərin (*big data*) təhlili üzrə beynəlxalq təcrübə öyrənilmiş, məsafədən auditə imkan verən proqram təminatının yaradılması məqsədilə ilkin konsepsiya və texniki tapşırığın ilkin layihəsi hazırlanmışdır.

“Peşəkar inkişaf ənənəvi hüquqi, iqtisadi və mühasibat bilikləri çərçivəsindən kənara çıxmalı, elektron məlumatların emalı kimi biznesin digər idarəedilməsi üsullarını əhatə etməlidir.”

7.7. Maliyyə təminatı

2024-cü ilin dövlət büdcəsində Hesablama Palatası üçün ilkin olaraq 11424,6 min manat təsdiq edilmişdir. Dövlət büdcəsinə yenidən baxılma zamanı Hesablama Palatası üçün nəzərdə tutulmuş xərclərin ümumi məbləği

daxilində iqtisadi təsnifatın bəzi xərc istiqamətləri üzrə dəyişikliklər təklif olunmuş və bu, yenidən baxılmaqla təsdiq edilmiş büdcə göstəricilərində nəzərə alınmış, bununla yanaşı, icra prosesində bəzi dəyişikliklər aparılmışdır. Dəyişikliklərin məbləği 52,7 min manat olmaqla, ştatda olan və ştatdankənar işçilərin əməkhaqları, istilik enerjisi (yanacaq) və internet xidməti haqlarının ödənilməsi, xarici ezamiyyətlər və dəfn üçün müavinət istiqamətlərini əhatə etmişdir. Büdcə ili ərzində həyata keçirilmiş dəyişikliklərin məbləğinin təsdiq edilmiş xərclər smetasına nisbəti 0,5%-dən də aşağı olmuşdur.

Xərclər smetası ilə yanaşı, Hesablama Palatasına 2024-cü il ərzində dövlət büdcəsinin bölüşdürülməmiş xərc istiqamətlərindən 161,7 min manat əlavə vəsait yönəldilmişdir. Belə ki, iki beynəlxalq tədbir üçün 159,0 min manat, nəqliyyat vasitələrinin icbari sığorta xərcləri üçün isə 2,7 min manat ayrılmışdır.

Beləliklə, bütün istiqamətlər nəzərə alınmaqla Hesablama Palatası üçün 2024-cü ildə 11586,3 min manat nəzərdə tutulmuş, büdcənin kassa icrası 9332,3 min manat olmuşdur. Hesablama Palatasının büdcəsi 80,5% icra olunmuşdur. (Cədvəl 9).

Cədvəl 9. Hesablama Palatasının 2024-cü ildə xərclər smetasının icrası, min manatla

Xərc maddələrinin adı	Kodu	Təsdiq edilmiş büdcə	Maliyyələşmə	İcra (illik)
Əməyin ödənişi	210000	10348,5	8709,3	8476,4
Malların (işlərin və xidmətlərin) satın alınması	220000	995,4	752,0	697,0
Sosial ödənişlər	270000	110,0	66,8	62,3
Qeyri-maliyyə aktivləri	310000	132,4	100,7	96,7
CƏMİ		11586,3	9628,8	9332,3

İlkin nəzərdə tutulmuş göstəricilərə nisbətən aşağı icra səviyyəsi ştat cədvəlində vakant vəzifələrin olması, dövlət satınalmaları zamanı bəzi hallarda qalib təşkilatın təklifinin ehtimal olunan qiymətdən aşağı olması səbəbindən vəsaitə qənaət olunması, dövlət tərəfindən tənzimlənən bəzi qiymətlərin il ərzində dəyişdirilməsi (məsələn, yanacaq) və s. ilə bağlı olmuşdur. Eyni zamanda, vakant ştatların mövcudluğu əməyin ödənişi xərcləri ilə yanaşı, malların (işlərin və xidmətlərin) satın alınması və qeyri-maliyyə aktivləri xərcləri üzrə də qənaətin formalaşmasına

təsir etmişdir. Həmçinin elan edilmiş il çərçivəsində bəzi istiqamətlərdə yeni ekoloji təmiz həllər tətbiq edilmişdir ki, bu da qənaətin formalaşmasına xidmət etmişdir.

Hesablama Palatası 2002-ci ildən AAO-ların müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarının (INTOSAI, EUROSAI, ASOSAI, ECOSAI) tam hüquqlu üzvüdür. Hesablama Palatasının üzv olduğu beynəlxalq təşkilatlara – 2024-cü ildə cəmi 1009 Avro və 1597 ABŞ dolları məbləğində (o cümlədən, INTOSAI təşkilatına 541 Avro, EUROSAI təşkilatına 468 Avro, ASOSAI təşkilatına 597 ABŞ dolları, ECOSAI təşkilatına isə 1000 ABŞ dolları) mərkəzləşdirilmiş qaydada vəsait ödənilmişdir.

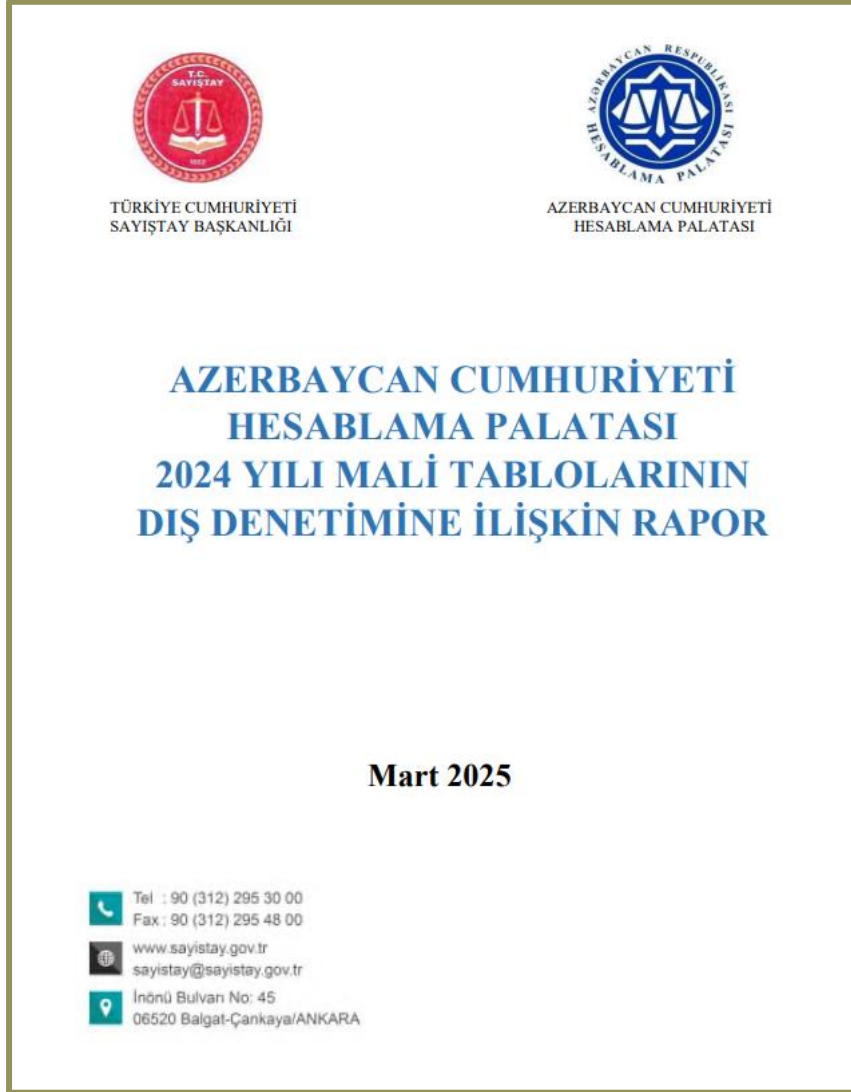
Əvvəlki ildə olduğu kimi, hesabat ilində də Hesablama Palatasının ev sahibliyi ilə keçirilən tədbirlər və 2024-cü il büdcəsinin icrası haqqında hesabatlar (<https://sai.gov.az/page/budcemiz>) və açıqlama rəsmi internet sahifəsində dərc edilmişdir. Açıqlamada il ərzində Hesablama Palatasının büdcəsində edilmiş dəyişikliklər və büdcəsinin icrası barədə məlumat təqdim olunmuşdur.

Hesabat ilində Hesablama Palatası tərəfindən “Dövlət satınalmaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu ilə müəyyən edilmiş metodlar tətbiq edilməklə satınalmalar keçirilmiş və 379,5 min manat məbləğində 23 müqavilə, bundan əlavə, 1 istiqamət üzrə kotirovka sorğusu tətbiq edilməklə çərçivə sazişi bağlanmışdır. Həmin saziş üzrə bağlanmış sadə müqavilələrin cəmi məbləği 19,7 min manat təşkil etmişdir. Beləliklə, dövlət satınalmalarını tənzimləyən qanunvericilikdə müəyyən edilmiş metodlar istifadə edilməklə bağlanmış müqavilələrin məbləği 399,2 min manat təşkil etmişdir. Çərçivə sazişi nəzərə alınmadan, bu müqavilələrin 15-i rəqabətli satınalma metodları tətbiq edilməklə bağlanmışdır. Əvvəlki ildə olduğu kimi, 2024-cü ildə də Hesablama Palatasının rəsmi internet sahifəsində il ərzində keçirdiyi satınalmalar barədə məlumat və bu məlumata açıqlama (<https://sai.gov.az/page/satinalmalar>) dərc edilmiş, açıqlamada tətbiq edilmiş satınalma metodları ilə yanaşı, keçirilmiş satınalmalar üzrə effektivlik göstəriciləri də şərh olunmuşdur.

Hesablama Palatasında mühasibat uçotu “İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına əsasən mühasibat uçotunun aparılması qaydaları”na uyğun qurulmuş, beynəlxalq standartlar əsasında tərtib edilmiş maliyyə hesabatlarında (<https://sai.gov.az/page/maliyye-hesabatları>) Hesablama Palatasının maliyyə vəziyyəti, maliyyə fəaliyyətinin nəticələri, kapitalda dəyişikliklər və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında informasiya təqdim edilmişdir.

Qeyd edək ki, Hesablama Palatasının 2024-cü il üzrə maliyyə hesabatları Türkiyə AOO-su tərəfindən audit edilmiş və müsbət rəy verilmişdir (Şəkil 49).

Şəkil 49. Türkiyə AAO-su tərəfindən Hesablama Palatasının maliyyə hesabatlarının auditinə dair Rəydən çıxarış

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Azerbaycan Cumhuriyeti Hesablama Palatası 2024 yılına ilişkin geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamında sunulan mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

Metin YENER
Başkan

Əlavə 1. Hesabatda istifadə edilən terminlərin izahı

Terminlər	İzahları
Audit tapıntıları	Audit prosedurları nəticəsində toplanan sübutlar əsasında nəzarət obyektində mövcud situasiya ilə audit meyarları arasında kənarlaşmalardır. Audit tapıntılarının əsas elementləri meyar, vəziyyət (mövcud situasiya ilə meyarların müqayisəsinin nəticəsi), səbəb (kənarlaşmanın səbəbi) və təsirdir (kənarlaşmanın nəticələri).
Audit predmeti	Müvafiq audit meyarları ilə müqayisə edilən, dəyərləndirilən fəaliyyət, əməliyyat və informasiyadır.
Bərpa	Vəzifəli şəxslərin qəsd, qüsurlar və ya ehtiyatsızlığından qaynaqlanan, hüquqa zidd qərar, əməliyyat və ya fəaliyyətləri nəticəsində dövlət vəsaitində artıma maneə və ya azalmaya səbəb olmasından yaranan zərərin kompensasiya edilməsi.
Nöqsan	Təhrif, səhv, çatışmazlıq, kənarlaşma, pozuntu, uyğunsuzluq və digər formalarda təzahür edən əməl (hərəkət və ya hərəkətsizlik) və ya hal.
Kafi əminlik	Yüksək, lakin mütləq əminlik səviyyəsi deyil. Auditor rəyi müsbət ifadə tərzilə formalaşdırılır. Belə ki, audit predmeti bütün əhəmiyyətli aspektlər baxımından uyğundur və ya uyğun deyildir, yaxud müvafiq hallarda auditin predmeti olan məlumat tətbiq olunan meyarlara müvafiq olaraq düzgün və ədalətli təsəvvürü təmin edir.
Məhdud əminlik	Auditor müsbət rəyi audit predmetinin tətbiq olunan meyarlara uyğun olmasını auditorun güman etməsinə səbəb olacaq hər hansı məsələ auditorun diqqətini cəlb etməmişdir şəklində, mənfi rəyi isə audit obyektini bütün əhəmiyyətli aspektlərdə audit meyarlarına riayət etməmişdir kimi formalaşdırır. Məhdud əminliyi təmin edən auditdə həyata keçirilən prosedurlar kafi əminliyi əldə etmək üçün zəruri olanla müqayisədə məhduddur, lakin əminlik səviyyəsi auditorun peşəkar mühakiməsinə əsasən nəzərdə tutulan istifadəçilər üçün əhəmiyyətlidir.
Təhrif	Maliyyə hesabatı bəndlərində əks etdirilmiş kəmiyyət, təsnifat, təqdimat və ya açıqlanma ilə maliyyə hesabatlarının tətbiq olunan çərçivələrinə uyğun olaraq maliyyə hesabatının müvafiq maddələrində əks etdirilməli olan kəmiyyət, təsnifat, təqdimat və ya açıqlanma arasındakı fərkdir. Təhriflər dələduzluq və ya səhv nəticəsində yaranı bilər.
Maliyyə pozuntusu	Hüquqi məsuliyyət yaradıb yaratmamasından asılı olmayaraq, mənfi maliyyə nəticəsi (maliyyə hesabatlarında təhrif) yaratdığı qəbul edilən və ya sübut edilən əməl (hərəkət və ya hərəkətsizlik).
Hüquq pozuntusu	Hüququn tələblərinə (hüquqi aktların birbaşa və dolayı tələbləri) zidd olan, şəxslərə (dövlətə, fiziki və hüquqi şəxslərə) zərər verən (maddi, mənəvi, ölçülə bilən və bilinməyən, əhəmiyyətli, əhəmiyyətsiz) və hüquqi məsuliyyətə (intizam, maddi, cinayət, inzibati) səbəb olan əməl (hərəkət və ya hərəkətsizlik).
Səmərəsiz xərc	Ehtiyatlardan müəyyən edilmiş nəticələrin (hədəflərin) və ya mövcud ehtiyatlardan daha yaxşı nəticələrin əldə edilməsini təmin etməyən istifadədir.
Uyğunsuzluq	Audit obyektində aparılan əməliyyatların hüquqi aktlara uyğunsuzluğu, habelə dövlət vəsaitlərinin daxil olmasının, dövlət vəsaitlərinin və digər dövlət əmlakının düzgün istifadə və idarə edilməməsidir.